

SOLLI

BOPLASS FRA MELLOMMESOLITIKUM MED GJENBRUK I FLERE PERIODER

av Janne Oppvang og Paul Ilson

Kommune og fylke	Tjeldsund, Troms
Askeladden ID	2211554
Museumsnummer	Ts16032, 33 og 34
Kulturminnetype/ strukturer	Boplass
Utgravningsleder	Paul Ilson (2020) og Signe Groot Terkelsen (2021)
Feltledere	Kenneth Skaldebø og Guro Skogvold (GIS)
Feltmannskap	9 personer
Tidsrom	22.06 - 18.09.20 og 07.06 - 22.09.21
Dagsverk i felt	1175
Metode	Maskinell flateavdekking, konvensjonell steinalderutgravning
Avtorvet areal	2200 m ²
Dv med maskin	85 dv
Utgravd areal (fordelt på lag)	711,25 m ²
Utgravd volum	35,56 m ³
Volum pr dagsverk	0,03 m ³
Hoh.	28-34 m
Funn	11636 littiske funn
C14-dateringer	Fra 7172 f.Kr. til 532 e.Kr.
Datering	Hovedaktivitet i mellommecesolitikum

BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSENE

Solli (id 221154) ble registrert under forundersøkelsene Nordland fylkeskommune utførte i 2015-2016 (Melsæther, 2016). Lokaliteten lå på en sørvendt tidligere strandterrasse, 26-36 moh. Det ble gjort 65 prøvestikk, hvorav 53 av disse lå innafor det som ble definert som avgrensning av lokaliteten. 26 prøvestikk var funnførende og lokaliteten avgrenses av negative prøvestikk mot sør, øst og nordøst, mot nordvest og vest er avgrensingen naturlig i terrenget. Lokaliteten var på ca. 4248m² og det ble registrert 8 tufter. Tuftene fremsto som svakt markerte, sirkulære forsøkninger med voller i form av større stein. Prøvestikkene indikerer funnrrike avfalls- og aktivitetsområder i tuftene,

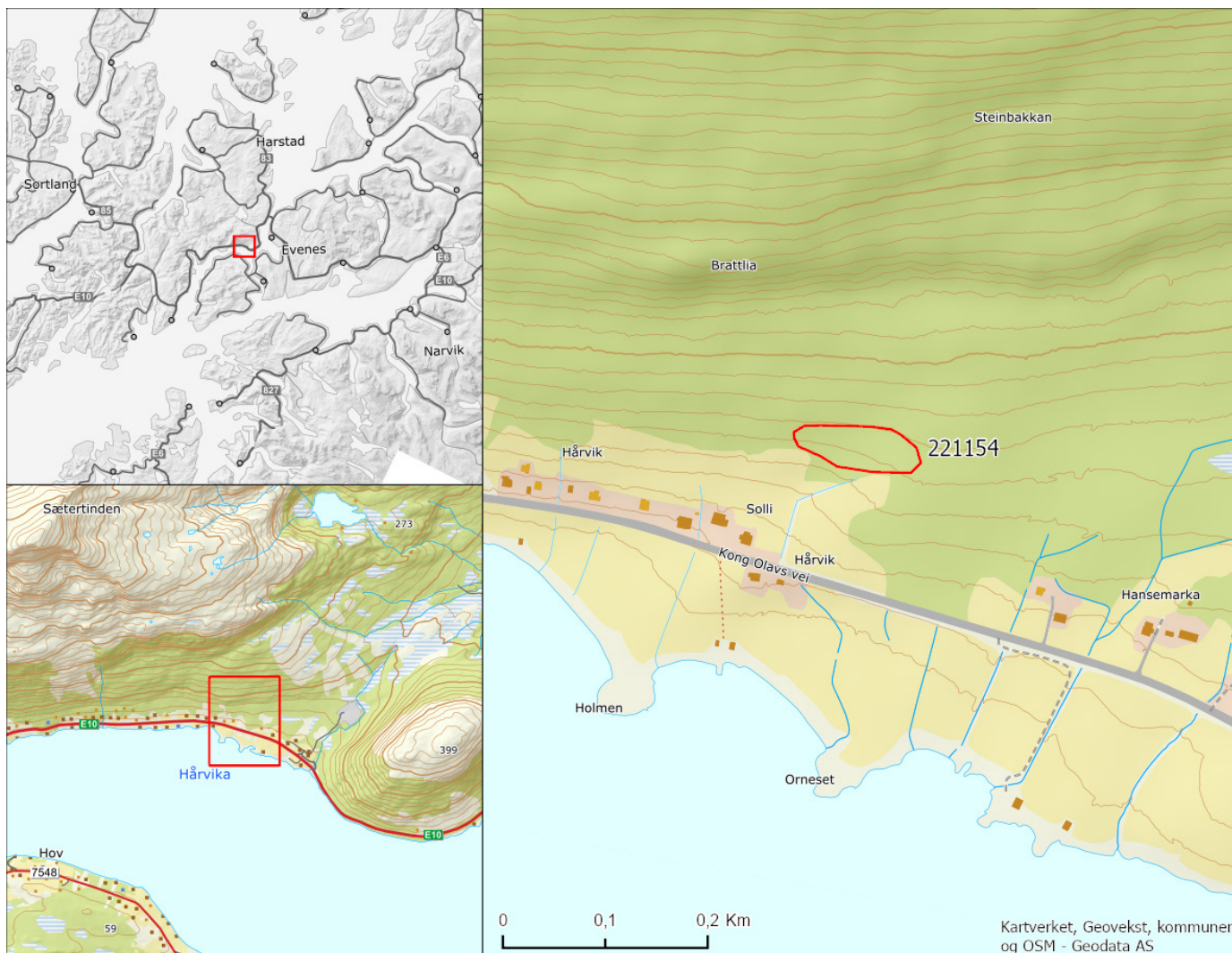
samt vest og sør for disse, og særlig i skråningen ned mot havet, sør før tuftene. Det funnførende laget besto av et gråsandslag eller utvaskningslag i inntil 40 cm i tuftene, mens det var noe tynnere i områdene utenfor tuftene. Det innsamlede funnmaterialet domineres av flint, og flekker indikerer en datering til eldre steinalder. Tuftene lå på en tydelig ryddet flate, samlet langs en strandterrasse som hadde et større slakere parti enn terrassene over og under. Det noteres også i rapporten at det er sannsynlig at det er flere tufter som ikke er synlige på dagens markoverflate og at tuftene kan indikere gjentatt bruk eller intensiv sesongbasert bruk.

BELIGGENHET

Solli lå i Hårvika i Tjeldsund kommune, ca. 9 km sør for Tjeldsundbrua, på vestsiden av Tjeldsundet og på østsiden av Hinnøya (Figur 1). Hinnøya er fjellrik, med høye og spisse topper i vest. Mot nordøst er det lavere fjell og mer skog og Solli lå ved den nordøstlige kanten av det fjellrike området. Lokaliteten har Hårberget mot øst, og mot nord og nordvest ruver Sætertinden. Området er preget av bjørkeskog, men rett vest for lokaliteten var det også et plantefelt med gran. Vegetasjonen ellers er preget av einer, mose, engblomster og gress. Lokaliteten lå plassert ovenfor og høyere i terrenget enn bebyggelsen i Hårvika, som består av spredte hus og gårder langsmed sundet. Området ble brukt som beitemark på 60-tallet og et dyretråkk var synlig gjennom lokaliteten fra øst mot vest. Tråkket har trolig ikke påvirket de arkeologiske strukturene i noen stor grad, men dyrene har tråkket der det er åpninger i steinrekkene i flere av strukturene.

Undergrunnen i området består, ifølge jordkartet fra NGU (NGU, 25), av tykke morenemasser. Avsetningene består av masser som er plukket opp og transportert av isbreer, og er vanligvis tettpakket, dårlig sortert og kan inneholde alt fra leire til stein og blokker.

Solli har ligget lunt til i det som var en liten vik, sørvendt med et nes som beskyttelse mot øst.

Figur 1 Lokaliseringskart for Solli

Øst for lokaliteten ligger Kvitremyra (id 215482), og mot nordøst Munnsletta (id 215483), Stormyra (id 215484) og Haubakkelva 1 (id 212922), alle lokaliteter med kulturminner fra eldre steinalder. Litt lavere i terrenget, inntil Hårberget, ligger Haubakkelva 2 (id 215481) en stor lokalitet med mange spor etter tufter fra den yngre delen av steinalderen. Hårvika er med andre ord rik på kulturminner fra steinalderen.

MÅLSETTING

PROBLEMSTILLING

I tillegg til de overordnede problemstillingene for steinalder i prosjektet som helhet, ble det gjort noen tanker om hva dette betydde på Solli.

Resultatene fra forundersøkelsen (Melsæther, 2016) antydnet at et bredt spekter av aktiviteter har funnet sted over et stort område

på Solli. Målet med undersøkelsen skulle derfor være å samle informasjon om hvilke aktiviteter som ble utført på stedet. Det var antatt at det kom til å dukke opp flere tufter og strukturer enn de som var registrert og lokaliteten vurdertes til å ha et høyt kunnskapspotensial. Rester etter tufter og aktivitetsområder kan gi innsikt i hvordan dagliglivet i bosetningen var organisert og resultatene kan brukes til å belyse lokaliseringfaktorer, bosettingsorganisasjon og bosetningsfunksjon. Dette igjen kan generere ny kunnskap om bosetningsmønstre, økonomi og sosiale relasjoner i regionen, og kan brukes i interregionale komparative analyser. Undersøkelsen skulle ta sikte på å svare ut følgende spørsmål: Hvordan type aktivitet har det vært på lokaliteten? Hvorfor ligger den akkurat her? Når var den i bruk, og hvor lenge?

PRIORITERINGER OG STRATEGIER

I 2020 var hovedprioriteringen å avtorve og rens opp lokaliteten. Videre ble det prioritert å dokumentere alle strukturer på lokaliteten i plan, og å grave ut den vestligste delen av feltet, felt B. Dette ble i stor grad oppfylt.

Ved oppstart i 2021 hadde man god oversikt over lokaliteten og hva som fantes her. Det var målt inn 15 mulig tufter/ryddede flater og et stort antall andre typer strukturer som skulle undersøkes og avklares. Dateringene fra 2020 viste til en lang bruksperiode fra rundt 6000 BC til 400 AD, med en rekke lengre opphold. Det ble prioritert å avgrense de viktigste bruksfasene og undersøke hvilke typer aktivitet som fant sted, og om det var bosetting på Solli i korte eller lengre perioder. Det var også en prioritering å se på hvordan befolkningen på Solli forholdt seg til andre plasser i nærområdet, og i regionen.

For å svare ut disse spørsmålene var målsettingen å grave ut flere av tuftene som lå ved siden av hverandre i sin helhet og med tilhørende område rundt. Dette var tenkt å kunne svare ut spørsmål om innretning og økonomi, samt innbyrdes relasjon slik som hvilke boliger som var samtidig, hva beboerne holdt på med (subsistensøkonomi) og hvordan utviklingen var på lokaliteten over tid. Gjennom innsamling av komplette funninventar og videre analyse av råstoff og gjenstander skulle vi også undersøke kontaktflater mot omverdenen (fjern og nær).

Lokaliteten var stor, og det var mange definerte strukturer fra 2020, i tillegg til at det kom frem flere i 2021. Det ble gjort en prioritering av de ulike områdene på lokaliteten, der en steinsirkel med jernalderdatering og en stor ryddet flate sentralt på feltet var høyest prioritert. Videre var de øvrige områdene og strukturene på lokaliteten satt i en rekkefølge.

Ifølge prosjektplanen skulle det graves ut 700 m², og ved avslutningen av prosjektet var det gravd 711 m², prioriteringene var i stor grad fulgt og gjennomført.

Estimert arbeidsinnsats var 1093 dagsverk, 218,5 ukesverk. Reelt ble det brukt 235 ukesverk/1175 dagsverk. Dette fikk vi til fordi at vi prioriterte lokaliteten høyt, samt at den gikk over to hele sesonger. Lokaliteten ble brukt som arbeidsplass dersom det var noe som begrenset arbeidet på andre lokaliteter, og for de ansatte på lokaliteter som gav mindre enn planlagt og ble avsluttet tidlig.

UNDERSØKELSESMETODE OG DOKUMENTASJON

FELTMETODE OG DIGITAL DOKUMENTASJON

Lokaliteten ble undersøkt med konvensjonell steinalderutgraving og strukturer ble snittet etter behov. Det var ingen stratigrafi, men det ble likevel satt ut og dokumentert profiler i flere av områdene og igjennom tuftene. Overflatefunn ble markert under opprensing, og gav en visuell indikasjon på funntetthet i de ulike områdene på feltet. Dette dannet grunnlag for prioriteringene for utgravningen. Overflatefunn ble ikke prioritert til innsamling, men over de to sesongene fikk vi likevel med oss det meste. Funn og kvadranter som lå i relasjon til strukturer ble i utgangspunktet relatert til struktur id, men antallet strukturer og overlapp gjorde at det ikke alltid ble gjennomført. Strukturer ble enten gravd i sin helhet, eller i sektorer og hadde prioritet over rene funnområder uten strukturer. I områder der man var usikker ble det gravd sjakter og testruer.

Styringsgruppen rådet oss til å grave større del av området i 10-cm lag, også der det var tufter og strukturer, da det ikke var stratigrafi på de ryddede flatene. Der det var startet med 5 cm ble dette fullført, i øvrige områder ble det gjennomgående gravd i 10 cm lag. Ett hus gravdes helt ned i lag på 5 cm som sammenligningsgrunnlag.

Prøvestikkene fra forundersøkelsen ble målt inn ved oppstart, og etter avtorving ble store røtter også målt inn, slik at de kunne fjernes uten at det oppsto misforståelser i tolkningen av undergrunnen i etterkant. Første sesongen måtte totalstasjonen flyttes hyppig på grunn av gravemaskinene som var i gang store deler av sesongen. Dette førte til at rutenettet lengst vest hadde en feilmargin på 5 cm.

Strukturer ble definert i felt av utgravningsleder, deretter målt inn og dokumentert. Det var også i stor grad utgravningsleder eller feltleder som beskrev, tegnet og tolket strukturene. I 2020 ble alle tegningene tegnet i plan etter samme oppsett. Fra 2021 er plandokumentasjonen mangelfull, og kan ikke sies at følger prosjektets standard.

Felt	Gjeldende strukturnummer	Avskrevne strukturnummer
B	Aktivitetssområde	2355
	1160, 1182, 1399, 1407	1347, 1358, 1415, 1425, 1441
C	1766, 1936, 9477	5767
	1780	9463
	1795, 1925, 5863, 5904, 1840	1808, 1816, 1831, 4351, 5184, 5294, 9277
	1851, 4008, 4174, 4183, 4600	9288, 9289, 9291, 9330, 9238
	1862, 1889	1875, 2418
	1270, 4984, 4994, 5067, 5075	1823, 5184, 3639, 4997
	1914	
	2385, 2331	2369, 2418, 4750, 9363
	1903	4680, 4693
	2431, 4635, 4770	2405, 2446
	2455, 5965	1476

Tabell 1 Oversikt over gjeldende og avskrevne intrasis id

Størrelsen på lokaliteten gjorde at den ble dokumentert i tre deler: vest, sentral og østlig del. Plandokumentasjon fra luften var spesielt nyttig på Solli, siden det var et stort felt med veldig mye stein og en skråning som gjorde det vanskelig å skaffe seg en oversikt fra bakkeplan.

På Solli var det også en del endringer i tolkningene underveis på grunn av usikre strukturer, og en del strukturer som ble dokumentert i 2020 ble tolket på nytt i 2021. En hel del strukturer ble avskrevet underveis eller i etterarbeidet (Tabell 1). Fordi det kan være henvisninger til disse strukturene i dokumentasjonen, så tas det med en liste over avskrevne strukturer og deres tilhørighet her.

PRØVEUTTAK

Kull ble aktivt søkt etter og prøver tatt inn alle steder der kull kunne observeres i felt. Det ble funnet lite kull i 2020, så det var et ekstra fokus på dette i 2021. Det var prioritert å ta prøver fra profiler, men de fleste prøvene ble tatt i plan, fordi kullflekkene var små, og profilene fanget de ikke opp. I noen få tilfeller ble det tatt prøver inn fra såldet. Disse ble i hovedsak kassert i etterarbeidet, med mindre det ikke fantes annet kull fra strukturen.

Jordprøver ble i første omgang tatt ut med tanke på å flottre etter kull, i andre omgang for å se etter makrofossiler for videre analyse.

Mange av prøvene gav kull og kun to prøver ble til slutt sendt til analyse av makrofossiler hos UiB. Pollenprøvene ble tatt av både botanikere og feltarkeologer. Botanikerne valgte i samråd med utgravningsleder ut passende profiler til å ta ut prøver. Det ble tatt pollenserier fra id 1270, 1851, 2385, 4231 og makroprøver fra id 4231 og 5863. Botanikerne tok prøver fra de øverste delene, men strukturene var ikke gravd ferdig og det gjensto noen lag. De siste prøvene fra de nedre lagene ble derfor tatt ut av arkeologene og ettersendt til UiB. Av seriene med pollenprøver ble det valgt ut to til analyse, fra id 1270 og fra id 1851. Bakgrunnen for dette var at id 1270 antas å være en jernalderstruktur som er lagt oppå et område brukt i mesolitikum, og strukturen ligger over (overlappende) id 1851. Håpet var å belyse forholdet mellom disse to strukturene. Resultatene omtales i analysedelen av rapporten og i egen rapport (Halvorsen, 2022).

ERFARINGER

I 2020 ble prosjektets overordnede metoder benyttet, og dette fungerte godt. Det foreligger dokumentasjon som resultat og strukturer er dokumentert og tolket i plan både før og etter graving. Fra 2021 foreligger det mye dokumentasjon, og vi har mye ortofoto og fotogrammetrier av strukturene. Utfordringen ligger i at disse i liten grad er tolket og tegnet på. Det nevnes i dette kapitlet at mange av strukturene ble tolket på nytt i 2021, men der det ikke foreligger nye plantegninger, så har vi måttet forholde oss til plantegningene fra 2020. I flere tilfeller er det videre usikkert om tolkingen av strukturen endret seg etter graving, fordi vi ikke har plandokumentasjon for lagene videre nedover. Selv om det graves mekanisk, så er det verdi i dokumentasjonen av strukturen etter at det øverste laget er gravd bort, og det er her endringer i tolkningene ofte skjer.

I 2021 ble det litt ut i sesongen endret gravestrategi, og kun én hustuft ble gravd ut i 5 cm mekaniske lag, de øvrige ble gravd i 10 cm. Det ble også lagt større vekt på profiler i forhold til plan, samtidig som det skulle graves mest mulig sammenhengende områder (ikke sektorer). Det er dessverre ikke mulig å sammenligne resultatene for huset som ble gravd i 5 cm, og de som ble gravd i 10 cm, da det mangler tolkninger

i plan etter graving av de første lagene, og planbildene i flere tilfeller ikke omtaler hvilket lag som er dokumentert. Det antas at strukturdetaljer som kommer godt frem etter graving av ett lag på 5 cm, i mindre grad ville være bevart ved å grave 10 cm. I lagene videre nedover er det ikke sikkert at forskjellen ville være så stor. Det har ikke vært tid i prosjektet til å se på den horisontale spredningen av funn i lagene, men erfaringene fra felt indikerer at gravingen av 10 cm lag ikke førte til at vi gikk glipp av informasjon her.

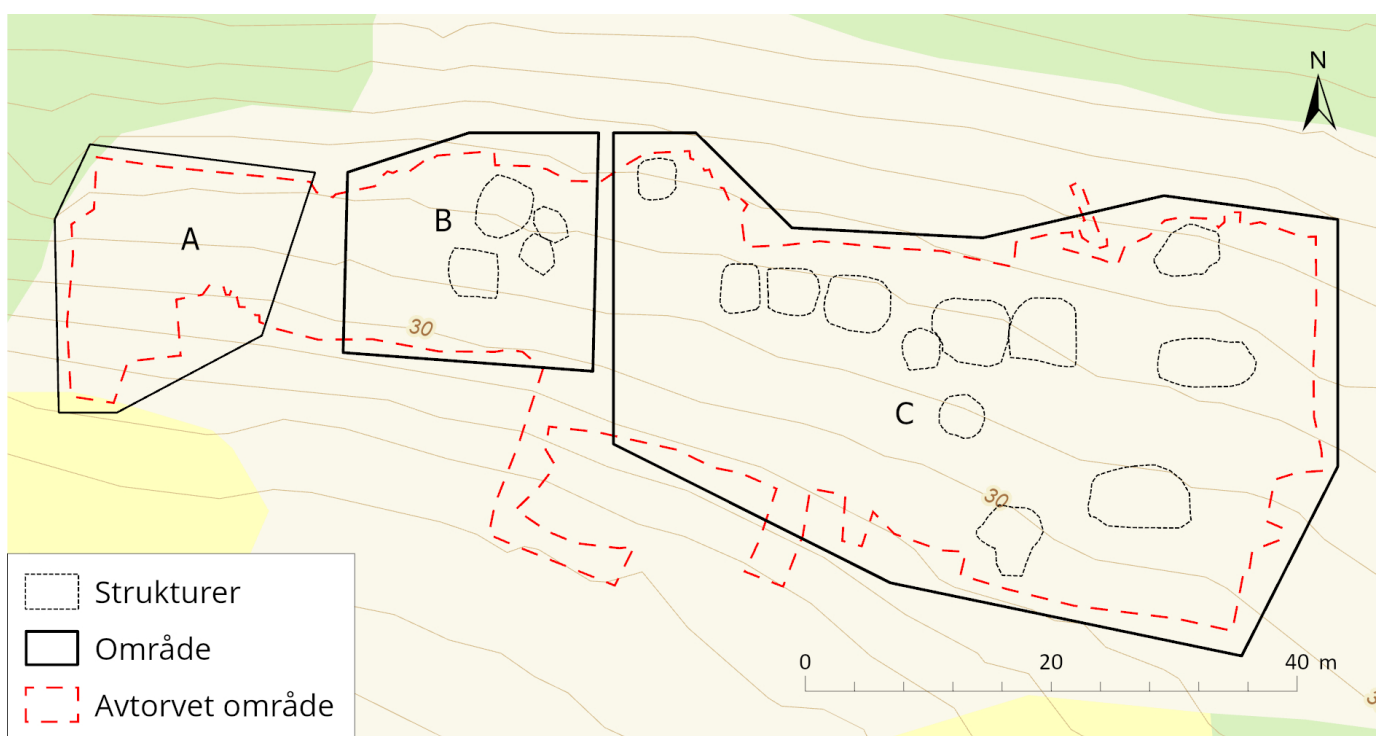
Det ble avtorvet 2200 m², 800 m² mindre enn det som var stipulert i prosjektplanen (det var planlagt å avtorve 100 m² pr dag, våre reelle tall lå på 52 m² per dag. Torvlaget på Solli var tynt (20-30 cm), men vanskelig å fjerne skånsomt. Dette skyldtes skrånende terreng, mye steiner og er stort antall trestubber. For å jobbe rundt steinene uten å flytte på de og rive opp undergrunnen måtte den minste maskinskuffen benyttes, samt en dyktig maskinfører og god veiledning fra arkeologene. Der det var mulig ble trestubbene fjernet med klypemekanismen på grabben. Dette førte også til at det gjensto et omfattende rensarbeid etter den maskinelle avtorvingen. Organisering av prosjektet gjorde at vi hadde stor frihet til å flytte rundt på gravemaskinene etter behov, og vi kunne til tider ha to maskiner gående samtidig. At det var ansatt et firma som

hadde som en av sine hovedoppgaver å løse oppgaver for oss, gjorde at det ble mulig å bruke de ekstra 16 dagene med maskin på Solli. Dette var uvurderlig. Det var også muligheten prosjektet gav til å sette inn en høyere arbeidsinnsats enn planlagt, slik det er beskrevet i prioriteringene. De ekstra 18 dagsverkene kom godt med.

Når det gjelder prøvetaking så er erfaringen med jordprøver, at de er nyttige for å lete etter kull. Dersom de skal analyseres for makrofossiler bør trolig flotteringen gjøres av botanikerne. Vi fikk lite resultater fra de to prøvene vi sendte inn fra denne lokaliteten. Pollenprøvene derimot, gav gode resultater, trolig fordi vi hadde en klar problemstilling vi ønsket å svare på med prøvene. På Solli var erfaringen at dette fungerte godt og vi fikk svar i tråd med spørsmålene som ble stilt.

OBSERVASJONER OG RESULTATER

Solli ble delt inn i tre felt, felt A, B og C (Figur 2). Den første delen, felt A skilte seg fra de andre to med å være et omrotet og ryddet område helt vest på lokaliteten. Området var avgrenset mot vest og mot felt B av en grøft. Det ble gjort lite undersøkelser, men det ble samlet inn funn, katalogisert under Ts16034. Felt B lå øst for felt A og avgrenses til det området som ble undersøkt i 2020. Funnene herifra er katalogisert under Ts16033. Felt B og C skilles av et område med

Figur 2 Kart over lokaliteten og inndelingen i felt A, B og C.

lite arkeologi, satt ved 637 x, i den østre enden av det funntomme området og et par meter vest for neste struktur. Felt C var den østlige delen av lokaliteten, men utgjorde også størsteparten (og resten). Dette var området med mest aktivitet, flest strukturer og størst funntetthet. Funnmaterialet herifra er katalogisert under Ts16032.

Undergrunnen på Solli var i stor grad steiner på strandgrus. Mengden steiner gjorde avtorvingen og opprensingen utfordrende, men gjorde det lettere å se ryddede områder. Lokaliteten var godt avgrenset mot vest med felt A, men også mot øst endret undergrunnen seg med mer og større steiner og steinblokker. Her var lokaliteten avgrenset av negative prøvestikk, og våre observasjoner i felt bekreftet dette. Mot nord og sør var det en mer markert helling i terrenget. Mot sør ble det kun åpnet enkelte søkesjakter med maskin for å avklare om det var funn i området. Da det ikke kom frem verken funn eller strukturer ble ikke området prioritert. Mot nord, litt som mot øst, så ble undergrunnen mer ulendt med mindre funn, i tillegg var det brattere stigningen i terrenget.

Det har i liten grad vært mulig å relatere de avtorvede strukturene til det som ble beskrevet under forundersøkelsene, og numrene som da ble tilegnet strukturene er ikke videreført.

FELT A

Felt A var den vestligste delen av lokaliteten og omrisset ble målt inn som id 1311. Tett innpå feltet mot vest og nord lå det granskog, mot sør var det kraftig helling ned mot dyrket mark og bolighus. Feltet fremsto som annerledes enn resten av lokaliteten før avtorvingen ved at det var helt ryddet for stein, med færre og yngre trær, og ved at det lå i brattere terreng.

Området ble avtorvet og overflaten dokumentert med drone, etter inspeksjon av prøvestikkene ble området nedprioritert som forstyrret og med lavt faglig potensiale. Det ble på slutten av sesongen samlet inn overflatefunn. Det ble ikke tatt noen prøver. Området ble senere brukt til formidling, blant annet ved at besøkende (barn) fikk grave her.

Stratigrafiske forhold

Etter avtorvingen var det tydelig at feltet har blitt ryddet i nyere tid, trolig i forbindelse med at området ble brukt som beiteområde (Figur 3). Det er også mulig at området har vært brukt som potetland. Avgrensingen mot vest var markert av et steingjerde, trolig bygget med stein fra ryddingen, i tillegg lå det en stor andel steiner på bunnen av hellingen mot sør. Undergrunnen fremsto som sterkt omrottet og bestående av brun siltig strandsand blandet med

Figur 3 Felt A etter avtorving, felt B i bakgrunnen

Gjendstanc	Bergkrystal	Chert	Flint	Kvartsitt	Skifer	Totalsum
Avslag		2	7	1	1	11
Flekkje			1			1
Kjerne	1					1
Totalsum	1	2	8	1	1	13
%	8%	15%	62%	8%	8%	100%

Tabell 2 Solli felt a, alle funn og råstoff

torv. I prøvestikkene kunne vi se at det var et omrotet lag på inntil 40 cm over hele dette feltet. Avgrensingen mot øst og mot felt B var en rett linje med naturlig steinete undergrunn mot øst og ryddet mot vest.

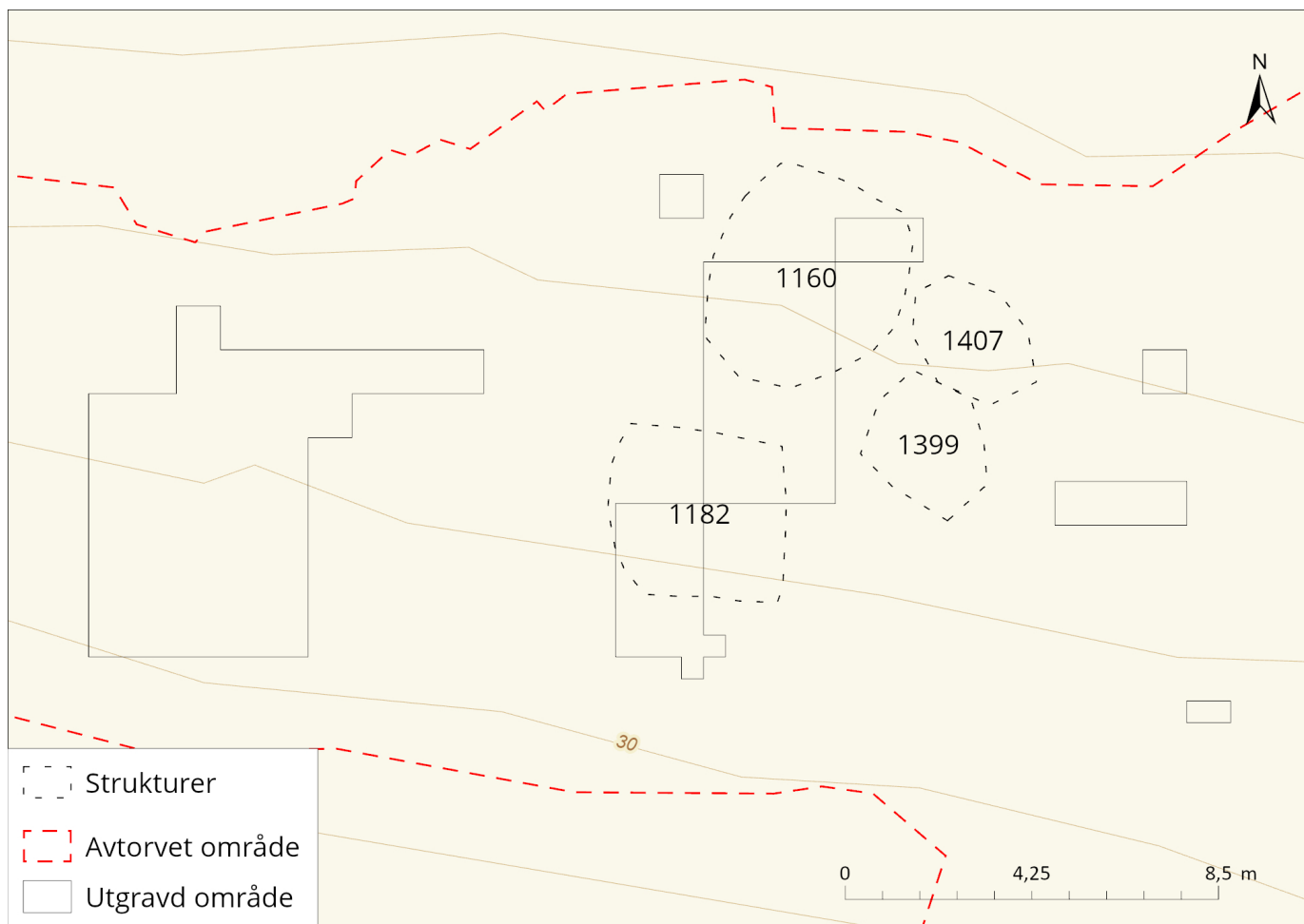
Funngjennomgang

Totalt ble det samlet inn 13 enkeltfunn fra felt A, katalogisert under Ts16034 (Tabell 2). Råstoffordelingen viser en overvekt av flint med 61 % (8 stk.), 15 % chert (2 stk.) og 8 % (1 stk.) hver av bergkrystall, kvartsitt og skifer. Både flint og chert er videre delt inn i undervarianter fordelt på farge og kvalitet. Flinten finnes i flere nyanser

av grå og i både matt og blank. 3 stk. er også kraftig brent. De to chertavslagene er av ulike farge og kvalitet (grå og sort). Ingen funn er av helt lik råstofftype.

Materialet består av elleve avslag (84%), en flekkje og en kjerne. Av avslagene er fire under 2 cm store, seks mellom 2 og 5 cm og ett over 5 cm. Flekken er i grå fin flint, den er regelmessig med to rygger, retusjert langs deler av begge sidekantene og knekt i enden. Den har også bruksspør langs begge sidekantene. Kjernen er i bergkrystall/fin kvarts og er slått bipolar.

Det er samlet inn få funn fra et stort omrotet område og funnmaterialet er trolig ikke representativt. Når det kommer til råstoffvariasjon, så må det likevel påpekes at ingen funn ser ut til å komme fra samme kjerne, og dette er trolig rester etter et stort materiale. Funnene fra felt A vil ikke inngå videre i analysen da de er få og uten kontekst.

Figur 4 Kart over felt B med strukturer og utgravd område

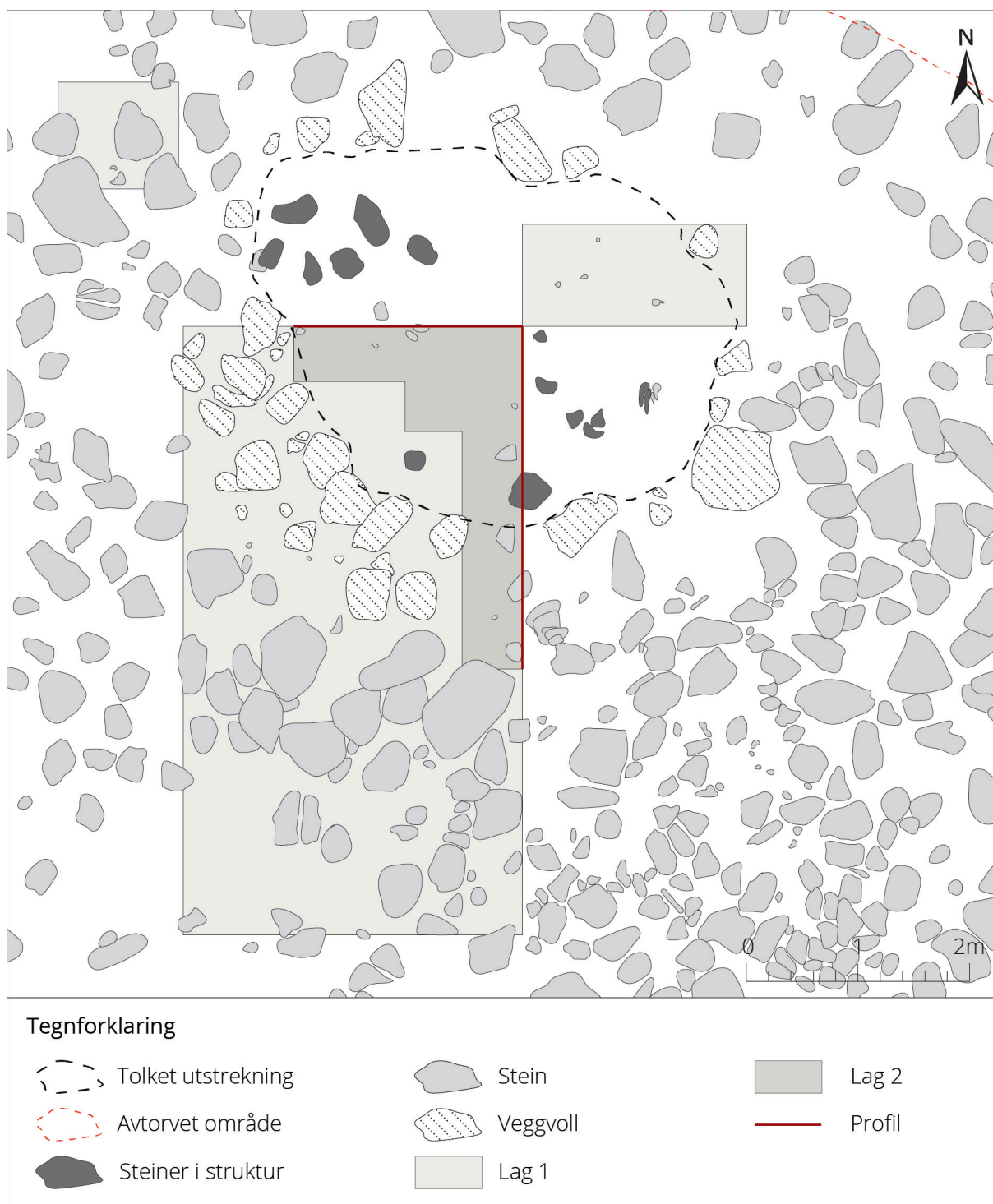
FELT B

Felt B lå imellom grøften som skilte felt A og B, og 637x. Det ble undersøkt fire strukturer; to ryddede flater og to steinansamlinger, samt ett aktivitetsområde (Figur 4). Flere strukturer ble underveis undersøkt og avskrevet, og de omtales ikke videre. Det var lav funntetthet og ingen stratigrafi eller strukturdetaljer på overflaten i området og utgravingen ble gjort i 10 cm lag. Arkeologenevarlikevel oppmerksomme på området

kom frem noen endringer i laget underveis i de 10 cm.

Stratigrafiske forhold

På grunn av den steinete undergrunnen lå det mange steder igjen 20-25 cm med torv, mørk grå sand og røtter som blandet seg inn i undergrunnen. Under torva lå det under 5 cm med sandblandet humus før man kom ned på kulturlaget. Kulturlaget varierte mellom 10 og 20 cm og besto i hovedsak av lys gråbrun sand

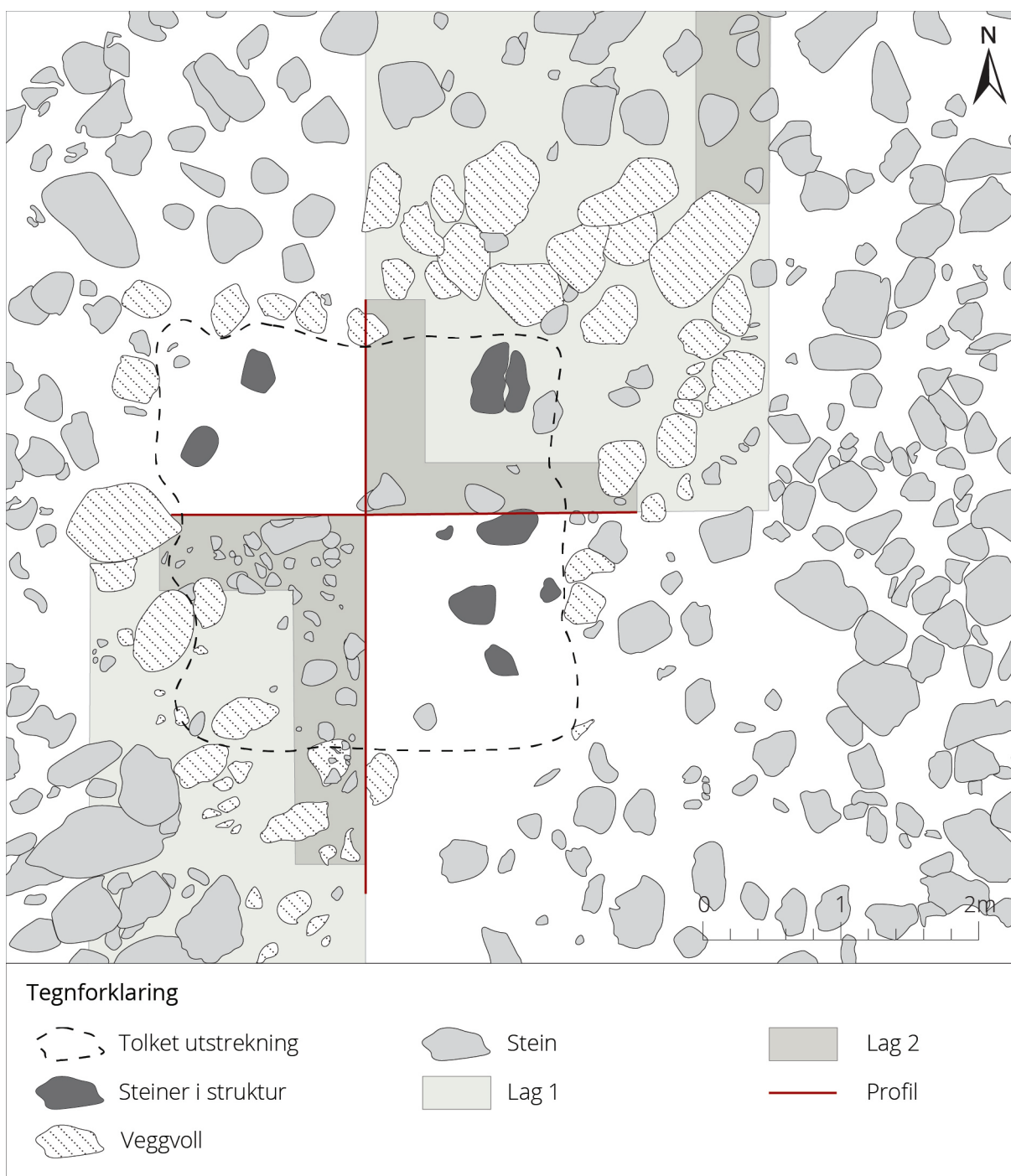
Figur 5 Plantegning topp lag 1 og etter graving, id 1160.

blandet med grus og noen små steiner. Det var noe variasjon i de ulike områdene, hovedsakelig små variasjoner i farge og størrelsen på de iblandede steinene. Den sterile undergrunnen besto av lys, rødlig og noe siltig sand blandet med grus og steiner.

ID 1160 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1160 besto av et uregelmessig ovalformet ryddet område på 7x7 m, 31,8 moh. og var omkranset av store steiner (over 50 cm) (Figur 5). Dette kan ha fungert som gulv eller boflate. Det

funnførende laget var ca. 20 cm tykt. Strukturen lå i den nordvestlige delen av felt B og ble delvis gravd ut (Figur 4). I den utgravde delen av strukturen kom vollen godt frem som en definert vegg, to steiner bred og 50 cm tykk. Steinene på innsiden av veggen er de samme som var synlig på overflaten. Noen steiner i det ryddede området ligger høyt i, eller oppå kulturlaget og tolkes som å ha kommet til senere, og ikke høre til aktivitetslaget (markert i tegningen). Profilen viser at det ble færre steiner nedover i laget. I den nordlige profilen (C3348) ble det dokumentert ett

Figur 6 Plantegning topp lag 1 og etter graving, id 1182.

mulig strukturelement, id 3400.

Id 3400 var rester etter en grop eller et stolpehull. Den lå like innenfor den vestre avgrensningen av strukturen og var omtrent 50 cm bred og 10-15 cm dyp. Den vestre profilen skrånet 45 grader utover og den østre kanten har ligget inntil en stein, som i ettertid har blitt flyttet. Dette kan ha vært en skoningsstein. Bunnen var flat og besto av et mer kompakt lag med fin, «feit» silt. Over dette besto massene av mørk grå fin sand og blandet grus, noe mørkere enn kulturlaget øvrig. Lagene antyder at hullet var fylt naturlig. Strukturen ble ikke observert i plan fordi det fortsatt lå igjen et tynt lag med humus på overflaten. Den tolkes som et mulig stolpehull i forbindelse med veggvollen.

ID 1182 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1182 lå litt lavere, på 30,8 moh. og hadde en indre kvadratisk form på 4x4 m med steiner som markerte avgrensningen (Figur 6). Strukturen ble delvis undersøkt med to sektorer. Stratigrafien var lik den beskrevet over, men med funnførende lag på 15 cm. Det ble ikke observert noen sikre strukturdetaljer utover tolkningen av vegg slik tegningen viser. Etter undersøkelsen fremsto formen på det ryddede området noe mer avrundet og veggene mer fremtredende. Det har trolig vært en boligflate. Tolkningen er i stor grad den samme for som id 1160, at det var en lettere boligstruktur/ly, men det kan også ha vært et systematisk ryddet åpent aktivitetsområde, der veggene er skapt under ryddingen av flaten.

ID 1399 OG ID 1407 STEINANSAMLINGER

Id 1399 og id 1407 er store steinansamlinger som lå rett øst for id 1160 og id 1182. De ble definert som områder med høyere tetthet av steiner enn området ellers, og steinene fremsto i stor grad som stablet opp, heller enn å ligge tilfeldig. Id 1407 var 6x5 m stor og lå rett øst for id 1160. Id 1399 var 5x4 m og lå sørøst for id 1160, nordøst for id 1182. Begge var plassert nærmest id 1160, men det er likevel nærliggende å tenke at id 1399 bør sees i sammenheng med id 1182. Steinansamlingene tolkes som steiner fra ryddingen av flatene i id 1160 og id 1182.

AKTIVITETSOMRÅDE

Helt vest på felt B og inn mot grøfta som skilte felt A og B lå det en større funnkonsentrasjon på

Figur 7 Arbeidsbilde fra aktivitetssområdet på felt B, Irene Selsvold måler inn, Guro Skogvold i bakgrunnen. Tor Ketil Krokmyrdal skriver pose og Kenneth Skaldebø observerer.

30,5-31 moh., og mesteparten av funnmaterialet fra felt B kom fra herifra (Figur 7). Området ble undersøkt for strukturer og det ble observert en sirkellignende form her, men denne ble raskt avskrevet. Funnkonsentrasjonen viste seg å ligge i den sørlige enden av området og feltet ble utvidet etter hvert som det dukket opp funn, også noe nedover der hellingen i terrenget ble brattere. Det kom ikke frem andre strukturdetaljer og området fremsto ikke ryddet for stein. Det ble gravd to lag i de mest funnrrike kvadrantene på området, dette gav flere funn, men ikke andre detaljer. Funnlaget var 15-20 cm tykt.

Funngjennomgang

Det ble samlet inn 1711 enkeltfunn fra felt B, katalogisert under Ts16033. Materialet består hovedsakelig av flint, som utgjør 80,5 % av totalen (Tabell 3). 13,5 % av funnmaterialet er av kvarts eller bergkrystall, nesten 3 % kvartsitt og 1 % eller mindre av de øvrige råstoffene. Gjenstandene er i 91 % av tilfellene primært tilvirket, 8 % er sekundærbearbeidet og litt under 1 % er verktøy. Aller mest er det av avslag og fragmenter med 77,3 % av totalen. Flekker og mikroflekker utgjør 9,7 %, og materiale tilhørende kjernetilvirkning utgjør 4,3 % av totalen.

Gjenstand	Bergart	Bergkrystall	Chert	Flint	Grønnstein	Kvarts	Kvartsitt	Sandstein	Skifer	Totalsum	
Primærtilvirket										1574	
Avslag	5	53	12	997	8	77	34	1	18	1205	
Bipolar		2	1	45		10	3			61	
Flekkelignende				2		2	1			5	
Frontfornyng				3						3	
Plattformavslag		1		25			1			27	
Stikkelavslag				6		1				7	
Vanlige avslag	5	50	11	916	8	64	29	1	18	1102	
Emne, øks/meisel	1									1	
Flekke (uten retusj)				62			2			64	
Fragment		11		135		64	10			220	
Kjerne		4	1	27		5				37	
Bipolar		2	1	15		2				20	
Konisk				4						4	
Plattformkjerne				4						4	
Uregelmessig		2		4		3				9	
Kjernefragment				2						2	
Konisk				1						1	
Uregelmessig				1						1	
Mikroflekke (uten retusj)			1	39						40	
Råknoll				2						2	
Råstoffblokk						1	2			3	
Sekundærbearbeid										131	
Avslag, retusjert							2		20	1	23
Annen retusj							2		12	1	15
Flekkelignende									1		1
Hakk									1		1
Konkav enderetusj									1		1
Konkav kantretusj									1		1
Rett kantretusj									4		4
Bor			2	1	15		1				19
Andre			1								1
Av avslag			1	1	7		1				10
Av flekke					8						8
Flekke med retusj			3	1	49						53
Annen retusj			3		32						35
Hakk				1	3						4
Rett enderetusj					2						2
Rett kantretusj					9						9
Totalretusjerte sider					3						3
Mikrostikkel					3						3
Mikroflekke med retusj					9						9
Annen retusj					6						6
Konkav enderetusj					1						1
Rett kantretusj					1						1
Totalretusjerte sider					1						1
Skraiper, av avslag					2				1		3
Spiss					1						1
Stikkel					4		13		3		20
Kantstikkel					1		6				7
Midtstikkel					3		7		3		13
Verktøy										6	
Fiskesøkke									1		1
Øks			4				1				5
Meisel			3				1				4
Trinnøks			1								1
Totalsum	10	79	16	1376	9	152	50	1	18	1711	

Tabell 3 Alle funn fra felt B, Solli.

RÅSTOFF*FLINT*

I materialet fra felt B er flint det dominerende råstoffet. Flinten er videre delt inn etter farge og kvalitet, og Tabell 4 viser fordelingen av gjenstander på de ulike flintvariantene. Grå flint er vanligst og utgjør 48,62 % (669 stk.) av flintmaterialet. Deretter kommer flint som er kraftig varmpåvirket og brent hvit, disse utgjør 20 % av materialet (280 stk.). Ytterligere 75 enkeltfunn er varmpåvirket uten å miste fargen. Dette betyr at 355 flintfunn og 25 % av flintmaterialet er varmpåvirket.

Lys fin flint og mørk fin flint utgjør en like stor del av materialet med 11 % (152/153 stk.) hver. Bryozo og heterogen flint følger på med 5 % og 4 % hver (68 og 54 stk.). I alle variantene er det funnet kjerner, avslag og flekker, kun i bryozo er det ikke funnet noe sekundærbearbeidet materiale. I alle varianter er det også spor etter både flekkeproduksjon/regelmessig produksjon fra plattform og bipolar teknikk. Redskaper i bryozo kan ha vært avslag og flekker uten sekundærbearbeiding. Materialet i bryozo skiller seg også litt ut ved at flekkene jevnt over er litt større enn i de øvrige flekkene i flint. Råknoller er en funnkategori som kun finnes i flint og refererer

til strandknoller, som i dette tilfellet er testet og forkastet, begge er av grå flint.

Av de 1711 enkeltfunnene er det registrert rester etter cortex på 553 stk. Det er cortex på alle typer gjenstander, både primærttilvirket og sekundærbearbeidet. Det er ikke registrert primæravslag systematisk, men 20 funn hadde mer enn 50 % av overflaten dekket av cortex, 149 stk hadde mellom 10 og 50 % cortex. En stor andel av disse er trolig primær- eller sekundæravslag. Flesteparten av funnene hadde 10 % eller mindre med cortex (365 stk.).

KVARTS OG BERGKRYSTALL

Kvarts og bergkrystall har en del overlapp, da mye av kvartsmaterialet har klare partier. Materialet inneholder en god del kjerner i tillegg til redskaper, og særlig mange stikler kan trekkes frem. Det er spor etter både bipolar, og flekketeknologi. Det er dog kun tre flekker og alle er retusjerte.

KVARTSITT

Kvartsitten er også delt inn i flere varianter og det meste faller inn under blandet eller finkornet, to overlappende kategorier. Ti avslag er av sort kvartsitt, og ett er av rosa kvartsitt. Det er en overvekt av avfallsmateriale i råstoffet, med et lite innslag av flekker. Det er ingen kjerner,

Flint	Brent	Bryozo	Grå	Heterogen	Lys fin	Mørk fin	Totalsum
Avslag	251	55	464	30	87	110	997
Avslag, retusjert	2		15	1	2		20
Bor	1		6	1	4	3	15
Flekk med retusj	3	4	24	3	7	8	49
Flekk uten retusj	9	4	35	5	4	5	62
Fragment	3	3	86	3	32	8	135
Kjerne	1	1	8	5	5	7	27
Kjernefragment		1			1		2
Mikroflekk med retusj	1		6		2		9
Mikroflekk uten retusj	6		17	3	5	8	39
Mikrostikkel	1				1	1	3
Råknoll			2				2
Skraper			1	1			2
Spiss			1				1
Stikkel	2		4	2	2	3	13
Totalsum	280	68	669	54	152	153	1376
Totalsum	20.35%	4.94%	48.62%	3.92%	11.05%	11.12%	100.00%

Tabell 4 Forenklet funntabell med flintmaterialet fordelt på råstoffvarianter

men ett plattformavslag og to råstoffblokker antyder at det var produksjon på kjerner på feltet. Det er også funnet bipolare avslag. Den eneste retusjerte gjenstanden er en skraper laget av et avslag. Flekkene og skraperen er av finkornet kvartsitt. Den siste gjenstanden i kvartsitt er et fiskesøkke.

CHERT

Det er bare 16 funn av chert på felt B, ni av disse er av sort chert, de øvrige er hvite, grå og blandet. Dette er farger som kan forekomme om hverandre i råstoffet. Variasjonen viser likevel til at det kan ha vært flere ulike kjerner i omløp. En kjerne er bipolar, det samme er ett avslag, men det er også flekker og mikroflekker til stede i materialet.

SKIFER, BERGART, GRØNNSTEIN OG SANDSTEIN

Det ble samlet inn 18 avslag i skifer, de aller fleste i en lys rød noe kornete variant som finnes naturlig i undergrunnen på Solli. Ett funn kan være et fragment fra en veldig fragmentert spiss der slipeflatene er forvitret, og noen skiferavslag ser ut til å være slått fra en plattform. Noen er trolig naturlige, men et utvalg er likevel katalogisert.

I bergart er det 10 enkeltfunn, halvparten er avslag, fire er økser og ett er et emne til en øks. De er av en ubestemmelig bergart og litt forskjellige i kvalitet, trolig er råstoffet lokalt. Avslagene ser ut til å kunne komme fra økseproduksjon, det er flere små vingearvslag, men de er ikke diagnostiske.

I grønnstein er det åtte avslag og en øks. Også avslagene her kan komme fra økseproduksjon, men er ikke sikre eller diagnostiske. Til slutt er det ett avslag i sandstein, dette kan sees i sammenheng med øvrige funn i bergart, og er trolig et lokalt råstoff.

GJENSTANDER

AVSLAG OG FRAGMENTER

Totalt er det registrert 1322 avslag og fragmenter (77,3 %) uten noen ytterligere beskrivelse av form. Det er funn i samtlige råstoffkategorier, og fordelingen gjenspeiler den totale fordelingen på råstoff. 87 % av alle avslag og fragmenter er under 2 cm store, 12 % er mellom 2 og 5 cm, 1 % (fire stk.) er over 5 cm store (en flint, to grønnstein og en kvartsitt). Den store overvekten i små avslag er særlig fremtredende i

flint, bergkrystall, kvarts og chert.

I tillegg er det registrert 103 avslag med tilleggsinformasjon om form. 61 avslag har spor etter bruk av bipolar teknikk, disse finnes i alle de harde krystallinske råstoffene. 28 avslag er plattformavslag av ulik type, disse vil gjennomgå nærmere sammen med kjernene under. Syv avslag er stikkelavslag, fem er flekkelignende og to er frontfornyning.

FLEKKER OG MIKROFLEKKER

Det er registrert 166 flekker og mikroflekker. Nesten halvparten av flekkene er retusjert, mens de aller fleste av mikroflekkene er uretusjerte (av 117 flekker er 53 retusjert, av 49 mikroflekker er 9 retusjert). De aller fleste av flekkene er av flint, og finnes i alle flintvariantene. I tillegg er de av bergkrystall, chert og kvartsitt. Det er stor fragmenteringsgrad på flekkematerialet og av de 166 er kun 32 stk. hele (19 %). Videre er 59 av flekkene proksimaldeler (36%), 55 mediale flekker (33%) og 20 er distalfragmenter (12%).

Lengden på de hele flekkene (32 stk.) varierer fra 1,1 cm til 5,3 cm, bredden er 0,4-1,7 cm. Tykkelsen er fra 0,16 cm til 0,7 cm. De største flekkene er av bryozoflint. Materialet inneholdt 33 % midtfragmenter, og disse er ganske like i størrelse og de fleste er uten retusj, selv om ulike retusjformer forekommer. Lengden på midtfragmentene er 0,4- 2,1 cm og bredden 0,4 - 1,7 cm, men de fleste er innenfor målene 0,8 -1,7 cm lang og 0,5 - 1,1 cm bred. Tykkelsen er fra 0,05 - 0,5 cm.

KJERNER OG AVFALL ETTER KJERNEPREPARERING

Det er totalt 37 kjerner, tre råstoffblokker, to råknoller og to kjernefragment i materialet. I tillegg er det funn som kan relateres til kjernetilvirkning og preparering hvorav tre er frontfornyingsavslag og 27 er plattformavslag.

Størrelsen på kjernene varierer mellom 1,5 og 8,6 cm i lengde og 0,5-5,6 i bredde, men de aller fleste er 1,7-3,4 lange og 0,8-3,1 brede, og med dette ganske små. I flere av kjernene er det mulig å se at det er brukt en liten knoll som utgangspunkt, og fem kjerner er registrert som helt oppbrukt.

Det er flest av de bipolare kjernene, totalt 20 stk., disse er som regel små og helt oppbrukt selv om det ikke er registrert noe spesifikk informasjon om dette i katalogen. I noen tilfeller

Figur 8 Koniske kjerner, Ts16033.1537: konisk kjerne med fasettert plattform i grå flint, Ts16033.1352: oppbrukt konisk kjerne med upreparert bakside av cortex, av mørk fin flint.

kan man se at det har vært slått fra en plattform på kjernen tidligere og at den bipolare knusingen er brukt som et siste ledd i avslagsproduksjonen. Ni kjerner og ett kjernefragment er uregelmessige eller så oppbrukt at det opprinnelige konseptet er vanskelig å gjenkjenne.

Fire kjerner og ett kjernefragment er koniske, og fire kjerner er plattformkjerner. De koniske har litt ulik form, tre har glatt plattform, den siste er fasettert (Ts16033.1537) (Figur 8). Ts16033.1352 er ensidig med upreparert bakside og glatt plattform. Plattformkjernene er brukt til å slå av flekker og mikroflekker, avhengig av størrelsen på kjernen. En kjerne har knusespor som viser at den har vært understøttet. De 27 plattformavslagene kan sees i sammenheng med disse to kjernetypene, 18 avslag er fra oppretting av plattformkanten og syv er skiveavslag, to er uspesifisert. Ett av skiveavslagene er et primæravslag fra en knoll, tolket som «toppskiven» for å opprette kjernen på grunn av formen, men kan være et ordinært primæravslag. To skiveavslag har rester etter fasettert plattform og to er glatte, de siste er mer usikre.

Til slutt ble det funnet råstoffblokker (kvarts, kvartsitt) og knoller (flint), de er alle testet og trolig forkastet. På alle råstoffblokkene er det slått av ett eller et par avlange avslag, og på kvartsblokken ser det ut til å være forsøkt på et par flekker. Begge flintknollene er slått én gang, den ene er forkastet, men den andre ser ut til å ha potensiale. Kanskje er den bare lagt til side.

RETUSJERTE AVSLAG

22 avslag er retusjert og 20 av disse er av flint, to av bergkrystall og en av kvarts. Den vanligste flintvarianten er grå, med innslag av både lys fin, heterogen og brent. Formen på retusjen er veldig ustandardisert, og 15 stk. har ulik form for retusj som må beskrives for hvert avslag. Fire har rett kantretusj og ett avslag har et retusjert hakk og to har ulik form for konkav retusj.

BOR

Det er registrert 19 bor, hvorav ti er laget på avslag og åtte på flekker, mens ett skiller seg ut og er laget på en midtstikkel. Sistnevnte er 1,8 x 1,3, cm og 0,4 cm tykk (Ts16033.179) og er av bergkrystall.

Bor av avslag finnes i alle flintvariantene, i sort chert, kvarts og bergkrystall, de er imellom 1,8-4,1 cm lange og 0,9-2,6 cm brede med en

Figur 9 Ts16033.1133, flekkebor i grå flint.

tykkelse på 0,4-1,3 cm. Borene av flekker er av en annen type enn de laget på avslag. Alle er av flint og er totalretusjerte, kraftige flekker med synlige bruksspor eller knusespor ved borspissen (Figur 9). Borspissen er i distalenden av flekken. De er ganske like i størrelse og utforming; 3,1- 4 cm lange og 1,1-1,5 cm brede, med en tykkelse på 0,4-0,5 cm. De er skilt ut fra andre bor på flekker ved at de er kalt flekkebor under «variant» i katalogen.

STIKLER OG AVSLAG

Funnmaterialet inneholdt 20 stikler og syv stikkelavslag, de fleste i flint i alle varianter med unntak av bryozo. 13 stk. er midtstikler og syv er kantstikler. En stikkel har retusj og størrelsen på stiklene varierer mellom 1,4-4 cm lange, 0,6-3 cm brede og 0,4-1,3 cm tykke. Det er ikke undersøkt om stikkelavslagene og stiklene kan sammenføres.

ØKS/MEISEL

De fem øksene er alle slipte spissnakkede trinnøkser, fire er av bergart og den siste av grønnstein. Fire kategoriseres som meisler (egg under 3 cm). Tre av meislene har rett egg mens en har tverregg. Minst en ser ut til å ha vært en større øks, slipt opp flere ganger slik at den har blitt kort (Ts16033.1517, Figur 10). Meislene er 7-12,9 cm lange og 1,7-3,3 cm brede, der sistnevnte har bredeste parti på ved midtpartiet

Figur 10 Ts16033.1517: Meisel, slipt spissnakked trinnøkse med tverregg. Trolig slipt opp flere ganger.

Figur 11 Ts16032.1145: Mulig tangespiss med cortex.

og ikke ved eggen som måler 2,8 cm. Den siste øksa er større, men består kun av et fragment fra nakken. Nakken er slipt med to fasetter og rester etter prikkhugging. Fragmentet er 8,75 cm langt og 3,3 cm bredt.

SKRAPERE, SPISS OG FISKESØKKE

Det ble funnet tre skrapere på felt B og alle er laget på avslag. De er av flint og kvartsitt og størrelsen varierer mellom 2,1-4,4 cm i lengde og 1,7-3,1 i bredde, tykkelsen er fra 0,5- 1,6 cm. En skrapere er laget på et primæravslag.

Kun en spiss er registrert fra felt B, den er laget på en flekke i flint og er noe usikker. Den har totalretusjerte sider og distalenden er retusjert i en spiss vinkel (Ts16033.1145, Figur 11). Gjenstanden er for tynn til å ha vært et bor, og tolkes som en spiss med tange i proksimalenden. Den er avlang med cortex på ca. halve dorsalsiden. Delen med cortex er retusjert og cortexen ser ut til å ha vært en naturlig del av gjenstanden.

Det siste funnet fra felt B er et fiskesøkke på 10 x 6,8 cm. Dette er i grov kvartsitt med en tydelig fure på langs rundt omtrent halvparten av søkket.

FELT C

Felt C var den største delen av feltet på Solli og den delen som omfattet flest strukturer. Totalt tolv strukturer ble undersøkt; syv lette boligstrukturer eller ryddede flater (id 1747, 1903, 1766, 1795, 1851, 2385 og 1914), en steinsirkel (id 1270) og fire aktivitetsområder (id 1780, 1862, 2431 og 2455) (Figur 12). Strukturene lå på litt ulike høyder over havet, og grupperes her etter hvor de lå i terrenget og fra vest mot øst. De største og tydeligste strukturene lå på den største strandterrassene 31-32,5 moh. Det ble undersøkt og avskrevet mange strukturer underveis i utgravingen (Tabell 1), de vil ikke omtales videre her.

Stratigrafiske forhold

Kulturlaget på felt var i hovedsak likt som på felt B og store deler av området ble rensert opp i 2020 og dekket til med veiduk. Torvlaget var 20-25 cm tykt og flere steder lå det enda igjen en del torv og mørk grå sand med røtter som blandet seg inn i undergrunnen og podsollaget. Det var tydelig podsoll-stratigrafi over store deler av lokaliteten, og tykkelsen på podsollaget var tykkere inne i

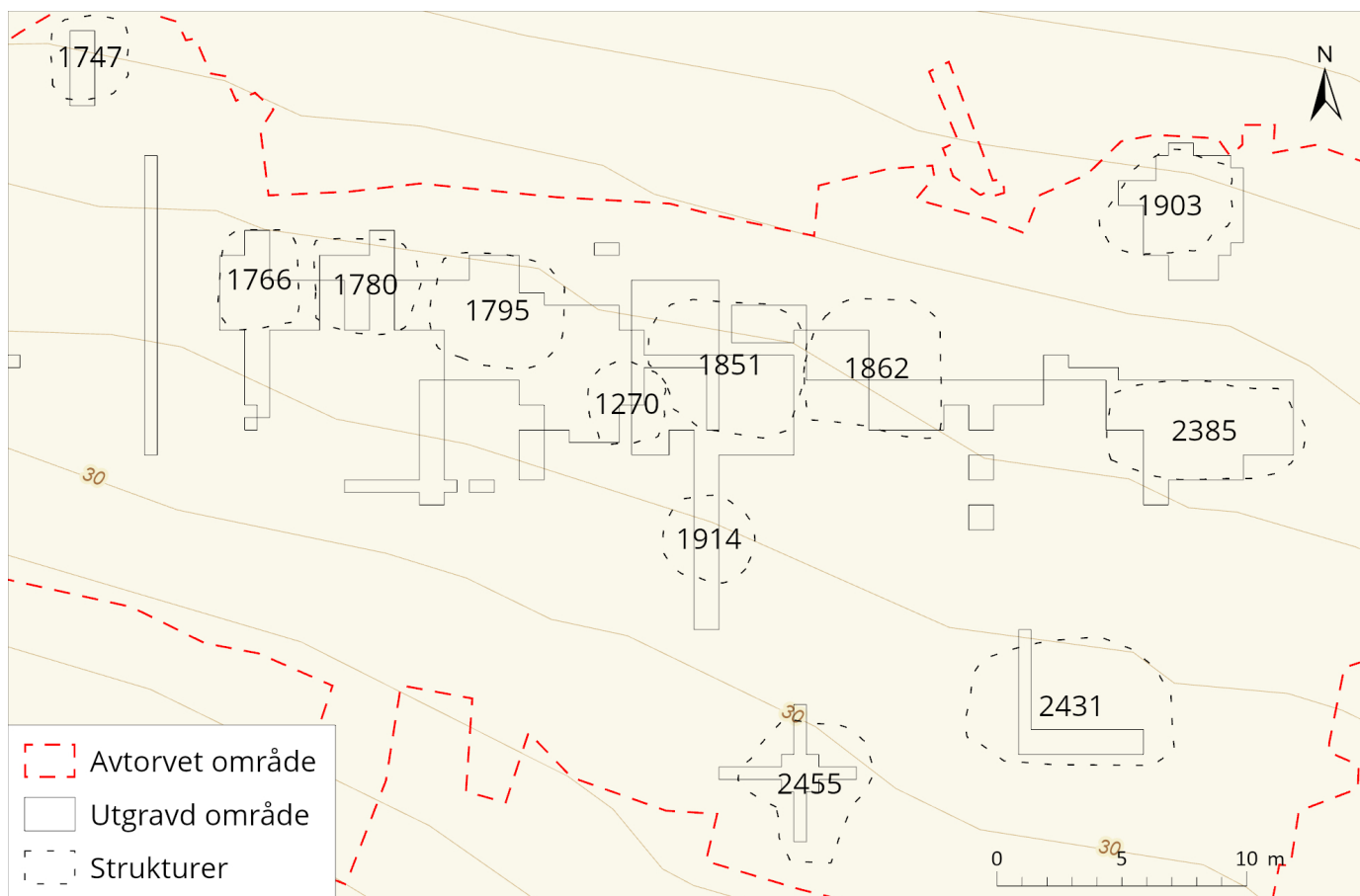
strukturene og der laget var funnførende. Dette var spesielt markert i tuftene på den midtre terrassen. Det funnførende laget var 15-45 cm tykt (tykkest i tuftene) og funn ble registrert fra bunnen av torvlaget, i hele bleikjordslaget og helt ned til toppen av den sterile mineralrike og mørkere undergrunnen.

Øvre del

Det lå to strukturer på den øvre delen av feltet (32,5 moh.), begge er ryddede aktivitetsområder som kan ha vært rester etter boliger.

ID 1747 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1747 lå i det nordvestre hjørnet på felt C, rett ved siden av avgrensingen til felt B. Strukturen besto av en ryddet oval flate på 3 x 2,5 m omgitt av steiner med en størrelse på ca. 50 cm (Figur 13). Mot sør og sørøst består avgrensingen av en ansamling mindre steiner i tillegg til de store, og i det sørvestre hjørnet er det et brudd i steinrekka som kan indikere et inngangsparti. Et par steiner ligger i det ryddede området, men flere av disse ligger høyt og tolkes som å ligge oppå det funnførende laget. Strukturen ble undersøkt med

Figur 12 Kart over felt C med strukturer og utgravd område.

Figur 13 Plantegning topp lag 1 id 1747.

en sjakt og det funnførende laget var inntil 10 cm tykt. Tolkningen endret seg ikke.

Strukturen var godt markert med de store steinene og var synlig på overflaten under registreringen, som tuft nr. 8, og med det den eneste strukturen vi sikkert klarte å gjenfinne. I dokumentasjonen (dagbok og fotolister) fra 2021 omtales strukturen som id 4823.

ID 1903 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Den andre strukturen på den øvre delen av felt C var id 1903 som lå i det nordøstre hjørnet av feltet. Strukturen hadde en godt ryddet aktivitetsflate med oval form som måler 4 x 5,5 m. Den indre overflaten hadde en svak konkav form i bakkant, som flatet ut sørover og som indikerte at flaten var gravd noe ned i strandterrassen i bakkant. Mot nord var det en forhøyning som dannet avgrensingen. Mot sør defineres avgrensingen i større grad av steiner, større steiner mot nordvest og små steiner mot øst. Den sørlige avgrensingen ble tydeligere etter graving og deler av veggene kan ha rast utover med kun litt småstein på innsiden (Figur 14).

I nordvest lå det en stor jordfast stein som tolkes til å ha vært inne i strukturen. På ortofoto

og tegning i etterarbeidet kan det se ut til å være et inngangsparti mot vest, dette ble det ikke notert noe om i felt. Etter at det første laget var gravd kom det frem en ansamling med steiner som kan være rester etter et ildsted, det ble også ble observert kull i området. Det var ingen stratigrafi og strukturen ble tilnærmet totalgravd i 10 cm dybde hvor laget var funnførende til bunns. I en sjakt i den sørlige delen ble det gravd ytterligere 10 cm som avgrenset det funnførende laget (inntil 18 cm).

Midtre del

Den største gruppen av strukturer lå på en terrasse som strekker seg øst-vest gjennom den sentrale delen av feltet (Figur 15). Den flateste delen av terrassen lå på 31 m høyde, og den øvre (nordlige) kanten av terrassen på 31,7 m høyde. Strukturene omtales fra vest mot øst. Nedenfor strukturene var det ikke definert enkeltvis avfallsområder, men området her kan generelt sett beskrives som et stort avfallsområde, både med steiner fra ryddingen av flatene og som møddingsområde fra bosettingsfasen(e). Dette omtales litt under hver struktur. Id 1766, 1780, 1795, 1851, 1270 og 1914 er tegnet samlet (Figur 16), de øvrige strukturene hver for seg.

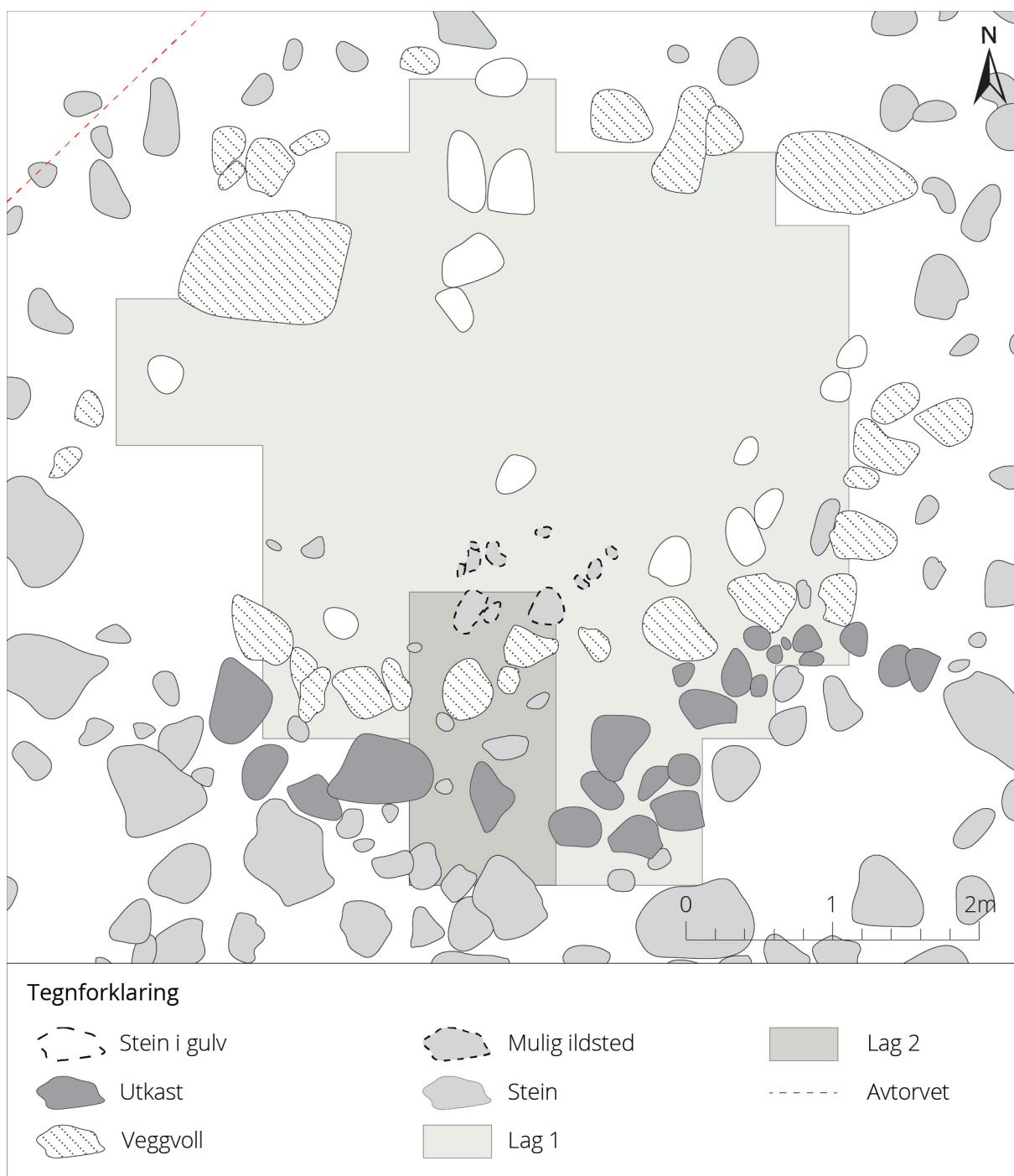
ID 1766 RYDDET FLATE/ LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1766 var den vestligste av strukturene på den midtre terrassen på felt C, og lå 31-31,8 moh. Strukturen besto av en delvis ryddet oval flate, ca 3 x 2 m stor, med steiner lagt opp i vegger rundt (Figur 16). Steinveggen tolkes til å være 50-70 cm bred og besto av en blanding av større og mindre steiner. De ytre målene på strukturen var ca. 4 m nord-sør, og 3 m øst-vest orientert. Avgrensingene var ikke entydige og må sees som omtrentlige, da det så ut til å ha vært forstyrrelser i undergrunnen i etterkant av bosettingsfasen. De avmerkede steinene inne i strukturen tolkes som å komme fra nevnte forstyrrelser og lå oppå det funnførende laget, og de kan stamme fra veggene som har rast inn. Steinene i veggene var dels jordfaste og dels flyttbare, og avhengig av hvordan man setter avgrensingen kan dette ha vært et telt, eller rester etter en bolig. I det sørøstre hjørnet var det en åpning i veggene som kan ha vært et inngangsparti, dette er også det lavest området i strukturen. Dette ble noe mindre tydelig etter graving.

I den nordlige delen av gulvet kom det frem tre steiner tilnærmet horisontalt plassert. Disse tolkes som skoningssteiner, da de ikke så ut til å være relatert til noen kullkonsentrasjon eller andre strukturdetaljer. Det ble ikke observert rester etter stolper i strukturen, men rett øst, på utsiden av veggen ble det funnet et mulig stolpehull, id 9463, som en del av undersøkelsene på naboflaten id 1780. Stolpehullet, som er noe usikkert, målte 23 cm i diameter og 10 cm i dybde med buede sider og flat bunn i profil. I bunn lå det en stein, og det var en stein i den østre

delen som kan ha vært skoning.

Det var ingen spor etter ildsteder i plan, selv om det ble observert både skjørbrønt stein og brønt flint. Det meste av gulvarealet ble gravd ut, stort sett 20 cm dypt og sentrale deler ned til 30 cm. 22 cm under overflaten, og under selve strukturen, kom det frem rester etter et ildsted, id 9477. Ildstedet var 60x27 cm stort med buede kanter og bunn i profil. Fyllet var svartgrå sand med kull, leire og skjørbrønt stein iblandet, og hadde tydelig avgrensning mot undergrunnen, men lite funn. Etter endt utgraving ble gulvet

Figur 14 Plantegning topp lag 3, id 1903.

Figur 15 Den midtre delen av feltet under utgraving, id 1795 til høyre og id 1851 i venstre hjørne. Foto mot sørvest.

Figur 16 Plantegninger topp lag 1 i id 1766, 1780, 1795, 1851, 1270 og 1914

Figur 17 Planfoto etter graving, id 1780. Tv: topp lag 2, mot sør, th: topp lag 2 og 5, mot nord.

gravd ned til steril grunn med krafse for å samle inn funn.

Sør for id 1766 og nedenfor den midtre terrassen var det et område med ansamlinger av stein, steinene lå i flere lag sammen med mye funn. Dette skilte seg fra det øvrige området og tolkes som utkastområde fra rydding av strukturen, samt mødding opparbeidet igjennom bosetningsfasen. Utkastområdet hadde uklare avgrensinger, men er likevel målt inn som id 1936, et område med felles utkast og mødding med nabostrukturen id 1780.

ID 1780 RYDDET FLATE/AKTIVITETSOMRÅDE

Id 1780 lå øst for id 1766 og mellom denne og id 1795 på 31- 31,5 moh. og har trolig en sammenheng med en av, eller begge disse. På overflaten fremsto id 1780 som et rektangulært område ryddet for store steiner, men tettpakket med små steiner (under 30 cm) (Figur 16). Undergrunnen besto av steiner, sand og stor grus med en stor andel sprukne og skjorbrente steiner. De større steinene var lagt i et område nedenfor strukturen (id 1936). Flaten målte 4 x 3,5 m og den var ikke tydelig kantsatt eller hadde rester etter veggvoller slik andre strukturer på området hadde. De omkringliggende steinene var de som ikke ble ryddet bort. Det var mulige åpninger flere steder, blant annet mot øst og id 1795, dette er ikke tegnet inn på plantegningen, men ble observert i felt. Flaten er relativt flat med en svak helning mot sør. Det var ingen tydelige ildsteder, men det var flere tegn på bruk av varme, som varmepåvirkede steiner.

Den ryddede flaten var etter graving

veldig ujevn med utydelig avgrensing i en mer avlang form (Figur 17). Flaten manglet fortsatt steinsettinger som avgrensing. Dette og mangelen på ildsted gjør at området tolkes som et aktivitetsområde heller enn en boligrest.

ID 1795 RYDDET FLATE/ LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1795 var en avrundet rektangulær ryddet og noe nedgravd flate som målte 7,5 x 6 m før graving (Figur 16). Etter graving beskrives flaten som mer sirkulær med diameter på ca. 4,5 m. Dette tolkes som gulvet i strukturen, men er ikke markert på tegningen (Figur 18). Flaten ble tilnærmet totalgrad og sentrale deler ble gravd i flere lag. Undergrunnen i gulvet var kompakt og besto av brungrå sand og fin grus, med spredte funn av varmepåvirkede steiner og kull. Det funnførende laget var inntil 30 cm dypt. Forsenkningen var dypest og tydeligst i bakkant mot nord og i det nordvestre hjørnet, og flaten ser ut til å ha blitt til ved at det ble gravd inn i strandterrassen i bakkant, i tillegg til at området er ryddet for steiner, både store og små, noe som i seg selv skaper en forsenkning. De nordre og østre områdene var så å si stein-frie, mens det var litt mer steiner i den sørvestre delen. Mot midten og sørover flatet forsenkningen noe ut, men den var fortsatt klart avgrenset mot sør og mot området utenfor der det ikke var ryddet.

Det ble ikke observert sikre veggvoller, men flaten var omgitt av steiner fra den naturlige undergrunnen. I det nordøstre hjørnet så en liten ansamling med steiner ut til å ha rast inn over det ryddede området. Det var flere steder i strukturen der det så ut til å være ryddet åpninger ut av den

Figur 18 Planfoto før og under utgraving, id 1795. Tv: topp lag 3, flaten fremsto mer sirkulær. Foto mot nord. Th: topp lag 1 med mulige passasjer i den steinete undergrunnen mot sørvest, vest, nord og øst. I nedre venstre hjørnet sees de mulig nedraste steinene. Foto mot sør.

ryddede flaten. Disse er ikke markert i tegningen, men de er synlig på foto, de er dog ikke bekreftet i felt (Figur 18). Mot sørvest kan det ha vært et inngangsparti, og både mot øst og vest så det ut til å ha vært passasjer mot hhv id 1780 og id 1851, samt en åpning mot nord. Mot id 1780 var avgrensingen en rekke med store steiner (opptil 90 cm store), rekken hadde en åpning omtrent midt på kortsiden, mot øst og id 1851 var det enda en åpning og mulig passasje.

Det ble observert kull i de utgravde lagene, og det ble registrert konsentrasjoner i det sørvestre hjørnet, i et område antatt å ligge rett utenfor bosetningsflaten, i samme område som det er tolket et inngangsparti. Særlig to områder ble målt inn der det var større kullflekker/mulig ildsteder, id 5863 og id 5904. Dette kan ha vært rester etter ildsted.

ID 1851 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

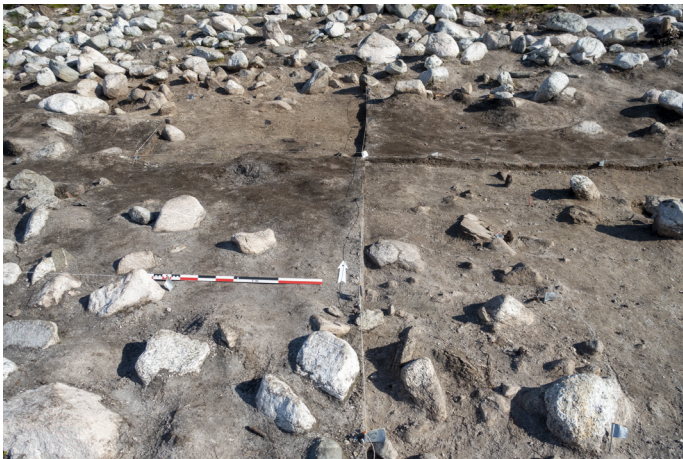
Id 1851 og id 1862 er målt inn som to ryddede flater vegg i vegg på samme terrasse 31-32 moh.

Id 1851 var en stor avrundet rektangulær ryddet flate på 6,35 x 5,25 m (Figur 16). Strukturen ble tolket som restene etter en bolig og gulvlaget ble etter graving målt inn med en oval uregelmessig form på 8,8 x 3,7 m. Det var ingen tydelige åpninger der det kan ha vært inngang, men strukturen overlappes av id 1270 i det sørvestre hjørnet og avgrenses vegg i vegg med id 1862 mot øst. Denne avgrensingen er noe uklar, det samme er forholdet mellom de to strukturene. Inngangen kan ha vært i disse

områdene. Den ryddede flaten hadde en svak konkav form, noe mer uttalt i bakkant enn mot sør, trolig som resultat av at den var svakt nedgravd i strandterrassen bak. Ryddingen av store steiner har trolig skapt resten av den konkave formen. Den midtre delen var flatere, men med noe helling sørover, i likhet med selve terrassen. Flaten var godt ryddet, og det var få store steiner igjen, den markeres av større steiner som kunne følges rundt strukturen og langs den øvre grensen av den konkave formen. Dette tolkes som en avgrensning av boligflaten og mulige rester etter vegg.

Gulvet i strukturen besto av lys brungrå sand med innslag av kull. Massene var relativt homogene og uten stratigrafi. Gulvet var synlig i plan etter at de første 5 cm var gravd og det var funn helt ned i lag 56 (30 cm dypt) (Figur 19). I den sørvestre delen av strukturen var massene noe annerledes enn i resten av gulvet. Det var mer steiner på 10-20 cm og sanda var mer rødbrun. Dette kan være et resultat av varmepåvirkning og denne delen av strukturen kan ha hatt en adskilt funksjon fra resten. I dette området kom det også frem flere store steiner under graving av lag 2, noe som skiller seg klart fra resten av gulvet der det er lite steiner hele veien ned i lag 34.

Det ble ikke registrert noen ildsteder i strukturen, men i den nordvestre delen av gulvet ble det målt inn to kullflekker, id 4174 og id 4183, begge var synlig i lag 1 og fortsatte nedover i lag 2. Id 4174 var den største konsentrasjonen på 48 x 35 cm, og id 4183 lå ca. 30 cm vest for denne. Disse kan ha vært rester etter ett ildsted. Det ble

Figur 19 Planfoto under og etter graving, id 1851. Tv: topp lag 2 i to sektorer, Th: topp lag 2, 3, 5 og 7. Begge foto tatt mot nord.

også observert kull utenfor strukturens nordøstre hjørne (id 4600).

Sørvest og nedenfor strukturen ble det målt inn et område tettepakket med steiner, men med uklar avgrensing. Dette tolkes som utkastområde fra ryddingen av flaten, samt møddingsområde tilhørende bruksfasen til id 1851. Området strekker seg trolig lengre østover enn det som er målt inn og har uklare avgrensinger.

ID 1862 DELVIS RYDDET FLATE

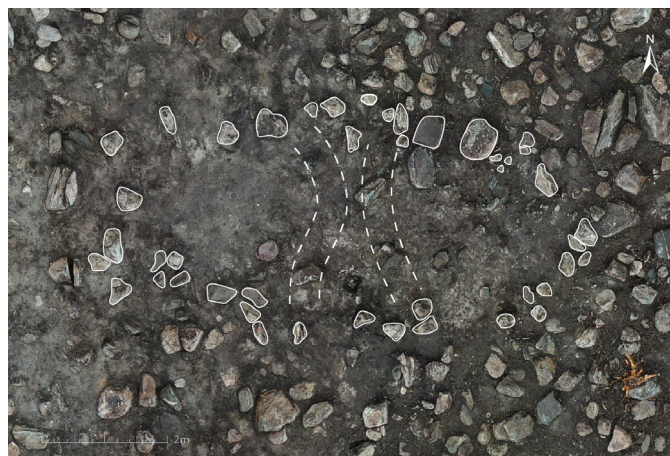
Id 1862 var en delvis ryddet flate på 4,7 x 5 m. Avgrensingene var markert mot mindre ryddede områder rundt, men var uklart definert, særlig mot id 1851 (Figur 12). I det sørøstre hjørnet var det overlapp med id 1889, en ny delvis ryddet flate på 4,2 x 4 m. Flaten skrånet svakt nedover mot sør, brattest i den bakre delen, og det lå igjen en del større steiner innafor avgrensingen. Id 1889 var enda mindre tydelig avgrenset og disse to flatene kan slås sammen som et større delvis ryddet område. Øst for id 1889 ligger det en stor flat stein, som vi ser for oss er ypperlig å sitte å arbeide på. Det funnførende laget besto av lys gråbrun fin sand med iblandet fin grus og med små kullbiter og var kun inntil 10 cm dypt. Strukturen ble undersøkt i to sektorer.

ID 2385 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Lengst mot øst på den sentrale flaten lå id 2385. Dette var en ryddet flate på 7 x 4,1 m, 31,5-32,5 moh. (Figur 20). Flaten var en øst-vest orientert oval, med en flate som skrå oppover i bakkant. Det indre av strukturen flatet ut i den midtre delen, og laveste punkt var ved

den sørlige avgrensingen. Den vestre delen var veldig tydelig og godt ryddet. Den østlige delen inneholdt noe mer løse steiner. Det var en vullignende avgrensing langs den vestlige, nordlig og østlige delen, mens den sørlige avgrensingen var mer utydelig. Det var med andre ord, ingen sikre veggvoller. Flaten ble tilnærmet totalgravd i lag 12, deler av flaten ble gravd ned til lag 56 med funn (30 cm), laget besto av brungrå sand, silt og stein.

Forskjellen på det østre og vestre området gjør at det ble tolket inn to rom på overflaten, alternativt to strukturer der den vestre kan ha vært en teltstruktur og den østre et tilhørende aktivitetsområde. Det østre rommet ble mindre definert og fremsto mindre ryddet etter at det første laget var gravd. Dette indikerer kanskje at det her var snakk om en boligstruktur med tilhørende aktivitetsområde. I den vestre delen

Figur 20 Plantegning topp lag 1, id 2385. De stiplede linjene er tolkede avgrensinger av det østre og vestre området.

Figur 21 Planfoto topp lag 3, id 2385, nyere tids ildsted i den utgravde delen i øvre venstre hjørne i bildet. Foto tatt mot nord.

var det et par flate steiner sentralt i det som tolkes som teltringen, som kan være rester etter et ildsted. Dette er kun observert på foto i etterarbeidet (Figur 21) og ikke bekreftet i felt.

Ved den vestre avgrensingen ble det avdekket et ildsted, id 4231. Ildstedet var ca. 80 x 30 cm stort, steinsatt og uregelmessig i formen. Det lå høyt i laget, rett under torva, var 16 cm dypt og inneholdt mye kull og skjorbrente steiner. Det tolkes som å være yngre enn den øvrige bruken av flaten. I den nordre delen lå det i lag 12 et sterilt sandlag langs den nordre avgrensingen og langs den sørlige avgrensingen et lag med mørkere silt. Dette er overleiringer som tolkes til å ha kommet til etter strukturens bruksfase, før den ble overgrodd.

ID 1270 STEINSIRKEL

Id 1270 var en nesten perfekt steinsirkel bestående av 30 steiner plassert tett sammen (Figur 16), plassert på den nedre kanten av den

midtre terrassen, 31-31,5 moh. De fleste av steinene var mellom 20 og 40 cm store. Flere av steinene lå inntil hverandre og dannet en ubrudd sirkel, kun i den sørlige delen var sirkelen litt mer utflytende. Her var sirkelen noe mer brutt og tre flate steiner i den sørøstre delen var noe usikre. Ytre diameter var ca. 3,25 m og indre ca. 2,8 m. I den nordvestre delen av sirkelen lå en avlang flat stein i et annet materiale enn de øvrige steinene i strukturen. Den var mer skifrig og lagdelt, ikke vannrullet, men den var ikke synlig modifisert. Steinen målte 1,1 m i lengde og 0,25 i største brede. Den lå plassert fra steinsirkelens ytre mot nordvest og pekte innover (eller omvendt om man vil, fra sirkelens indre og pekte utover).

Sirkelen var anlagt i et område som kun var delvis ryddet og det var en del steiner igjen inne i strukturen. Undergrunnen besto av gråbrun grov sand, mens sanden i undergrunnen i området rundt hadde en mer gulbrun farge. Inne i strukturen var det mye kull i laget. Det ble målt inn et lag med mørkere brun sand og mye trekull i flere omganger nedover i lagene (id 4984, 4994, 5067 og id 5075). De representerer trolig deler av den samme hendelsen i ulike lag, men hva konteksten skal tolkes som er uklart. Med unntak av dette og kullet i laget, var det ingen stratigrafi i id 1270.

Steinsirkelens plassering i forhold til bosetningsflatene fra eldre steinalder, viste tydelig at den var konstruert på et senere tidspunkt. Dette bekreftet utgravningen i stor grad og deler av sirkelen overlappet, og lå oppå det sørvestre hjørnet til A1851. Etter at det første laget på 10 cm var gravd bort, var det ingen spor igjen etter steinsirkelen (Figur 22). De funnførende lagene

Figur 22 Planfoto før og etter graving. Tv: topp lag 1. Steinsirkelen er godt synlig. Th: topp lag 3, etter fjerning av steinene i sirkelen. Begge tatt mot nord.

fortsatte derimot lengre ned, i inntil 30 cm. Det er med det godt mulig at steinene i steinsirkelen er gjenbruk fra andre strukturer på området.

ID 1914 STEINSIRKEL/LETT BOLIGSTRUKTUR

Bare 3 meter sørøst for id 1270 lå det enda en steinsirkel, id 1914, 30,5-31 moh. (Figur 16). Denne var 3,8 m i diameter, og besto av 23-25 steiner. Den var dog mindre tydelig definert, og steinene som ble tolket som en del av ringen lå plassert med litt mellomrom. Området fremsto ikke som ryddet og inntrykket var litt mer rotete enn id 1270 med noen forstyrrelser fra en rot i den sørlige delen. I midten av strukturen lå det en større avlang stein, ca. 75 cm lang med største tverrmål på ca. 20 cm. Steinen var ikke i samme bergart som den tilsvarende steinen i id 1270.

Strukturen ble undersøkt med en 1 m bred sjakt med 10 cm dybde. Det var ikke tegn til at sirkelen strekker seg nedover i laget, men heller at den er anlagt oppå den steinete undergrunnen. Det ble ikke funnet ytterligere strukturdetaljer som kunne opplyse om strukturens funksjon, men det var kull i området innafor steinringen.

Nedre del

På den nedre delen av feltet, omtrent på 29-30 moh., lå de to siste strukturene.

ID 2431 RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 2431 var en ryddet flate med avlang oval form, orientert øst-vest. Flaten målte 6,9 x 4,2 m, men kun den vestlige delen hadde tydelig definert avgrensing i form av steiner som var lagt i en halvsirkel. Den østre delen var mer utydelig, og flaten her inneholdt mer steiner. Hele flaten skrånet sørover og undergrunnen besto av brungrå sand med grus. Det ble ikke observert kull. På tegningen fra topp lag 1 er det markert to muligheter for avgrensing (Figur 23). De to delene ble målt inn som hver sin flate der id 4635 var den vestre delen og id 4770 den østre. Den vestre delen ble beskrevet som en sirkulær flate med en tydelig steinrekke mot nord og mulig voll mot vest, 4,6 x 4,4 m stor. Det var både jordfaste steiner og steiner i overflaten, tolket som rester etter en teltring. Selve flaten fremsto som plan og noe nedsenket, trolig som følge av at store steiner er ryddet ut. Den østre delen beskrives

Figur 23 Plantegning, topp lag 1, id 2431 og 2455. De stiplede linjene angir mulige avgrensinger av flatene i strukturene.

Figur 24 Planfoto etter graving, topp lag 3, id 2431. Mot nord

Figur 25 Planfoto topp lag 1, id 2455. Det avlange ryddede området strekker seg fra rett nord for nordpilen og sørover mot bunn av bildet. Foto mot nord.

som en diffus sirkulær delvis ryddet flate på 4,3 x 2,1 m. Noen av steinene kan ha vært brukt i en teltring, og mot øst avgrenses området av berg/en stor jordfast stein. Strukturen ble undersøkt med to sjakter. Etter graving var den ikke helt ulik id

2385, og tolkningen er at dette kan være et ryddet område der det har stått en lett struktur, med et tilhørende mindre ryddet aktivitetsområde utenfor (Figur 24).

Gjenstand	Bergart	Bergkrystall	Chert	Flint	Grønnstein	Jaspis	Kvarts	Kvartsitt	Pimpstein	Sandstein	Skifer	Totalsum	%
<i>Primærtilvirket</i>												10393	93.48%
Avslag	28	303	147	6629	2	43	292	794		2	7	8247	74.18%
Bipolar		27	4	290			8	8				337	3.03%
Flekkelignende			4	55		1	1	3				64	0.58%
Frontfornyng			1	26			1	2				30	0.27%
Plattformavslag		3	6	157				8				174	1.57%
Ryggflekke				7								7	0.06%
Stikkelavslag		3	1	8			1					13	0.12%
Slipt	1										1	2	0.02%
Vanlige avslag	27	270	131	6086	2	42	281	773		2	6	7620	68.54%
Emne, øks/meisel	1											1	0.01%
Flekke uten retusj		2	8	384				25				419	3.77%
Fragment	5	27	13	800		9	22	231			9	1116	10.04%
Kjerne		31	9	216		2	11	18			1	288	2.59%
Bipolar		22	5	152		1	6	5				191	1.72%
Konisk		1		19				1				21	0.19%
Mikroflekkkje				3								3	0.03%
Plattformkje		1	3	20				6				30	0.27%
Rund		1		1		1					1	4	0.04%
Uregelmessig		4	1	14			4	6				29	0.26%
Uviss		2		7			1					10	0.09%
Mikroflekkje uten retusj		2	17	266			1	23				309	2.78%
Råknoll				9			2					11	0.10%
Råstoffblokk	1						1	1				3	0.03%

Gjenstand	Bergart	Bergkrystall	Chert	Flint	Grønnstein	Jaspis	Kvarts	Kvartsitt	Pimpstein	Sandstein	Skifer	Totalsum	%
Sekundærbearbeidet												705	6.34%
Avslag, retusjert		8	9	190		2	1	11				221	1.99%
Bor		2	2	31				2				37	0.33%
Av avslag		1	2	16				1				20	0.18%
av flekke		1		15				1				17	0.15%
Flekk med retusj			8	218			1	7				234	2.10%
Kniv				2								2	0.02%
Av avslag				1								1	0.01%
Av flekke				1								1	0.01%
Mikroflekk med retusj			6	41				1				48	0.43%
Mikrostikkel				4								4	0.04%
Skraper		3	1	54		4	2	1				65	0.58%
Av avslag		3	1	40		4	2	1				51	0.46%
Av flekke				12								12	0.11%
Av kjerne				2								2	0.02%
Spiss med tange			1	2								3	0.03%
Stikkel		15		56			3	5				79	0.71%
Andre		1		2								3	0.03%
Kantstikkel		8		24				2				34	0.31%
Midtstikkel		6		30			3	3				42	0.38%
Øks	7				2						3	12	0.11%
Flatoval	2											2	0.02%
Rektangulær											1	1	0.01%
Trinnøks	1										2	3	0.03%
Fragment	4				2							6	0.05%
Verktøy												19	0.17%
Amboltstein	1											1	0.01%
Bryne	1											1	0.01%
Knakke- og amboltstein	1											1	0.01%
Knakkestein	4							2				6	0.05%
Slipeplate	2											2	0.02%
Slipestein									6		1	7	0.06%
Garnsøkke	1											1	0.01%
Totalsum	54	392	221	8900	4	60	338	1119	6	2	22	11118	100.00%
Totalsum	0.49%	3.53%	1.99%	80.05%	0.04%	0.54%	3.04%	10.06%	0.05%	0.02%	0.20%	100.00%	

Tabell 5 Solli, felt C, alle funn og råstoff. Fortsetter fra forrige side

ID 2455 RYDDET FLATE/AKTIVITETSOMRÅDE

Den siste og lavest liggende strukturen på Solli var id 2455 på 29-29,5 moh. Dette var en delvis ryddet flate med uregelmessig form og veldig uklare avgrensinger (Figur 23, Figur 25).

Det ble målt inn et omriss av strukturen, id 2455, og en indre ryddet flate, id 5965 (Figur 12). Den indre flaten var kun delvis ryddet og omrisset på strukturen representerer aktivitetsområdet best. Det var ca. 5,7 x 4,8 m stort uten noen klare

steinsettinger eller voller, flaten var noe ryddet inn i den bakre strandterrassen (mot nord). Undergrunnen var løs og besto av en del stor grus og spredte kullbiter. Det var noen større flate steiner sentralt i flaten. Det ble også gjort noen spredte funn av ubearbeidet pimpstein i denne strukturen, dette var ikke et vanlig funn på Solli generelt. Strukturen ble delvis undersøkt med kryssende sjakter med 1 m bredde.

Funngjennomgang

Totalt ble det samlet inn 11122 steinartefakter fra felt C, disse er katalogisert under Ts16032. I likhet med felt B var det 80 % flint i materialet (Tabell 5). Kvartsitt det er den nest største kategorien ifunnmaterialet og utgjør 10 %. Videre er det 3,5 % bergkrystall, 3 % kvarts, 2 % chert og under 1% hver av jaspis, skifer, bergart, grønnstein, sandstein og pimpstein. Gjenstandsmaterialet kan deles inn i 90,8 % primærttilvirket, 9,10 % sekundærbearbeidet og 0,1 % verktøy.

Gjenstand	Bryozo	Grå	Heterogen	Lys fin	Mørk fin	Brent	Totaltsum
Primærttilvirket							8298
Avslag	458	3425	202	812	486	1243	6626
Bipolar	26	137	20	55	36	15	289
Flekkelignende	2	32	3	6	9	3	55
Frontfornyng	5	12		6	1	2	26
Plattformavslag	9	94	13	18	14	8	156
Ryggflekke		5	1	0		1	7
Stikkelavslag		6		2			8
Vanlige avslag	416	3139	165	725	426	1214	6085
Flekke uten retusj	22	241	21	37	31	30	382
Fragment	25	310	17	40	25	383	800
Kjerne	20	109	15	30	29	15	218
Bipolar	19	76	8	23	20	6	152
Konisk		6	2	1	1	3	13
Mikroflekkkje		2	1	1	1		5
Plattformkje		10	4	5	3	4	26
Rund		1			1		2
Uregelmessig/uviss	1	14			3	2	20
Mikroflekkje uten retusj	13	152	9	33	33	25	265
Råknoll	1	4		2		1	8
Sekundærbearbeidet							601
Avslag, retusjert	13	76	12	40	43	6	190
Bor	2	11	1	7	9	1	31
Flekke med retusj	11	122	15	31	25	16	220
Kniv	1			1			2
Mikroflekkje med retusj	2	27	2	1	7	2	41
Mikrostikkel		3			1		4
Skraper	3	26	3	9	8	5	54
Spiss med tange		2					1
Stikkel	5	27	2	8	13	1	56
Totalsum	576	4538	299	1051	710	1728	8899
%	6.47%	50.99%	3.36%	11.81%	7.98%	19.42%	100.00%

Tabell 6 Forenklet funntabell med flintmaterialet fordelt på råstoffvarianter

Vanlige avslag og fragmenter utgjør 78,5 % av materialet, flekker og mikroflekker utgjør til sammen 9,2 % og rester etter kjernetilvirkning utgjør 4,6 %. En stor del av flekkematerialet er retusjert, og utover dette er det 1,99 % retusjerte avslag og 1,78 % formelle redskaper. Totalt 50 funn er vannrullet eller patinert/vindpolert, de fleste av disse er av flint.

RÅSTOFF

FLINT

Det var som nevnt over 80 % flint i materialet. Den grå flintvarianten utgjør 51% (4538 stk.). Deretter følger den varianten som er brent slik at det ikke er mulig å se farge og kvalitet (19 %, 1728 stk.) (Tabell 6). I tillegg til disse er 566 enkeltfunn

innafor de andre flintvariantene varmepåvirket, totalt er 25,5 % av materialet varmepåvirket. 12 % (1051 stk.) er av den lyse fine flinten, og 8 % (710 stk.) av den mørke fine flinten, 7 % (576 stk.) er av bryozo-varianten og 3 % (299 stk.) av heterogen flint. Det er funn av både avfall, kjerner og redskaper i alle flintkategoriene. Det kan se ut til at de ulike flintvariantene er brukt likt, i forhold til hvilke typer gjenstander som finnes og det ser ikke ut til at noen varianter har vært foretrukket til produksjon av spesifikke redskaper. Det er funnet spor etter bipolar teknikk, flekketeknologi og avslagsproduksjon i alle de ulike flintvariantene. I bryozo er nesten samtlige kjerner bipolare, mens resten av materialet indikerer både flekke- og avslagsteknologi. Kanskje betyr dette at man

Gjenstand	Blandet	Finkornet	Rosa	Sort	Totalsum
Primært tilvirket					
Avslag	257	198	43	296	794
Bipolar	5	3			9
Flekkelignende	1	2			3
Frontfornyng	1	1			2
Plattformavslag	3	4		1	8
Vanlige avsalg	247	188	43	295	772
Flekk uten retusj	4	10		11	25
Fragment	22	14	180	15	231
Kjerne	3	5	1	7	16
Bipolar	2	3			5
Konisk		1			1
Plattformkjerne		1		4	5
Rund				1	1
Uregelmessig	1		1	2	4
Mikroflekk uten retusj	3	17		3	23
Råstoffblokk			1	1	2
Sekundærbearbeidet					
Avslag, retusjert	3	6		2	11
Bor		2			2
Flekk med retusj	6	14		12	32
Mikroflekk med retusj	3	17		4	24
Skraper	3				3
Stikkel	2	1		2	5
Verktøy					
Knakkestein	2				2
Totalsum	301	257	225	339	1122
%	26.83%	22.91%	20.05%	30.21%	100.00%

Tabell 7 Forenklet funntabell med kvartsittmaterialet fordelt på råstoffvarianter

maksimerte materialet av denne flinttypen?

33% (2224 stk.) av materialet har cortex, mengden cortex er omtalt i beskrivelsen i Unimus. Ved bruk av KI (ChatUiT, 03.09.25) har vi vurdert mengden funn med cortex. Omtrent en tredjedel av materialet har cortex, og det er lik fordeling mellom funn med litt, medium og mye cortex på seg. I likhet med på felt B, er det gjenstander av alle typer som har rester av cortex, og de samme tolkningene gjelder på felt C.

Tilstedeværelsen av små strandknoller som er testet, viser at flint var tilgjengelig i nærområdet og har vært brukt på lokaliteten. Det er ikke registrert primæravslag systematisk, men cortex på en stor andel av materialet kan tyde på at det er mye primæravslag og at det er slått på små knoller.

KVARTSITT

Materialet i kvartsitt er fordelt på færre varianter, men er mer jevnt fordelt (Tabell 7). Det er flest funn i sort kvartsitt, 30,2 % (339 stk.), deretter følger de andre tett på med 26,8 % kvartsitt i blandet kvalitet (301 stk.), 22,9 % (257 stk.) finkornet kvartsitt og 20 % av den rosa varianten (225 stk.).

Gjenstandsmaterialet viser alle stadier i produksjonen av redskaper og til både flekkeproduksjon og avslagsproduksjon, samt bruk av bipolar teknikk. Flekkematerialet og redskaper av både flekker og avslag bekrefter dette. I den sorte kvartsitten er bildet likt, men det finnes ikke bipolar materiale.

I rosa kvartsitt er det veldig mye fragmenter og en del vanlige avslag, men ingen sekundærbearbeidede gjenstander og heller ingen flekker, men en kjerne og en råstoffblokk.

BERGKRISTALL OG KVARTS

Bergkrystall og kvarts kan sees samlet, da det er overlapp mellom råstoffene. En del av kvartsmaterialet har partier der det går over i bergkrystall. Begge råstoffene er representert ved både kjerner, produksjonsavfall og redskaper, men det er lite flekkemateriale, særlig i kvarts. Gjenstandstypen som skiller seg ut, er bipolare kjerner i bergkrystall. Disse er det mange av, og det er også en god del bipolare avslag.

Bergkrystallmaterialet er fra alle deler av prosessen og det er flekketeknologi representert. Det er også særlig mye stikler laget i dette

råstoffet, og i tillegg er det et høyt antall bipolare kjerner. I kvarts har alle flekkene retusj, men materialet er lite.

CHERT OG JASPIS

Chert varierer i farge innad i råstoffet, men sort skiller seg ut som en homogen variant. Materialet i chert viser at det både har vært preparert kjerner, produsert flekker og avslag, samt produsert og benyttet redskaper.

Materialet i jaspis er rødt eller rødbrunt i fargen. Det er variasjoner i farge og kvalitet, og materialet kommer trolig fra flere ulike kjerner. Noen av funnene er veldig grovkornet og det er usikkerhet på om det er jaspis eller kvartsitt. Fargen har da vært avgjørende i benevnningen (brun eller rød er registrert som jaspis). Det er ikke funnet noe flekkemateriale i dette råstoffet og de to kjernene er bipolar og plattformkjerner. Det er i tillegg til vanlige avslag funnet et par retusjerte avslag og to skrapere laget av avslag.

SKIFER, BERGART, GRØNNSTEIN, SANDSTEIN OG PIMPSTEIN

Bergart, skifer og grønnstein har hovedsakelig vært brukt i økseproduksjon. Det er registrert litt vanlige avslag og fragmenter, samt et par andre gjenstander som antas å kunne relateres til økseproduksjon. I tillegg er det en kjerne i skifer, og i bergart er det funnet en råstoffblokk og et utvalg verktøy. I sandstein er det funnet to avslag, og disse kan sees i sammenheng med funn av bergart. Det var ikke mye pimpstein naturlig på Solli, og det ble samlet inn seks stk. som har vært brukt til sliping av redskaper.

GJENSTANDER

AVSLAG OG FRAGMENTER

Den største funnkategorien er vanlige avslag og fragmenter i alle råstoff, totalt 78,5 % (8737 stk.). Det er funn i samtlige råstoffkategorier, og fordelingen gjenspeiler den totale fordelingen på råstoff. Funnene er delt inn i størrelsesgrupper og 85 % av funnene er under 2 cm store, 14 % er mellom 2 og 5 cm store, og kun 1 % av avfallsmaterialet er over 5 cm stort.

I tillegg til dette er det registrert 625 avslag med tilleggsinformasjon om form. Flere av disse, som plattformavslagene, vil omtales nærmere

sammen med tilhørende gjenstander. 347 avslag er bipolare, 10 av disse er også retusjert. De finnes i alle de krystallinske råstoffene. 70 avslag er flekkelignende, hvorav 7 er retusjert. Dette er ikke registrert systematisk, så det reelle antallet kan være høyere. 30 avslag er fra frontfornyning og 172 er plattformavslag av ulike typer. Det er også registrert syv ryggflekker, 13 stikkelavslag og to slipte avslag.

FLEKKER OG MIKROFLEKKER

Det er totalt 1010 flekker og mikroflekker i materialet. Av 653 flekker er 234 stk. retusjert (35 %) og av 357 mikroflekker så er 48 stk. retusjert (13 %). Det er ikke gjort en attributtanalyse på flekkematerialet og det bør sees samlet, men både enkeltflekker og kjerner (nedenfor) indikerer at det er mikroflekketeknikk til stede, og ikke bare små flekker. Bruken av retusj på flekkene ser ut til å være forbeholdt de «vanlige» flekkene, mens mikroflekkene i større grad har vært brukt uretusjert. Når det kommer til råstoff, så er det flekkemateriale i flint, kvartsitt, chert og bergkrystall, med noen få innslag av kvarts. I chert er det en litt flere mikroflekker enn flekker, mens det for de andre råstoffene er omvendt. Dette kan skyldes at det har vært små kjerner å arbeide med i chert.

Også på felt C er det høy fragmenteringsgrad på flekkene, og dette er enda mer fremtredende her enn på felt B. Av de 653 flekkene så er 106 hele (16 %), og av mikroflekkene er 62 stk av 357 hele (17 %). Av de fragmenterte flekkene er 52 % (287 stk.) proksimaldeler, 35 % medial (189 stk.) og 13 % (72 stk.) er distalfragmenter.

Lengden på de hele flekkene varierer fra 0,9 cm til 10 cm, men flest er mellom 1,5 – 4,5 cm lange. Bredden varierer mellom 0,4 og 2,1 cm. Tykkelsen på mikroflekkene er 0,1-0,3 cm og på flekkene 0,1-0,7 cm. Midfragmentene er, i likhet med på felt B, mindre variert i størrelsen, de fleste er 0,5-2 cm lange, 0,5-2 cm brede, med tykkelse på 0,1-0,5 cm.

KJERNER OG AVFALL FRA KJERNETILVIRKNING

Det er totalt 288 kjerner i materialet, i tillegg er det elleve råknoller og fire råstoffblokker. Det er også registrert 173 plattformavslag, 30 frontfornyingsavslag og syv ryggflekker som kan kobles til arbeid med kjernene.

Av plattformavslagene så er det flest av

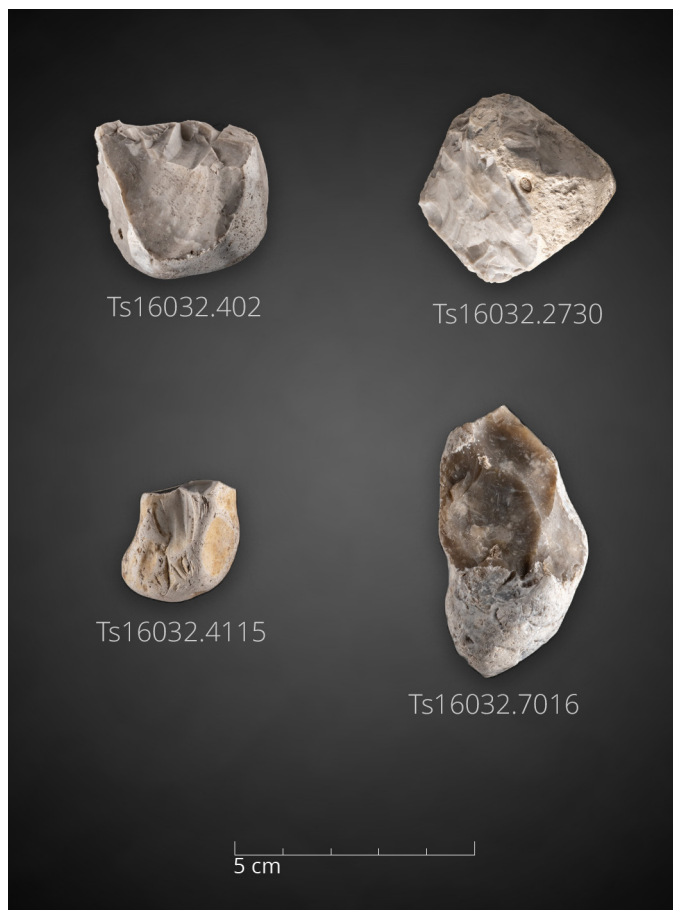
kantavslagene (67 stk.), slått fra siden for å rette opp plattformkanten. Deretter kommer skivene (51 stk.), som kan kobles til de koniske kjernene. De viser både glatte og fasetterte plattformer. I tillegg er det 54 avslag fra plattformpreparering. Plattformavslagene er flest i flint, men kommer også i finkornet kvartsitt, chert og bergkrystall. Det samme gjelder for frontfornyingsavslagene. Ryggflekkene er kun funnet i flint.

De aller fleste av kjernene er bipolare (191 stk.) og det er i tillegg funnet 337 bipolare avslag i materialet. De er hovedsakelig av flint (152 stk.) med noen funn i bergkrystall, kvarts, chert, kvartsitt og jaspis. Flere av de bipolare kjernene kan være bipolare avslag. Mange har mye cortex, som vitner om at man har knust små flintknoller bipolart, enten for å åpne de, eller for å produsere avslag.

Flere bipolare kjerner ser ut til å ha vært, flekke/plattform/koniske kjerner tidligere. For eksempel Ts16032.944, 3149, 3579, 3598. Det er i mange tilfeller vanskelig å se hva kjernen har vært brukt tidligere fordi de fleste er veldig små, de fleste mellom 1,5-2,5 cm lange og 0,8-2,1 cm brede.

Plattformkjerner er de nest vanligste (30 stk.) tett etterfulgt av uregelmessige kjerner (28 stk.) Også her er det flest kjerner av flint, men det er kjerner i de fleste råstofftypene. I begge disse kategoriene er de største kjernene i kvartsitt (3 stk. plattformkjerner og 5 stk. uregelmessige). De største er mellom 5 og 12 cm store og er hovedsakelig av sort grovkornet kvartsitt. Ytterligere to uregelmessige kjerner skiller seg ut som store; en er registrert som rosa kvartsitt (Ts16032.3605), den andre av grå skifer (Ts16032.5706). Alle de store kjernene fremstår som grovt tilhugget og i flere tilfeller forkastet på grunn av urenheter i råstoffet. Dette tyder på at det har vært god tilgang på råstoffet, og at man har kunnet «sløse» litt, men det indikerer også at råstoffkilden var nær, da man har tatt med relativt store råstoffblokker inn på lokaliteten, sett i forhold til de andre råstofftypene. Flere av plattformkjernene kan sees som forarbeider til koniske kjerner eller har trekk som peker mot dette konseptet (for eksempel Ts16032.124, 359, 418 og 3482).

To plattformkjerner i flint kan trekkes frem, begge er trolig forkastet på grunn av urenheter

Figur 26 Ts16032.402 og 2730: plattformkjerner av heterogen flint, 2730 har hovedplattformen skrått mot venstre hjørne i bildet. Ts16032.4115: Råknoll i lys fin flint. Ikke alle arrene er synlige på bildet, flere er på toppen der man ville ha preparert en plattform. Ts16032.7016: Uregelmessig kjerne i bryozoflint.

i råstoffet. Ts16032.402 er slått fra en plattform og er et mulig påbegynt konisk konsept (Figur 26). Den er 3,5 cm lang og 3,3 cm bred og et par flekker er slått fra plattformkanten. Ryggen og bunn er dekket av cortex og viser at det er brukt en middels stor knoll. Ts16032.2730 har to plattformer, hvorav den ene er spiss med kraftige knusespor og er slått i flere retninger, trolig er den også forsøkt redusert bipolart eller understøttet (Figur 26). Kjernen er 4,5 cm lang og 3,4 cm bred, og også denne har en god del cortex igjen, som viser at en middels stor knoll har vært utgangspunktet. En uregelmessig kjerne kan også trekkes frem. Ts16032.7016 er en knoll i bryozoflint, slått fra minst tre plattformer, trolig som testing av materialet (Figur 26). Den er deretter trolig forkastet, men viser det samme som kjernene over; at flintknoller ble fraktet med til lokaliteten, og testet der. Ts16032.4115 er en liten flintknoll i lys fin flint med arr etter fire

slag (Figur 26). Knollene viser at det var mange flintvarianter å finne, ikke bare den klassiske grå «strandflinten». På lokaliteten finner vi gjerne det som er forkastet, det som ble utnyttet videre kan ha endt opp som de små bipolare kjernene.

Det er funnet hele 21 kjerner tolket som koniske på Solli. Et par av de er ensidige, og flere sub-koniske. De fleste har fasettert plattform, men det er også flere der plattformen er glatt. Figur 28 viser et utvalg av kjernene. To av de koniske kjernene (Ts16032.401 og 7077) er knoller der det er startet med det koniske konseptet. Knollene er lite preparert før start, og cortexen i liten grad fjernet, plattformen er fasettert. Ts16032.4922 er en konisk kjerne der det har gått galt med flere hengslede flekker, her er det glatt plattform. Ts4575.6437 viser konseptet godt og har begge fasetter plattform, og Ts16032.2581 og 4591 er helt oppbrukte små kjerner, og viser hvor langt konseptet kan strekkes, førstnevnte har fasettert plattform og den siste glatt. Kjernene er i hovedsak ikke understøttet, men Ts16032.126 tolkes likevel som en understøttet bunn til en konisk kjerne. Den kan også være bunnen på en mikroflekkekjerne.

Det funnet 9 uvisse kjerner, og disse er kjerner som er tydelig slått, men der konseptet er vanskelig å gjenkjenne. Mikroflekkekjernene er små kjerner med arr etter mikroflekker, men uten den karakteristiske koniske formen, det er kun

Figur 27 Ts16032.7480, ensidig mikroflekkekjerne, mørk fin flint.

Figur 28 Koniske kjerner: Ts16032.401: fasettert plattform, heterogen flint. Ts16032.4575: fasettert plattform, grå flint. Ts16032.7077: knoll med preparert plattform, grå flint. Ts16032.6437: Ensidig enpolet med fasettert plattform, grå flint. Ts16032.2581: Oppbrukt og understøttet kerne med fasettert plattform, grå flint. Ts16032.4922: glatt plattform, grå flint. Ts16032.4591: Glatt plattform, grå flint.

funnet tre av disse. Ts16032.7480 er en ensidig kerne med flere mikroflekkebaner i fronten og fasettert plattform (Figur 27). Kjernen ser ut til å ha blitt hakket opp med et slag fra en sidenkant. Kanskje for å bruke siste rest av noe som ser ut til å være et godt råstoff. Kjernen har også rester etter cortex på en side.

De fire rundkjernene, også kjent som knutekjerner, er veldig forskjellige. Det er to

store, en i jaspis på 5,5 x 5 cm (Ts19032.6996) og en i skifer (Ts16032.5706) på 6,2 x 6,2 cm. De er slått i mange ulike retninger og fremstår som godt utprøvd. Særlig skiferkjernen er spesiell, da dette ikke er et vanlig råstoff på lokaliteten. De to siste er små og oppbrukte kjerner, en i mørk fin flint og en i bergkrystall.

En stor del av kjernematerialet er knoller som er slått enten fra en plattform, bipolar eller

bare testet, og det er tydelig at det ikke var viktig å fjerne cortexen. Kjernene er lite preparert, men heller utnyttet i knollform. 14 kjerner i ulike varianter er registrert med knoll under variant, noe som betyr at en betydelig del av knollen er igjen. Råknoller er vanligvis flintknoller med cortex, men i dette materialet er det også to vannrullede kvartsknoller som er slått på. Flintknollene er små, den største er 5,5 cm lang mens de andre ligger mellom 2 – 4 cm i lengde. Et par er kun testet med ett eller to slag, så trolig forkastet. Et par er det forsøkt å få litt mer ut av før den ble forkastet. De fremstår som gode eksempler på knoller som var tilgjengelig i kort avstand fra lokaliteten.

Det ble i tillegg til råknoller samlet inn fire råstoffblokker, to av kvartsitt, en av bergart og en av kvarts. Disse er i hovedsak slått en eller to ganger. En av blokkene var av rosa kvartsitt, det var en stor blokk på 39 cm x 27 cm som lå i id 2385. Det ble observert noe mulige avspaltningsarr på den, men den ser også ut til å være noe frostsprengt. Etter at gravemaskinen kjørte over den, ble den samlet inn som et eksempel på naturlig forekomst på lokaliteten av denne rosa kvartsitten. Den er funnet slått både på Solli og på andre lokaliteter langs Tjeldsundet. Ts16032.666 er kun to fragmenter fra denne blokka (se "Funnbearbeiding og katalogisering", Figur 1 on page 56).

RETUSJERTE AVSLAG

Andelen retusjerte avslag er ca. 2 % av materialet (221 stk.). De fleste er av flint (190 stk.), men det er funn i alle de harde bergartene; kvartsitt (11 stk.), chert (9 stk.), bergkrystall (8 stk.), jaspis (2 stk.) og ett i kvarts. En del av avslagene har en retusjform som kan beskrives med ulike fastsatte termer, men 40 % havner under kategorien «annen retusj». Utover dette er dette har de fleste avslag kantretusj; 28 % har rett kantretusj, 8,5 % har konveks retusj og 6,5 % har konkav kantretusj. De retusjerte avslagene er ustandardisert og uformelle og ble trolig laget og tilpasset til spesifikke oppgaver. De kan ha vært brukt til et utall av oppgaver der man har behov for en skarp kant, skjæring, skraping, rissing ol.

STIKLER

Totalt er 79 gjenstander definert som stikler, 42 midtstikler, 34 kantstikler og 3 av andre

varianter. Flint skiller seg ut som det mest brukte materialet (56 stk.), men etterfulgt av bergkrystall (15 stk.). Stiklene er laget av avslag (58 stk.), av flekker (10 stk.) eller av kjerner (3 stk.). De tre av andre varianter er alle laget på avslag og er usikre registreringer med en kant som kan se litt ut som om den er brukt som en stikkelkant uten at stikkelavslaget er tydelig. Det er også identifisert 13 stikkelavslag i materialet, hvorav åtte er av flint.

SKRAPERE

Materialet inneholder 65 skrapere hvorav 54 av de er av flint, fire er i jaspis, tre i bergkrystall, to i kvarts og en i kvartsitt. Flest skrapere er laget av avslag (51 stk.), av disse igjen er 10 stk. laget av primæravslag der hele dorsal side er dekket av cortex, og en skrapere er laget av en stor plattformskive (Ts16032.2237). 12 skrapere er laget av flekker, tre av disse har retusj langs begge sidekantene og rett retusj i distalenden. En av de tre er laget på et medialfragment (Ts16032.6615). Ytterligere to av flekkeskraperne har retusj langs begge sidekanter og en spiss konveks enderetusj. Disse kan forveksles med gjenbrukte flekkebor, noe de også kan være, eller har vært. To skrapere er laget på kjerner. Den ene har trolig vært en mikroflekkekerne og er en usikker skrapere, tolket dithen på grunn av bruksspor langs plattformkanten. Dette kan dog være preparering av kant eller gjentatte slag. Den andre er en bipolar kerne med en kraftig skraperegg på en sidekant, og den er kraftig varmepåvirket. Utover dette kommer skraperne i mange ulike former og størrelser. Flere har delvis cortex på dorsal side, og kan være laget av sekundæravslag.

BOR

Totalt 37 bor ble registrert, de fleste også her av flint (31 stk.), og to hver av bergkrystall, chert og kvartsitt. 20 bor er laget av avslag og 17 er laget av flekker. Borene av avslag har mange ulike former og varianter, men borene laget av flekker er mer standardiserte. Fire bor kan omtales som flekkebor, lik de som ble funnet på felt B. De er retusjert langs hele lengden av begge langsidene og har også en retusjert spiss. De er relativt kraftige med lengde på 2,5- 4 cm, bredde på 0,9- 1,5 cm og en tykkelse på 0,3 -0,7 cm. De øvrige borene av flekker er i stor grad symmetriske med retusj på 0,5 cm eller mer på begge sider, gjerne

lengre på en av sidene. Borspissen er som regel i distalenden. Flekkeborene er laget på de store og tykkere flekkene, og i flere tilfeller kan de omtales som «multitools» da de også kan ha en skraperlignende egg i enden.

ØKSER OG ØKSEEMNER

Det ble samlet inn totalt tolv økser, seks er fragmenter av økser, tre er trinnøkser, to er flatovale og en er rektangulær. De siste tre er kategorisert som meisler. I tillegg er det ett økseemne. Åtte av øksene er av ubestemt bergart, tre av skifer og kun to av grønnstein. Det er meget sannsynlig at flere av øksene i bergart faktisk er grønnstein, da det ikke alltid er like

enkelt å identifisere dette.

Det er flest fragmenter av økser i materialet. To består av eggen på øksa, men slått av midt på nakken. Den ene ser ut til å være videre slått på og kan være et emne til en mindre øks. Tre av fragmentene ser ut til å være avslag slått av slipte økser, da de har delvis slipte dorsalsider. Det siste fragmentet (Ts16032.6900) har trolig vært en større slipt øks som er hugget opp og i ferd med å lages om til en mindre øks eller en spiss.

De tre spissnakkede trinnøksene er veldig like i utforming, men har ulik størrelse (Figur 29). De er lange og smale, slipt over det meste. Sidene er noe fasettert med tverrsnittet er i hovedsak

Figur 29 Økser fra felt C, Ts16032.6898, 6899 og 6997 trinnøkser i ulike størrelse. Ts16032.1896 og 5257 flatovale økser.

ovalt. To har rett egg og en tverregg, og de bærer preg av å ha vært brukt og slipt opp flere ganger. Den største er 22,7 cm lang og 3,6 cm bred (Ts16032.6898), neste er 16,6 cm lang og 3,5 cm bred (Ts16032.6899) og den siste er 11,5 cm lang og 2,1 cm bred (Ts16032.6997).

To økser omtales her som flatovale, og det siktes da til tverrsnittet på øksa. De har helt flat bunn med en slipt buet overside. Begge har tverrslipt egg, og eggen på Ts16032.1896 er i tillegg delvis konkav (Figur 29). Dette er en liten hel øks i bergart på 6,2 cm med 3,4 cm bredde. Den andre, Ts16032.5257, kan være omarbeidet fra en større øks (Figur 29). Et stort avslag har gått av på oversiden, dette er slått fra eggen og kan være en bruskskade. Det er knusespor både i eggen og i bakenden, noe som tyder på at den har vært brukt som et mellomstykke.

Den rektangulære øksa skiller seg ut, Ts16032.2830 er en tynn meisel i skifer, den har tverregg og er kun 5,1 cm lang og x 3 cm bred, tykkelsen er kun 0,7 cm ved nakken. Økseemnet (Ts16032.5337) er 13,6 cm langt, 6 cm bredt og veldig grovt tilhugget i bergart.

SPISSER

Det ble registrert tre tangespisser i materialet fra Solli, en hel og to proksimaldeler. Ts16032.4029 er en hel tangespiss i grå chert, 2,1 cm lang, 0,9 cm bred og 0,45 cm tykk. Den er atypisk med odd i proksimalenden, og bevart slagbule med slabulearr og slagflate, men den har et brudd i odden som kan være en skuddskade. Trolig er den laget på et avslag. Tangeretusjen er slått fra ventral side og det er mulige bruksspor langs en av sidene. Tangefragmentet Ts16032.7311 består av en tange med ventral retusj på begge langsidene, av grå flint. Tangen er laget i proksimalenden av et avslag, og fragmentet er knekt rett over tangen. Tangen er 1,1 cm lang, 0,6 cm bred og 0,2 cm tykk.

Den siste spissen er laget på en flekke (Ts16032.4755), og tolkes som proksimaldelen av en tangespiss laget med mikrostikkelt teknologi. Spissen har vært ganske stor og måler 2,4 cm lang, 1,4 cm bred og 0,25 cm tykk. Den har kraftig konkav retusj fra på en side av tangen, dette ender i et avspaltningsarr der flekken er knekt. På motsatt side av tangen er det også retusj, denne er også lett konkav. Sistnevnte er retusjert

fra dorsal side, mens den første retusjen er retusjert fra ventral side og tangen har såkalt «propellretusj». I distalenden er spissen knekt skrått av.

Tilhørende spissmaterialet er det funnet fire mikrostikler. De er alle av flint, tre grå og en mørk fin flint. De er små, 0,9-1,3 cm lange, 0,75-1 cm brede og 0,2 cm tykke. De er noe usikre typologisk. Tre er proksimaldeler og en er usikker, men alle har retusj inn mot en bruddflate, men avspaltningsarrret der den er knekt av er ikke tydelig.

VERKTØY

Til slutt var det en del gjenstander som vi har samlet under benevnelsen verktøy. Det er registrert syv slipesteiner, seks av disse er pimpsteiner med slipepor, den siste et mulig bryne. Ytterligere ett bryne er registrert. Videre har vi seks knakkesteiner, en knakke- og amboltstein, samt en amboltstein. Knakke- og amboltsteinen er regelmessig oval med en tilnærmet flat side og en mer avrundet side, begge sider har knusespor. Det er også knusespor langs sidene av steinen, mer kraftig i en kortende. Amboltsteinen er også oval, den har knusespor på en flate og er tilnærmet flat å motstående side. Begge disse steinene er trolig brukt i sammenheng med knakking på understøttede kjerner, eller med bipolar teknikk.

De to slipeplatene som er registrert er deler av den samme platen, som foreligger i tre fragmenter. Det ble også funnet ett enkelt garnsøkke på feltet.

ANALYSE

PRØVER

Trekullprøver

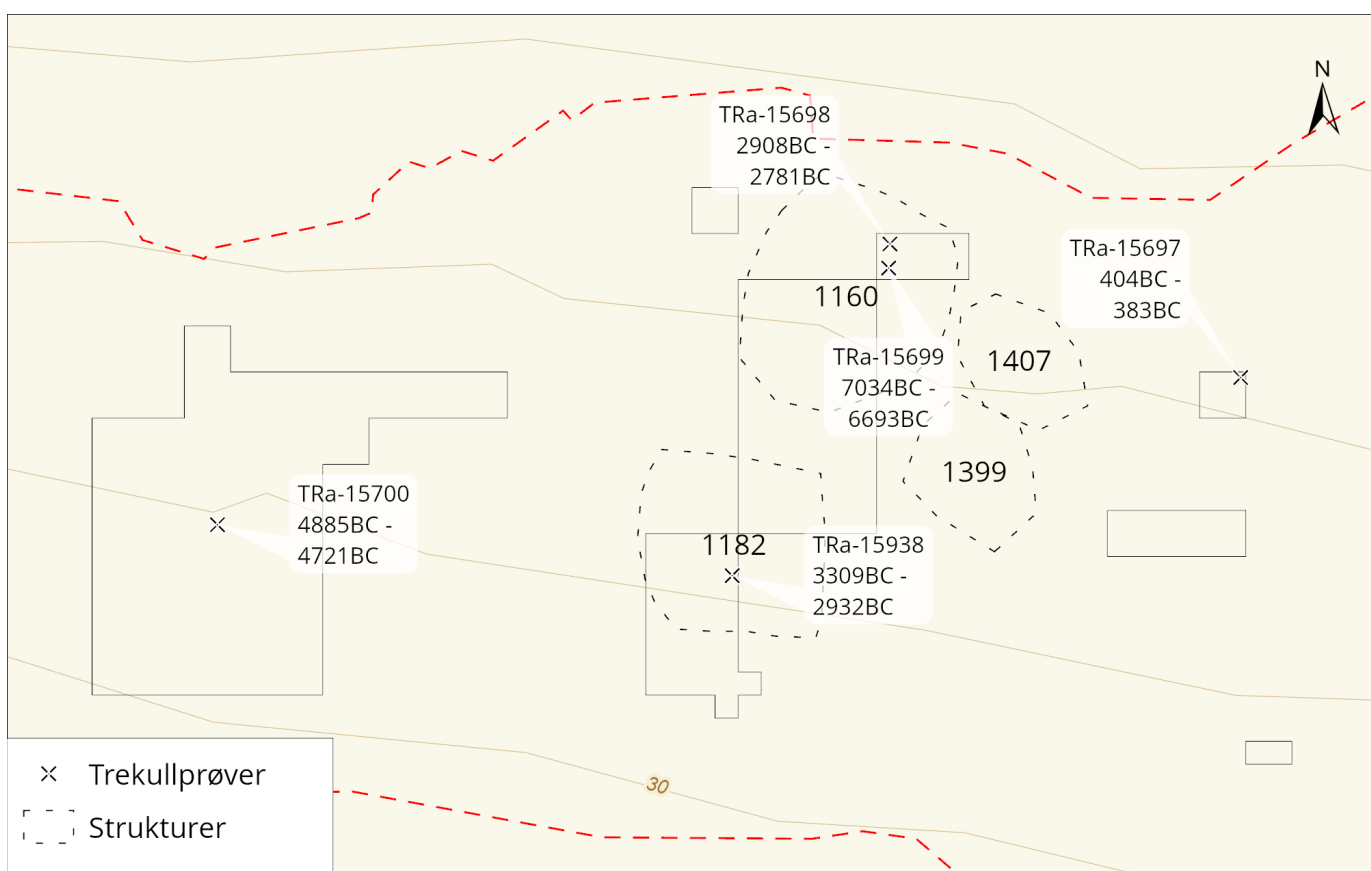
Totalt 70 trekullprøver er registrert og arkivert. Et større antall ble kassert på grunn av lite innhold og/eller dårlige kontekster. 26 av prøvene er datert, i tillegg er to makroprøver datert av UiB.

FELT B

Fra felt B ble det tatt 5 kullprøver og samtlige ble datert (Tabell 8). Tre av prøvene er fra den samme strukturen, A1160 (Figur 30). I A1182 var det ikke kull. To prøver viser til en bruksfase ca. 7000-6500 f.Kr, den siste viser en senere aktivitet

Museumsnr	Nat.vit.	Intrasis ID	Strukturnr	Funnkontekst	Lag	Datert materiale	C14 alder	Kalibrert alder (94,4%)
Ts16033.24	TRa-15697	2044		Kullbiter funnet i kontekst med funn, øst på felt B.	1	Trekull, 1 bit Betula sp.	404-383 BC	2317+/-14 BP
Ts16033.25	TRa-15698	2261	1160	Kull fra ryddet område/aktivitetsflate.	1	Trekull, 1 bit Betula sp.	2908-2781 BC	4245+/-19 BP
Ts16033.26	TRa-15699	3403	1160	Kull fra ryddet område/aktivitetsflate.	1	Trekull, 1 bit Betula sp.	7034-6693 BC	7942+/-21 BP
Ts16033.27	TRa-15700	2036		Kull fra funnkonsentrasjonen vest på felt B.	1	Trekull, 1 bit Betula sp.	4885-4721 BC	5928+/-26 BP
Ts16033.28	TRa-15701	3402	1160	Kull fra ryddet område/aktivitetsflate.	1	Trekull, 2 biter Alnus/Betula sp.	6651-6510 BC	7780+/-21 BP

Tabell 8 Dateringer fra felt B, Solli.

Figur 30 Dateringskart felt B, Solli.

i strukturen ved 2908-2781 f.Kr. Prøven fra den store funnkonsentrasjonen vest på feltet dateres til 4885-4721 f.Kr, mens området helt øst har en datering til 404-383 f.Kr.

FELT C

Totalt 21 trekullprøver fra felt C ble datert (Tabell 9). I tillegg har vi to dateringer utført av UiB i forbindelse med analyser av makrofossilprøver (de har ikke Tsnummer eller Labnummer). Det

er et bredt spenn i dateringene, fra 7172 f.Kr. til 532 e.Kr. og de kommer fra syv av strukturene på lokaliteten (Figur 31 og Figur 32, dateringene fra id 1795 vises i Figur 51). En datering fra id 1914 er ikke vist på kart.

Id 1270 er den yngste strukturen og dateres til 365-532 e.Kr. med to prøver fra topplaget. Deretter følger tre datering fra topplaget i nabostrukturen id 1851, disse viser bruk i omtrent samme tidsperiode, 255-430 e.Kr.

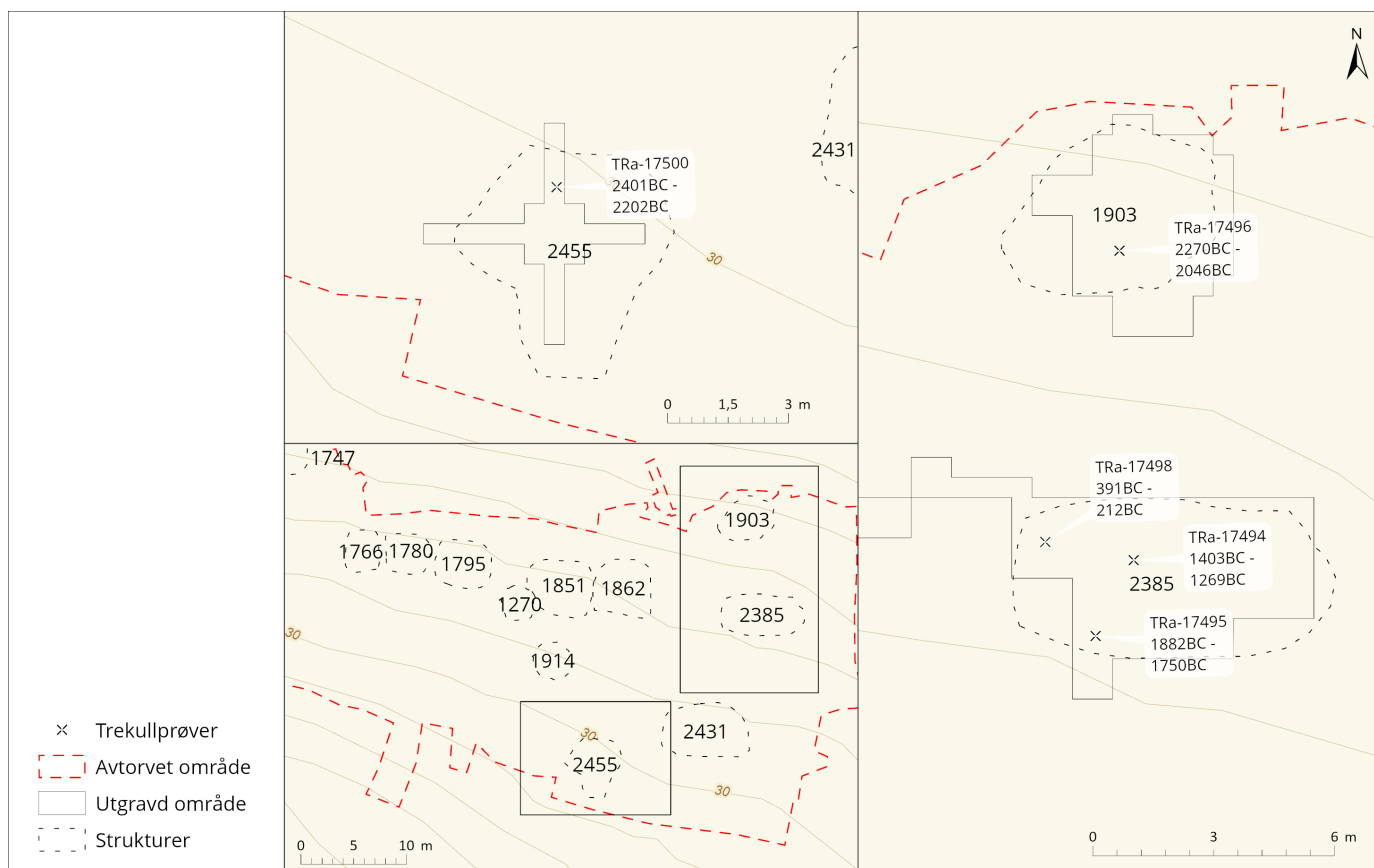
Den neste bruksfasen ser ut til å være representert ved et ildsted (id 4231) i lag 1, rett utenfor id 2385, dette er datert med to prøver til 391-212 f.Kr.

Det er så en periode bakover uten aktivitet før dateringer fra lag 2/3 i id 2385 viser til bruk 1403-1269 f.Kr. og 1882-1750 f.Kr. Videre tar bruken av Solli seg trolig opp etter ca. 2000 f.Kr. Fire prøver fra lagene 1-3 i id 1851 viser til bruk mellom 1950 f.Kr og 2282 f.Kr. Dateringer fra id

1903, id 1914 og id 2455 viser hhv 2270-2046 f.Kr, 2283-2042 f.Kr. og 2401-2202 f.Kr.

Id 1795 har datering fra lag 1 til 3894-3653 f.Kr. De neste tre i lagene (lag 2, lag 34 og lag 56) dateres til 5900-5600 f.Kr. Bunndateringen (lag 4) fra id 1851 dateres til: 5330-5216 f.Kr.

Til slutt, de eldste dateringene fra felt C er i fra et mulig ildsted (id 5863) rett utenfor inngangen til id 1795, to prøver dateres til 7172-7045 f.Kr.

Figur 31 Dateringskart felt C, Solli. Kart som viser alle dateringer fra struktur id 1903, id 2385 og id 2455.

Museumsnr	Nat.vit.	Intrasis ID	Strukturnr	Funnkontekst	Lag	Datert materiale	C14 alder	Kalibrert alder (94,4%)
Ts16032.1320	TRa-17500	5836	2455	Kullbit på lavtliggende ryddet flate.	1/2	1 bit Dicotyledon.	2401-2202 BC	3834 +16/-16 BP
Ts16032.1322	TRa-17498	5478	4231/2385	Tatt i mulig ildsted - tatt i profil.	1/2	2 biter Salix/ Populus sp.	391-212 BC	2260 +15/-15 BP
Ts16032.1319	TRa-17501	5871	5863/1795	Tatt i nedgravning med fedtet kullholdigt fyll i randen av A1795.	3/4	3 biter Salix/ Populus sp.	7172-7046 BC	8106 +20/-20 BP
Tatt av UiB	Analysert av UiB	5877	5863/1795	Mulig ildsted.	3/4	Trekull Ikke treartsbestemt.	7171- 7045 BC	8105 +/- 20 BP
Tatt av UiB	Analysert av UiB	4397	4231/2385	Mulig ildsted/ ildstedrest, lag 12.	1/2	Trekull Ikke treartsbestemt.	391-210 BC	2260 +/-15 BP

Tabell 9 Dateringer fra felt C, Solli. Fortsetter neste side

Museumsnr	Nat.vit.	Intrasis ID	Strukturnr	Funnkontekst	Lag	Datert materiale	C14 alder	Kalibrert alder (94,4%)
Ts16032.16	TRa-15695	1437	1270	Kull fra det øvre laget i steinsirkele. Laget så ut til å være 5 cm dypt.	1	Trekull, 4 biter Betula sp.	365-427 AD	1661+/-13 BP
Ts16032.1323	TRa-17497	5108	1270	Kulllag sentralt i bunn av A1270.	2	4 biter Dicotyledon.	365-532 AD	1650 +18/-18 BP
Ts16032.1303	TRa-17510	9272	1795	Tatt i profil vest i A1795, øvre del/ topp lag 1.	1	Trekull, 3 biter Dicotyledon.	3894-3653 BC	4978 +23/-23 BP
Ts16032.1302	TRa-17511	9273	1795	Tatt i profil vest i A1795, lag 2/3.	2/3	Trekull, 1 bit Salix/ Populus, 2 biter Dicotyledon.	5714-5622 BC	6743 +19/-19 BP
Ts16032.1301	TRa-17512	9274	1795	Tatt i profil vest i A1795 lag 3/4.	3/4	Trekull, 2 biter Sorbus/Prunus sp.	5974-5771 BC	6975 +23/-23 BP
Ts16032.1300	TRa-17513	9275	1795	Tatt i profil vest i A1795, nedre del, lag 5/6.	5/5	Trekull, 3 biter Salix/Populus.	5714-5625 BC	6751 +19/-19 BP
Ts16032.15	TRa-15694	2466	1851	Kull fra en akkumulasjon i midten av tuft.	1	Trekull, 3 biter Betula sp.	365-430 AD	1658 +/-13 BP
Ts16032.1321	TRa-17499	5617	1851	Tatt i lag 34 – en stor mengde kull i forhold til dybden i lag.	34	1 bit Betula sp.	2338-2150 BC	3814 +16/-16 BP
Ts16032.1317	TRa-17502	9149	1851	Tatt sentralt i A1851 i linser av kullholdig torv og sand.	1	1 bit Betula sp.	259-406 AD	1709 +13/-13 BP
Ts16032.1316	TRa-17503	9150	1851	Tatt sentralt i A1851 i linser av kullholdig torv og sand.	1	1 bit Betula sp.	255-402 AD	1724 +13/-13 BP
Ts16032.1314	TRa-17504	9247	1851	Tatt i profil midt i A1851.	1	1 bit Betula sp.	2282-2138 BC	3773 +14/-14 BP
Ts16032.1313	TRa-17505	9248	1851	Tatt i profil midt i A1851.	2	Trekull, 1 bit Salix/ Populus sp.	2127-1951 BC	3648 +15/-15 BP
Ts16032.1312	TRa-17506	9249	1851	Tatt i profil midt i A1851.	3	Trekull, 1 bit Salix/ Populus.	2281-2053 BC	3760 +17/-17 BP
Ts16032.1310	TRa-17508	9251	1851	Tatt i profil midt i A1851.	4	1 bit Dicotyledon.	5330-5216 BC	6316 +18/-18 BP
Ts16032.1324	TRa-17496	4511	1903	Tatt i A1903.	1	Ikke mulig å treartsbestemme.	2270-2046 BC	3748 +16/-16 BP
Ts16032.1305	TRa-17509	9265	1914	Tatt i profil gjennom A1914.	2/3	Ikke mulig å treartsbestemme.	2283-2042 BC	3756 +24/-24 BP
Ts16032.1326	TRa-17494	4269	2385	Tatt sentralt i A2385 i overgang lag 12/34.	2/3	Trekull, 1 bit betula sp.	1403-1269 BC	3066 +17/-17 BP
Ts16032.1325	TRa-17495	4372	2385	Fra sydlig del av ryddet flate A2385.	2/3	Trekull, 1 bit Betula sp.	1882-1750 BC	3493 +16/-16 BP

Makrofossil- og pollenprøver

Prøveresultatene er gjengitt fra paleobotanisk rapport av Lene Halvorsen (2022).

Det ble sendt to jordprøver til analyse for makrofossiler, de kom fra id 4231, lag 12 og id 5863 lag 34. Prøvene inneholdt rester etter kull, men ingen identifiserbare makrofossiler. De ble derimot datert (Halvorsen, 2022 s. 7) og dateringene vises i tabellen i forrige avsnitt. Dateringene er i tråd med de vi selv har datert og viser til hhv førromersk jernalder og mellommesolitikum.

Det ble analysert en pollenserie fra den sentrale delen av hver av strukturene id 1270 og 1851 (Halvorsen 2022, s.7-15). Prøvene fra id 1851 viser at strukturen lå i bjørkeskog i mesolitikum, og at den lå strandnært. Mengdene med kullstøv i prøvene indikerer at det har vært flere aktivitetsperioder igjennom perioden, og at aktiviteten var størst i den tidligste perioden (de nederste prøvene). I de yngste (øverste) prøvene er det spor etter rydding av skog, trolig ved avsviing av vegetasjonen. Dette kan relateres til aktivitet i jernalder. Prøvene fra id 1270 strekker seg også tilbake til mesolitikum, med jernalderdatering i de øvre lagene. I de eldste (nederste) prøvene vises det at det har vært bjørkeskog og strandnær vegetasjon. Mengden kullstøv varierer i den eldste perioden og kan vise til mer sporadisk menneskelig aktivitet enn i id 1851. De yngste (øverste) prøvene viser spor etter åpen bjørkeskog og mulig beitet vegetasjon.

De øverste prøvene fra begge strukturene har like analyseresultater og beskriver samme type vegetasjon og kan være samtidige. Sammensetningen indikerer åpen, beitet vegetasjon. Også neste prøve i begge strukturene kan sees i sammenheng og viser mye de samme resultatene som prøvene over. De neste prøvene fra id 1270 skiller seg fra prøvene i id 1851. Rapporten trekker frem at avstand til havnivå kan være med på å differensiere disse prøvene og at det i dette laget er et skille i aktiviteten i de to strukturene. De fleste prøvene fra id 1851, samt bunnprøvene fra id 1270 indikerer lignende sammensetning og vegetasjon, trolig viser de til samme tidsperiode med bjørk og strandnær vegetasjon. Prøvene inneholder også en del engsyre, noe som forskning viser at kan kjennetegne mesolittisk kulturaktivitet (Halvorsen, 2022, s.15).

I den tidligste perioden prøvene viser til, besto vegetasjonen av relativt tett bjørkeskog. Det er spor etter menneskelig aktivitet i flere faser av mesolitikum, og denne fasen kan spores i de fleste av prøvene fra id 1851, og de nederste prøvene fra id 1270. De midtre prøvene fra id 1270 viser et noe annet bilde enn de midtre prøvene i id 1851, med tørrere jordsmonn og trolig lengre avstand til strandlinja. Dette underbygger antagelsene om at id 1270 er yngre enn id 1851 og er anlagt over denne. De to øverste prøvene fra id 1851 kan trolig relateres til aktiviteten i id 1270, heller enn den mesolittiske aktiviteten i selve strukturen.

Prøvene fra jernalder viser en åpnere vegetasjon, trolig beitepåvirket gressmark og trekullverdier indikerer bruk av avsviing av vegetasjon som metode for å åpne vegetasjonen.

Markkjemi

Det ble tatt fosfatprøver fra to av strukturene på Solli, id 1851 og id 2385. Prøvene ble sendt til analyse ved laboratoriet i Umeå, men prosjektet hadde ved ferdigstilling av denne rapporten (20.10.25), ikke mottatt analyseresultatene.

Bein

Det ble samlet inn ett fragment av brent bein fra lag 12 i id 2385. Fragmentet var for lite og brent til at det kunne artsbestemmes, og gav lite annen informasjon. Da det ble funnet høyt i laget ble det ikke prioritert å gjøre noen videre analyser på dette.

FUNNANALYSE FOR LOKALITETEN SOM HELHET

Funnoppsummering og tolkning er for felt B og C samlet. Felt A er ikke inkludert. Totalt er det samlet inn 12829 enkeltfunn fra felt B og C.

Råstoff

Det aller mest fremtredende råstoffet på Solli var flint med 80,5 % av alle funn (10276 stk.). Videre er det litt forskjell på felt B og C. På felt B var det 13,5 % kvarts og bergkrystall og 3 % kvartsitt, mens på felt C var det 10 % kvartsitt og 6,5 % kvarts og bergkrystall. Videre var det en liten andel hver av de øvrige råstoffene chert, bergarter, jaspis og skifer på begge felt.

Flintmaterialet er delt inn i undervarianter. Grå flint utgjør omtrent halvparten (5207 stk.), mens den varmepåvirkede er på 25 % (2649 stk.).

Lys og mørk flint følger med 12 % og 8 % (1203 stk. og 864 stk.). Bryozo og heterogen flint kommer sist med ca. 7 % og 3 % (644 stk. og 352 stk.). Et formål med denne inndelingen er å se på materialet ned til potensielle produksjonssekvenser, særlig variantene lys fin, mørk fin og bryozo er heterogene varianter som kan brukes til dette. Bryozoflint på felt B, for eksempel, ser ut til å komme fra en litt større flintknoll og kjerner enn mange av de øvrige funnene, da flekkene er generelt litt større enn de øvrige flekkene. Overordnet er det funn av avfall, kjerner og redskaper i alle flintvariantene. Dette indikerer at hele produksjonssekvensen, fra testing av råstoff til ferdig bearbejdede redskap, kan ha vært utført på lokaliteten. De ulike råstoffvariantene ser også ut til å ha vært brukt på lik måte. Det ser ikke ut til at spesifikke varianter er foretrukket til spesifikke redskap eller teknologier. En fjerdedel av flintmaterialet er varmpåvirket og det er særlig mye fragmenter, noe som trolig skyldes at flinten blir sprø og sprekker opp når den blir utsatt for høy varme. Både avfall, redskaper og kjerner er varmpåvirket.

Det er samlet inn flere små flintknoller (råknoller) fra lokaliteten. Det er eksempler som kun er testet med ett slag, og der det er slått av et par slag, før den ble forkastet, i noen tilfeller kanskje spart til senere. Tilstedeværelsen til disse små strandknollene viser at flint var tilgjengelig i knollform i morenemassene i nærområdet, og de har vært funnet nært nok til at de er brakt til lokaliteten for testing, heller enn å teste de der det ble funnet. Alle flintvariantene kan ha kommet i form av slike små knoller, og størrelsen på både avslags- og kjernematerialet kan indikere at disse er utnyttet ganske intensivt. Det er ingenting i materialet som tydelig peker mot at flint var hentet langveisfra.

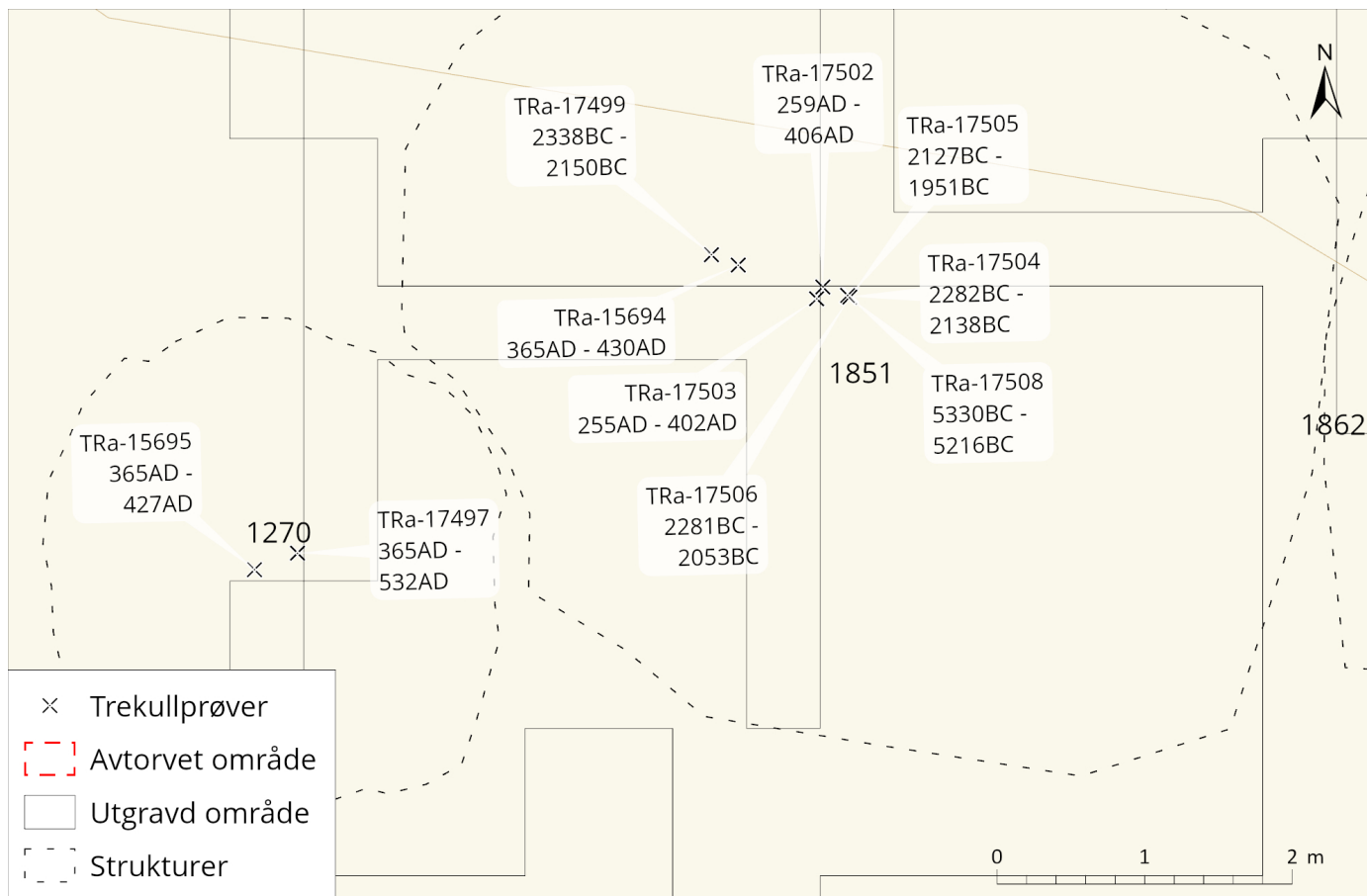
Produksjon på disse små knollene er trolig også grunnen til at en så stor del av materialet har rester etter cortex. Det er ikke registrert primæravslag systematisk, men det er likevel registrert en del av disse, og en tredjedel av flintmaterialet hadde rester etter cortex. Ca. 3 % hadde over 50 % av overflaten dekket av cortex. Dette i kombinasjon med at 85-87 % av avfallsmaterialet er under 2 cm stort, kan støtte opp om tolkningen av at små knoller har vært utgangspunktet for mange av knakkesekvensene.

De små avslagene kombinert med den bipolare teknikken kan tolkes som en maksimeringsstrategi for råstoffet, men de små avslagene kan også bare være et resultat av at små strandknoller har vært utgangspunktet. Flere redskaper og kjerner har rester etter cortex, og cortex med retusj på både skrapere og oppbrukte kjerner vitner om at dette ikke var viktig å fjerne. Noen kjerner er lite preparert, og ser ut til å ha blitt utnyttet i sin knollform. Det er her et forbehold at det kan være de forkastede gjenstandene vi finner, og de kan være forkastet nettopp på grunn av cortex.

Det er overlapp i råstoffene kvarts og bergkristall fordi mye av kvartsen har klare partier. Materialet kan komme fra lokale kilder. Selv om vi har ikke identifisert noen i nærområdet, men det finnes fra bl.a. Askeladden id 35633, Talggrøtholla i Kvæfjord. Materialet fra id 215415 Strand 1 i dette prosjektet tyder på at det finnes gode kilder også sørover langs Tjeldsundet. Kvarts var også å observere i løsmassene på lokaliteten, dog i små størrelser. På Solli ser det ut til at disse råstoffene ble brukt til det meste, og det er funnet kjerner, stikler og bor i tillegg til flekker og bipolar teknikk.

Det var ulike mengde kvartsitt på de to feltene B og C. Den store mengden på felt C er trolig misvisende på grunn av funn av den rosa varianten. Funnene i denne varianten er fragmenter, avslag og kjerner/råstoffblokk, det er ingen flekker eller sekundærbearbejdet materiale. Det ble observert flere store ubearbejdede steinblokker på lokaliteten og råstoffet har trolig vært tilgjengelig her naturlig. Råstoffet ser ut til å være testet, men hadde ingen utstrakt rolle i redskapsproduksjonen. I ettertid kan man si at en del av fragmentene er naturlige da de er funnet i samme område som naturlige blokker.

En annen kvartsittvariant det var mye av var densorte, og felt Chadde mest av denne varianten. Denne er også grovkornet, men har funn fra alle deler av produksjonen samt bearbejdede redskaper. Det er ikke funnet bipolar material, men varianten har kanskje ikke egnet seg til denne teknikken. Det er funnet sort kvartsitt naturlig i området rundt lokaliteten og på flere lokaliteter langs Tjeldsundet. På Årbogen 2 (id 281683) 4 km nord for Solli ble det funnet store blokker av sort kvartsitt og aktivitet som tyder på at dette ble benyttet som en råstoffkilde i flere ulike perioder

Figur 32 Dateringskart felt C, Solli. Kart som viser alle dateringer fra struktur id 1270 og id 1851.

av steinalderen. Dette samlet tolkes som at det var god tilgang på sort kvartsitt på Solli.

De siste variantene var blandet og finkornet kvartsitt. Dette er to varianter som omfatter mange ulike fargesjatteringer og er ofte blandet i kvalitet innad i råstoffet, men er også de som kan ligne mest i kvalitet på chert og flint. De ser ut til å ha vært brukt på lik linje med flint og chert, og det er funn fra alle produksjonsstadier og av både flekke/avslagsteknologi og bipolar materiale. Det ble ikke funnet i store kjerner eller råstoffblokker, og ble ikke observert i naturlig form på lokaliteten. Kjernene kan bestå av et grovere materiale, der de finkornede partiene er utnyttet.

Funnene i chert er også i flere ulike varianter, men den det er mest av, og som skiller seg ut som en egen homogen variant, er den sorte. Denne kan brukes til å se etter sammenhengende produksjonssekvenser og det er funnet både kjerner, kjernepreparering, flekker og avslag i materialet. Mengden chert er liten, bare ca. 2 % av det samlede materialet, men variasjonen i råstoffet viser at det trolig har vært flere kjerner

til stede. Dette kombinert med at det er både flekke/avslags- og bipolar teknologi representert, tyder på at det har vært mer chert i bruk enn det vi finner. Den kan ha vært sparsomt brukt, der kjerner er medbrakt og redskaper brukt opp, i større grad enn for eksempel flinten. En ytterligere faktor som taler for en sparsom bruk av chert, er at den trolig er hentet i Alta-området. Cherten har gode knakkeegenskaper, og kan regnes som likeverdig med flint i kvalitet. At man har fraktet med seg råstoff som chert, kan være fordi man ikke var sikker på råstofftilgangen dit man skulle, eller råstoffet kan ha hatt en betydning for brukeren som ikke vi kan se i materialet.

Jaspis er kun funnet på felt C. Råstoffet er noe vanskelig å bestemme, men det er gjort et valg ut ifra fargen (rød eller brun) heller enn kvaliteten i råstoffet. Materialet kommer trolig fra ulike kjerner, da noe er veldig grovkornet som kvartsitt og noe finkornet som chert eller flint. Det er ikke funnet flekkemateriale, men spor etter bipolar- og avslagsproduksjon. Deler av dette materialet ser ut til å mangle ledd i produksjonssekvensen og i likhet med chert, antas det at det her var

gjennomtrekk av kjerner og en høy utnyttelse av råstoffet.

Ulike bergarter ser primært ut til å ha blitt benyttet i økseproduksjon, enten som råstoff til selve øksa, eller til sliping. Noen bergarter ser ut til å finnes lokalt, som sandstein og skifer, men grønnstein er trolig importert, da dette ikke finnes naturlig i landsdelen. Noen av de ubestemte bergartsfunnene kan godt være grønnstein, da det ikke har vært kompetanse på å skille ulike bergarter i katalogiseringsprosessen. Det var ikke mye pimpstein naturlig til stede på Solli, og kun seks som er slipt er samlet inn. Disse kan ha vært brukt til å slipe redskaper eller piler/skaft.

Gjenstandsmaterialet

Gjenstandsmaterialet består av 78 % vanlige avslag og fragmenter, og dette er den største kategorien for alle råstoff. Det som fremtrer best etter dette er det store flekkematerialet som ble samlet inn. Omtrent 9,5 % av materialet er flekker eller mikroflekker (1171 stk.), i tillegg til at det er registrert en del flekkelignende avslag. Det er flekkemateriale i alle de harde krystallinske bergartene. Flekker og mikroflekker er skilt etter mål (Helskog et al, 1976), men siden en kjerne kan produsere både store og små flekker avhengig av stadium og teknikk, så sees disse i hovedsak samlet. Det er likevel noen ting som skiller de store og de små flekkene, blant annet graden av retusjering. 35 % av flekkene er retusjerte, mens bare 13 % av mikroflekkene er det. Mye av det sekundærbearbeidede (retusjerte) materialet fra lokaliteten er flekker, og redskapsteknologien fremstår som flekkeorientert. Det er likevel få av de minste flekkene som er retusjert, og de kan ha hatt en annen funksjon i materialet enn de større flekkene. For eksempel vil mikroflekker, brukt som egger i komposittreddskap kanskje ikke hatt det samme behovet for bearbeiding som de større flekkene.

I underkant av 17 % av flekkene er hele når vi finner de. En del flekker kan ha knekt i jorda, andre har knekt under bruk og vi finner hengslede proksimaldelene der det har gått galt i knakkeprosessen. Litt over halvparten av de fragmenterte flekkene består av en proksimaldel. Dette er den delene som har de fleste attributtene og den letteste å identifisere i et fragmentert materiale. Kun 13 % av flekkematerialet er

distalfragmenter. De 35 % med medialflekker er verdt å se litt nærmere på. De aller fleste er uten retusj, selv om retusj forekommer, og de aller fleste er 0,5 – 2 cm lange, 0,5 – 2 cm brede og 0,1-0,4 cm tykke. Dette utelater de smaleste og de tynneste flekkene, samt de store og tykke flekkene. Formen på mange av disse medialflekkene er ofte symmetriske og rettvinklede, med rene brudd. I noen tilfeller kan vi se en slagflaterest midt på dorsal side mot ryggen, eller mot kanten av flekken. Ofte er det lett hengslede brudd på distalsiden. Noen ganger har det gått av et lite avslag der slaget har vært, andre steder er det svake arr og spor etter slaget. Vi tolker dette som kontrollerte brudd for å produsere disse medialdelene. Snapping blade teknikk knyttes sammen med koniske kjerner og trykkteknologi som kommer fra øst, og er nevnt for eksempel fra Sujala (Sørensen, 2013). De knekte delene brukt som stikler, til å slipe/gravere riller eller spor i bein, horn eller treverk. Rillene/sporene brukes bla til å sette inn spisser.

De aller fleste kjernene er små og oppbrukte, dette gjelder særlig for de bipolare kjernene. I kjernematerialet er det helt klart flest av disse, og de utgjør i underkant av 2 % av alle funn, og 67 % av kjernene. I tillegg er det registrert et stort antall bipolare avslag (337 stk.), og det kan være overlapp mellom disse kategoriene. Det er også spor som viser at plattformkjerner (og koniske kjerner) ble slått bipolar som siste reduksjon. Noen av kjernene kan også ha vært understøttet i siste del av reduksjonen. I noen tilfeller kan man se at det har vært slått fra en plattform på kjernen tidligere og at den den bipolare knusingen er brukt som et siste ledd i avslagsproduksjonen. Flere bipolare kjerner ser ut til å ha vært, flekke/plattform/konisk tidligere. Mange av kjernene, også noen av de små oppbrukte, har rester etter cortex. Dette tolkes som at små flintknoller var utgangspunktet, og at de ble slått bipolar enten for å åpne de, eller for å produsere avslag.

Det er totalt samlet inn 25 koniske kjerner, de aller fleste med fasettert plattform, men det er også flere der plattformen er glatt. 58 plattformskiver viser det samme. Et par eksemplarer har knusespor i bunn, som viser at de har vært understøttet. Det ble også funnet plattformkjerner, brukt både til å slå både store og små flekker, samt avslag. En del kjerner

viser til avslagsproduksjon, men har ikke et gjenkjennelig konsept og er enten oppbrukt eller slått uregelmessig. Begge disse kjernetypene er vanligst i flint, men de største kjernene er i sort kvartsitt, rosa kvartsitt og skifer, alle råstoff vi mener er funnet lokalt på lokaliteten.

Flekkematerialet sett samlet med de koniske og plattformkjernene viser at flekkeproduksjon var sentralt på lokaliteten, og det er trolig brukt både indirekte eller trykkteknikk og mer direkte eller harde teknikker på lokaliteten. Tilstedeværelsen av koniske kjerner med fasettert plattform viser mot en østlig teknologisk tradisjon, men det er også funn av koniske-, ensidig koniske og plattformkjerner med glatt plattform, noe som peker mot sør (Manninen et al., 2021). En attributtanalyse på flekkematerialet, sammen med en studie av kjernene vil kunne belyse dette videre og materialet ansees som godt egnet til å studere sammenheng og samtidighet i de ulike teknologiske tradisjonene. Uansett hvilken teknologisk tradisjon, så peker flekkematerialet mot en datering til siste del av tidligmesolitikum, eller mellommesolitikum 8500-6500 f.Kr.

Råstoffblokker er funnet i kvarts, kvartsitt og flint, de er alle testet og forkastet på lokaliteten. Også dette sier noe om at råstoffkildene må ha vært lokale, dersom de var langt unna ville man testet råstoffet ved kilden heller enn å bære det med seg. Noen av disse blokkene kan ha vært lagt til side for senere bruk.

Det retusjerte avslagene har stor variasjon i utformingen av retusjen. Den ustandardiserte formen på retusjen kan si noe om en fleksibel tilnærming til kutte, og skjæredskaper, der formen tilpasses oppgaven som skal utføres, heller enn at det produseres et sett med standardiserte verktøy. Det kan også være at vi finner de forkastede verktøyene, og at vi har ikke sett systematisk etter bruksspor. Det ville være interessant om man hadde en veldig regelmessig produksjonstradisjon, som flekke- og mikroflekketeknikken er, samtidig som man hadde en fleksibel tilnærming til utforming av andre typer redskap. De bearbeidede flekkeredskapene fremstår i større grad som at de er laget på en formel, for eksempel flekkéborene.

Flekkéborene skiller seg ut blant det øvrige borene, og i det retusjerte flekkematerialet ved å være forseggjorte, kraftige og standardiserte.

Nesten samtlige bor fra felt B er av denne typen, mens det på felt C er mer variasjon. De øvrige borene laget på både avslag og flekker er mer ustandardisert, innafor definisjonen for bor, mens det vi her kaller flekkebor er gjennomgående noe mer symmetriske og kraftigere (Figur 9).

Både stikler og skrapere er også laget av både avslag og flekker, og i et par tilfeller for stiklene, av kjerner. De fleste av skraperne er laget av avslag, men det er et par av de som er laget av flekker som skiller seg ut. De er retusjert langs sidekantene og er kraftige, i likhet med flekkéborene, men i distalenden har de rett eller spiss konveks retusj. Disse kan være omarbeidede flekkebor, eller redskaper laget med samme formel i tankene.

Det er funnet fire spisser på Solli, de er av litt ulik utforming, men er alle tangespisser. Tre er trolig laget av avslag og en av en flekke. To er kun tangefragment og to har tangen i proksimalenden av avslaget, en har odd i proksimalenden og en muligskuddskade. Den siste er laget av en flekke og tangen er laget med mikrostikkelteknologi, trolig i proksimalenden. Spissen er knekt i distalenden. Det ble også funnet et par mikrostikler som kan bekrefte at det har vært produsert spisser med mikrostikkelteknikk på lokaliteten. Tangespisser og mikrostikkelteknikk dateres vanligvis til de første delene av mesolitikum (tidligmesolitikum, 9500-8000 f.Kr. og mellommesolitikum 8000-6500 f.Kr.) (Bjerck, 2008, Berg-Hansen, 2017, Oppvang og Kjellman, 2019).

Økse materialet består av 17 økser, øksefragmenter og emner til økser. Øksene er av ulike bergartstyper der tre er spesifisert som laget av grønnstein og to av skifer. Trolig er flere av de ubestemte bergartsøksene av disse råstoffene. Funn av eggfragment og økseavslag viser at øksene ble reparert og slipt opp på lokalitet, noen økser kan ha blitt produsert her, noe et par økseemner kan indikere. Åtte økser er definert som spissnakkede trinnøkser, to har flatovalt tverrsnitt og en er rektangulær i tverrsnittet. De spissnakkede trinnøksene passer inn i Myklevolls gruppe 2 (Myklevoll 1998) og kan dateres til 5000-3000 f.Kr., men et par (for eksempel Ts16033.1517, Figur 10) kan også passe inn i hans gruppe 1: Spissnakkede ovale økser, som er en bredere type og har et større spenn i dateringene 8000-3700 f.Kr. (Myklevoll 1998, s.99). De flatovale

øksene kan kanskje også relateres til denne typen. Det kan også trekkes frem at Myklevoll i sin avhandling trekker frem at det er særlig mange trinnøkser fra Tjeldsundområdet, men ingen fra utgravde kontekster. Den rektangulære øksa skiller seg ut, den er trolig av Myklevolls type 7; flate, rektangulære tverrøkser som dateres til perioden til 5500/5000-3900 f.Kr.

Det ble samlet inn flere slipesteiner fra lokaliteten. To bryner kan være relatert til senere aktivitet på stedet og pimpsteinene har trolig vært brukt til å utforme tre- eller beinskaft til piler og komposittredskap med flekker (Hesjedal et al., 1996, s. 172; Hesjedal et al., 2009, s. 405). Slipesteinene kan ha vært brukt til å slipe opp øksene.

Knakke og amboltsteiner hører med den over omtalte steinteknologien, og til slutt ble det funnet to fiskesøkker som kan vitne om at det ble dratt nytte av de rike ressursene fra Tjeldsundet.

FUNNSPREDNING OG BOSETNINGSSPOR

Funnspredningene som følger inkluderer kun funn fra utgravde kvadranter, mens løsfunn og andre typer kontekster er ikke inkludert. Det vil derfor finnes funn i tabellene og i gjennomgangen som ikke kommer omtales her. Dateringene vil diskuteres i hver struktur.

Felt A

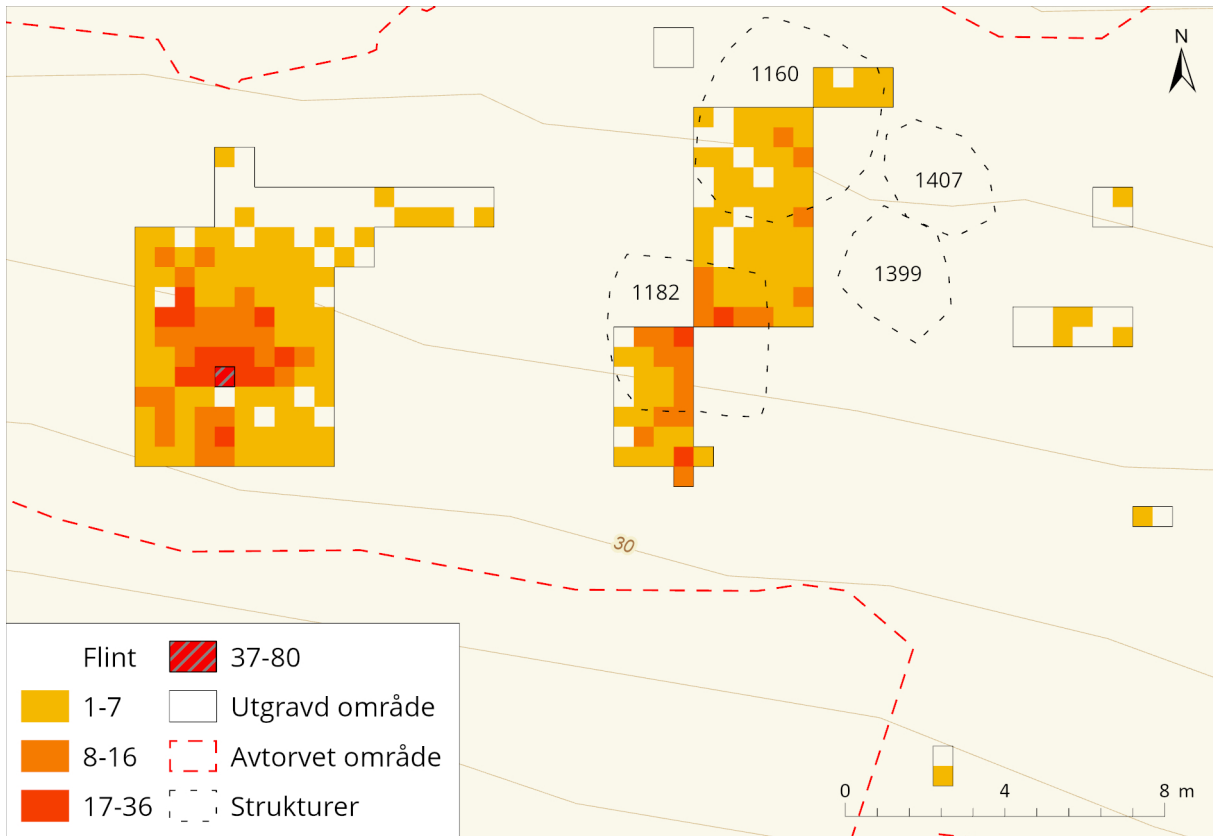
Felt A var omrotet og ligger på en del av lokaliteten der terrenget blir brattere, og utenfor bosettingsterrassen til felt B og C. Det ble gjort funn på felt B, helt inntil avgrensingen til det ryddede området og det kom frem funn både fra prøvestikkene under forundersøkelsene og på overflaten under avtorving. Funnmaterialet er ikke representativt, men er trolig del av et større funnmateriale, med sammenheng til aktivitetsområdet på felt B. Det fremviser store likheter med funnmaterialet fra resten av lokaliteten og er trolig en forlengelse av den aktiviteten som foregikk her. Felt A tolkes som å ha vært en del av det sammenhengende bruksområdet på Solli, men den bratte skråningen gjør at det trolig ikke var større bosetting akkurat her, og landskapet avgrenser lokaliteten vestover.

Felt B

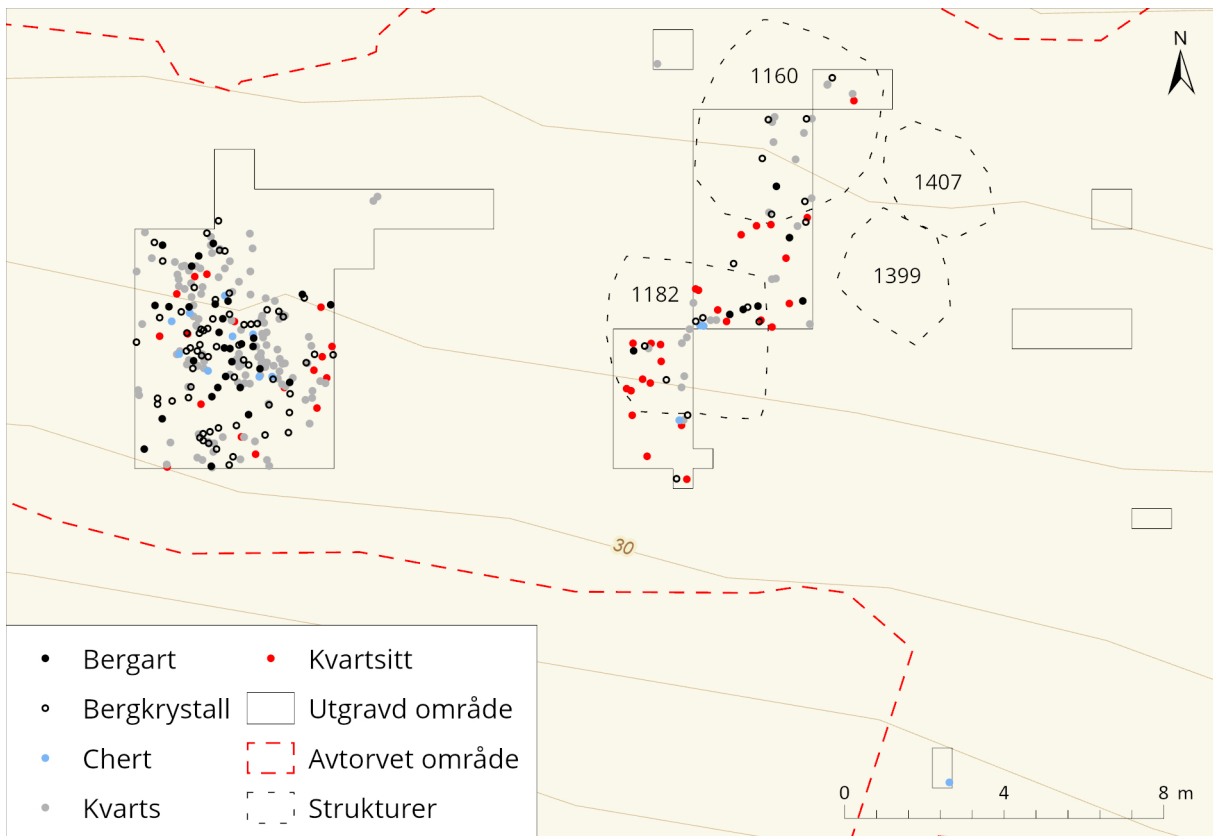
På felt B ble det funnet og undersøkt to lette boligstrukturer med steinvoller rundt en ryddet flate (id 1160 og id 1182). Strukturene tolkes som rester etter telt eller en lett konstruksjon som har gitt le for et aktivitetsområde for opphold av en kort karakter. Det var ingen spor etter ildsteder, men i id 1160 var det et stolpehull. To steinansamlinger ved siden av de ryddede flatene tolkes som steiner fra ryddingen. De fleste funnene på felt B kom fra et aktivitetsområde, definert og undersøkt ut ifra en funnkonsentrasjon. Id 1160 lå på samme høyde som den største terrassen på felt C og kan være samtidig med noen av strukturene der. Id 1182 lå en meter lavere, men kan også ha en sammenheng til denne terrassen. Aktivitetsområdet lå på høyde med id 1182.

Funnspredningskartet for flintmaterialet viser i stor grad det samme som spredningen på det komplette materialet på felt B. Den viser at to områder skilte seg ut med mye funn; aktivitetsområdet og i id 1182 (Figur 33). I id 1160 var det ingen tydelig funnkonsentrasjon, funnene var få og spredt, også i området sør for strukturen. Funn av ulike råstoff lå spredt utover de utgravde områdene, og verken råstoff eller råstoffvariantene opptrer samlet, slik at kan indikere enkelte knakkeepisoder (Figur 34). Chert er kun funnet i de to konsentrasjonene, og de er funnet samlet. Det er likevel kun snakk om to funn samlet sentralt i id 1182 og en liten ansamling sentralt på aktivitetsområdet. Bergart er det funnet mest av i aktivitetsområdet, og dette kan sees i sammenheng med de tre trinnøksene som er funnet i den sørlige delen (Figur 35). Også flekker og mikroflekker lå spredt utover de utgravde flatene (Figur 36).

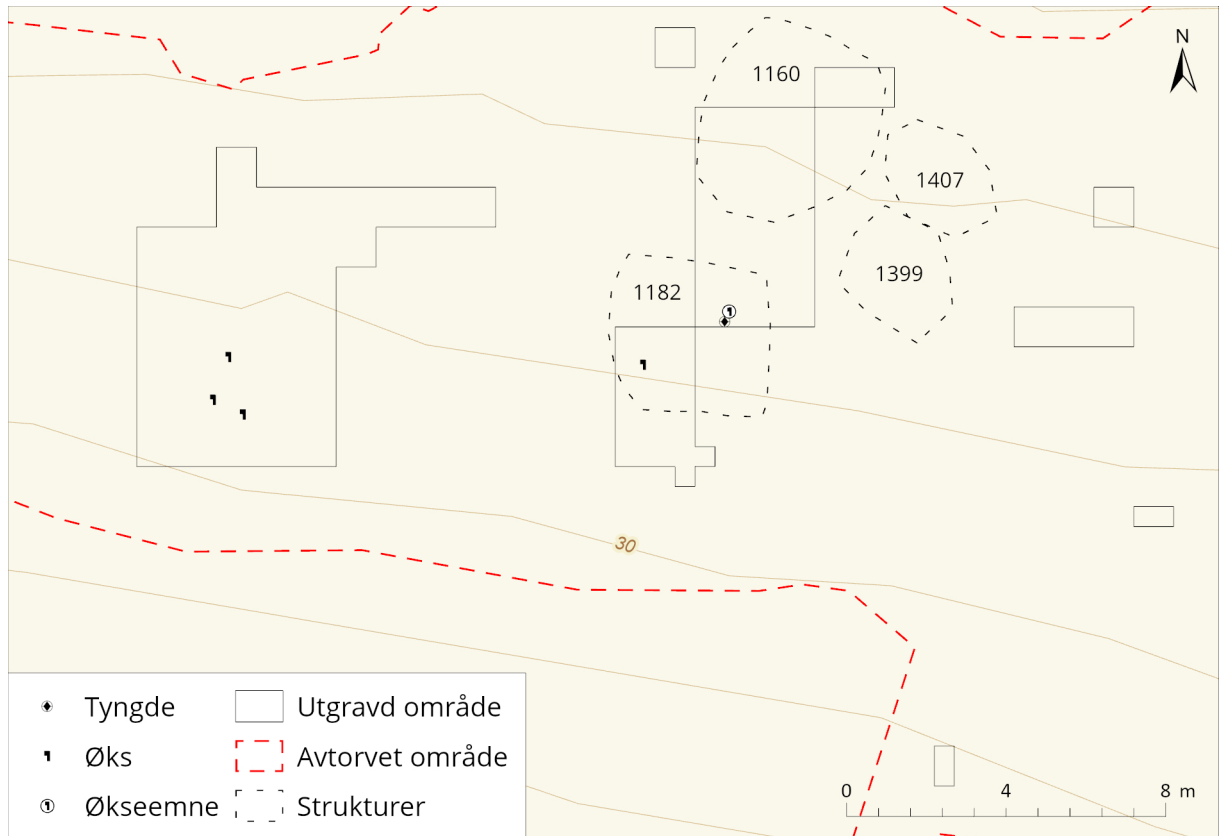
Fra id 1182 er det funnet ulike kjerner; en råknoll, en konisk kjerne og to plattformkjerner og to bipolare kjerner (Figur 37), det ble det funnet en øks, et økseemne og et fiskesøkke, i tillegg til retusjerte gjenstander som seks bor, tre retusjerte avslag og to stikler.

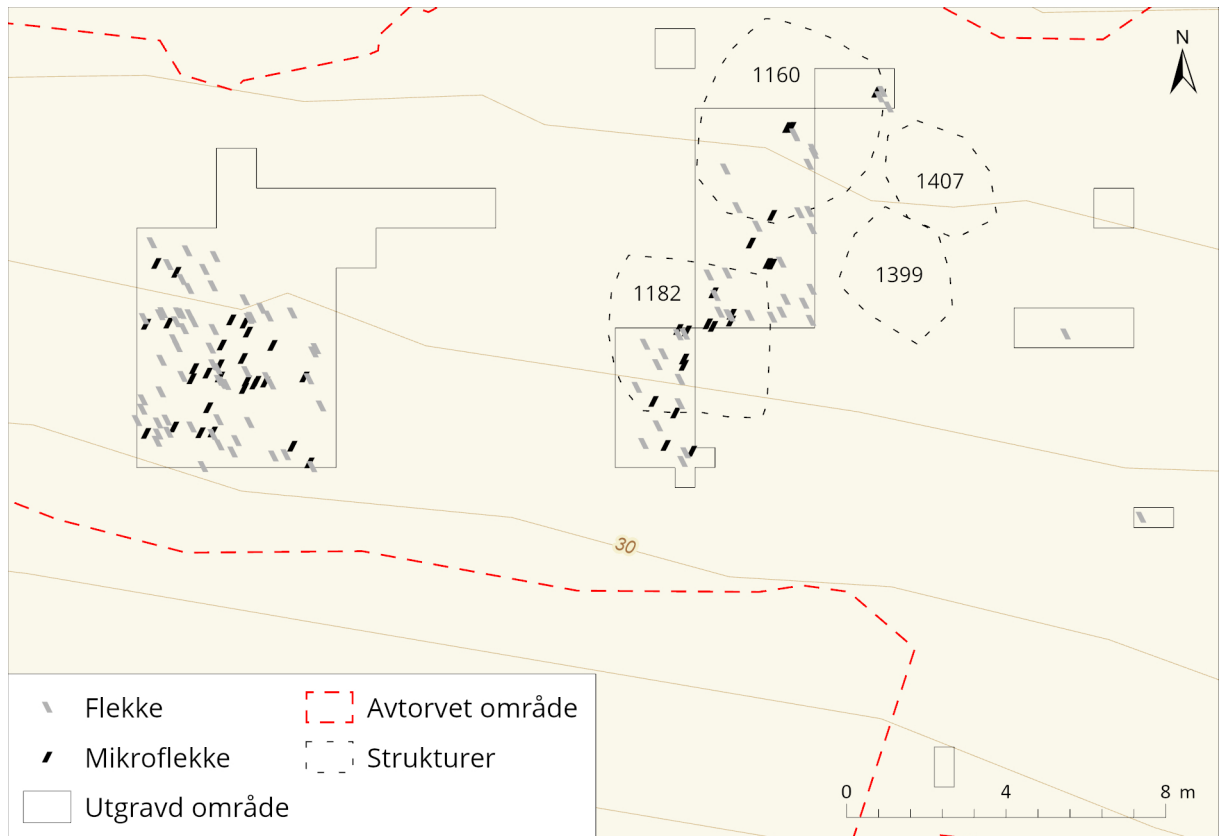
Figur 33 Funnspredning felt B, flint.

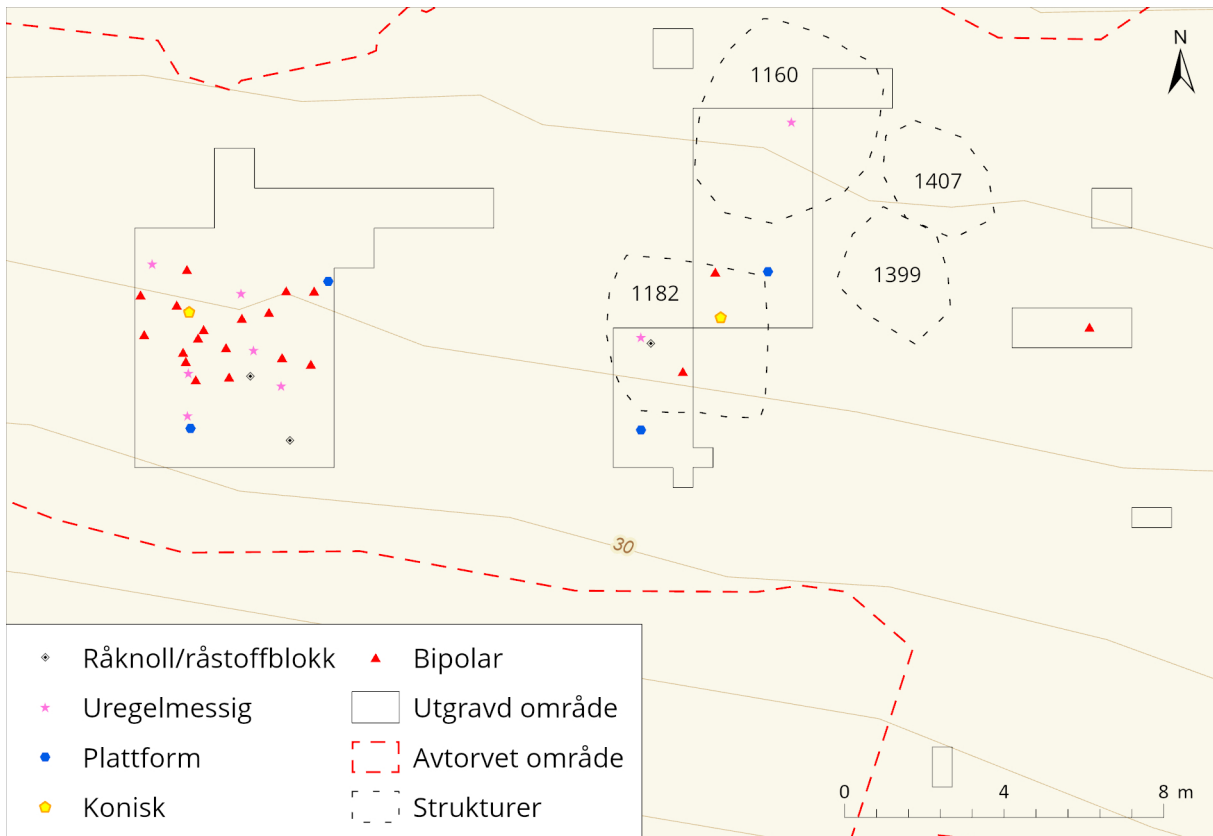
Figur 34 Funnspredning felt B, bergkrystall, bergart, chert, kvarts, kvartsitt.

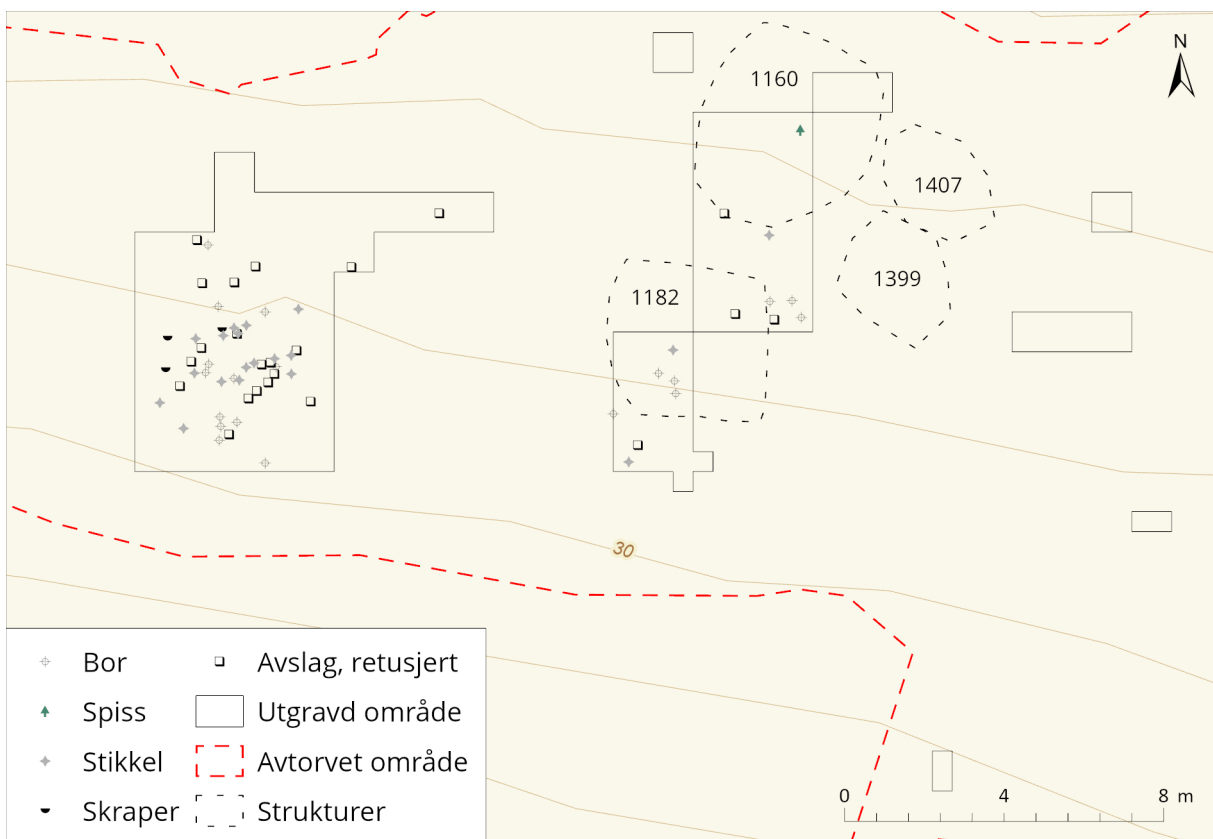
Figur 35 Funnspredning felt B, øks, økseemne og tyngde/fiskesøkke

Figur 36 Funnspredning felt B, flekker og mikroflekker

Figur 37 Funnspredning felt B, kjerne-form, råstoffblokk og råknoll.

Figur 38 Funnspredning felt B, retusjerte avslag, bor, skraper, spiss og stikler.

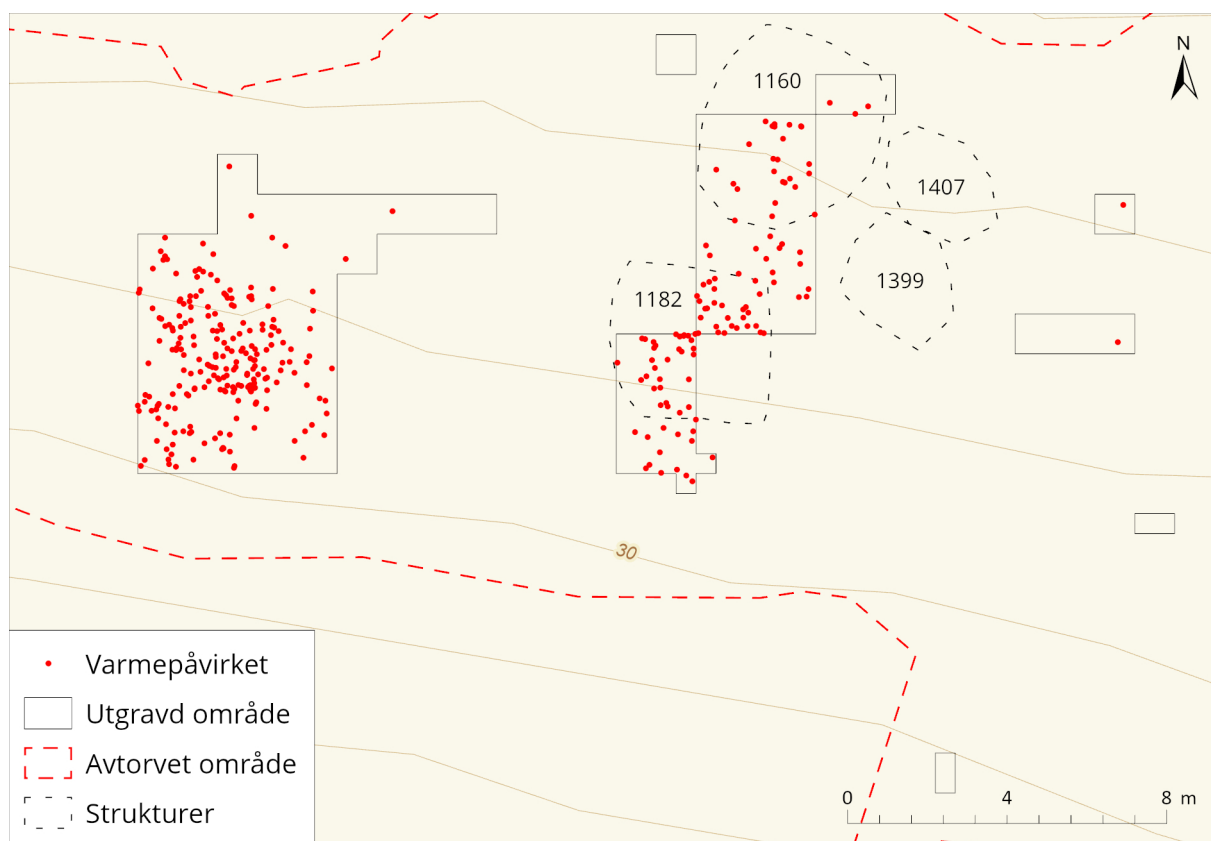
Fra aktivitetsområdet er det også funnet kjerner, av de samme typene som i id 1182, men med klar overvekt av bipolare kjerner (17 stk.) og i tillegg en råstoffblokk. Alle de tre skrapere fra felt B er funnet sentralt på aktivitetsflaten. Her var det generelt mye funn og i alle varianter, men feltets eneste spiss kom fra id 1160 (Figur 38). I tillegg var det ett retusjert avslag og en stikkel.

De varmepåvirkede funnene viser ingen tydelige konsentrasjoner som indikerer ildsteder, men fremstår som spredt utover flatene, med særlig mye sentralt på aktivitetsflaten og sentralt i id 1182, på samme måte som funnene generelt (Figur 39). Det ble ikke funnet kull i id 1182, men en stor andel varmepåvirket flint viser at det må ha vært ildsted/varmekilde i strukturen.

Aktivitetsområdet har en datering til 4885-4721 f.Kr. Dette kan passe godt med datering av øksene (ref Myklevoll 1998 og diskusjonen av økser i analysen av funnmaterialet), enten det er spissnakkede trinnøkser datert til 5000-3000 f.Kr, eller spissnakkede ovale økser datert til 8000-3700 f.Kr. Flekkematerialet er antatt eldre (8500-6500 f.Kr.), det samme er de koniske og plattformkjernene. Fra id 1160 er det tre dateringer; 2908-2781 f.Kr., 6651-6510 f.Kr. og 7034-6693 f.Kr. Den yngste dateringen har vi ikke

kunnet relatere til noe i funnmaterialet, men de to siste passer med flekke- og avslagsteknologien vi finner og tangespissen med den eldste delen av dateringen. En siste datering fra felt B er tatt i et område med veldig lite funn, og der det kun er gravd prøveruter. Denne ble datert til 404-383 f.Kr.

Id 1160 tolkes som en boligstruktur som skal relateres til det spredte flekkematerialet, funnmangelen i strukturen kan skyldes rydding, eller at arbeidet har foregått utendørs. Vi har ingen dateringer fra id 1182, men funnkonsentrasjonene indikerer at det har stått en konstruksjon også her. Deler av materialet fremstår samtidig med id 1160. Dateringene fra hele feltet og øksmaterialet viser at det har vært aktivitet i flere perioder, og noe av funnene er vanskelig å tidsbestemme, for eksempel er bipolar teknikk i bruk igjennom hele steinalderen i Nord-Norge. Oppholdene har uansett trolig vært kortvarige.

Figur 39 Funnspredning felt B, varmepåvirkede funn.

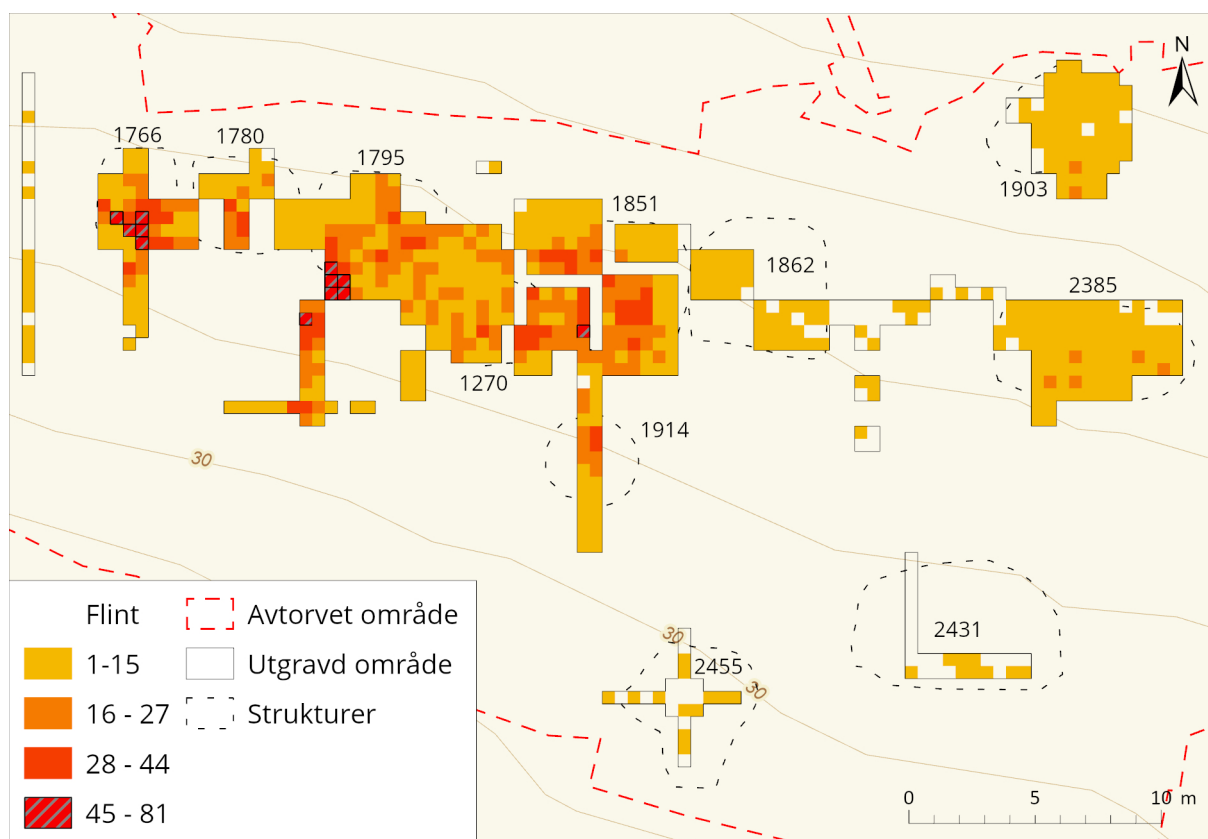
Felt C

Det var store mengder funn fra felt C, og råstoff er presentert i overordnede kart her, og vil diskuteres videre under hver struktur. Figur 40 gir et inntrykk av hvor på lokaliteten det var mye og lite funn. Funnspredningen for flint viser de samme trendene som det samlede materialet, og et spredningskart med alle funn vil ikke gi noen bedre eller annen informasjon enn Figur 40. Et par strukturer skiller seg veldig ut allerede her ved at det er lite funn: id 1862/id1889, id 2455 og id 2431. Videre ser det ut til at id 2385 er adskilt fra de øvrige strukturene på denne terrassen av et område der det er markant mindre funn. Strukturene id 1766, 1780, 1795, 1270 og 1851 glir på dette nivået over i hverandre med mye funn og fremstår som et mer eller mindre sammenhengende funnområde. Det er ikke skilt ut lag i funnspredningen, men områdene med flest funn er også de stedene det er gravd flest lag.

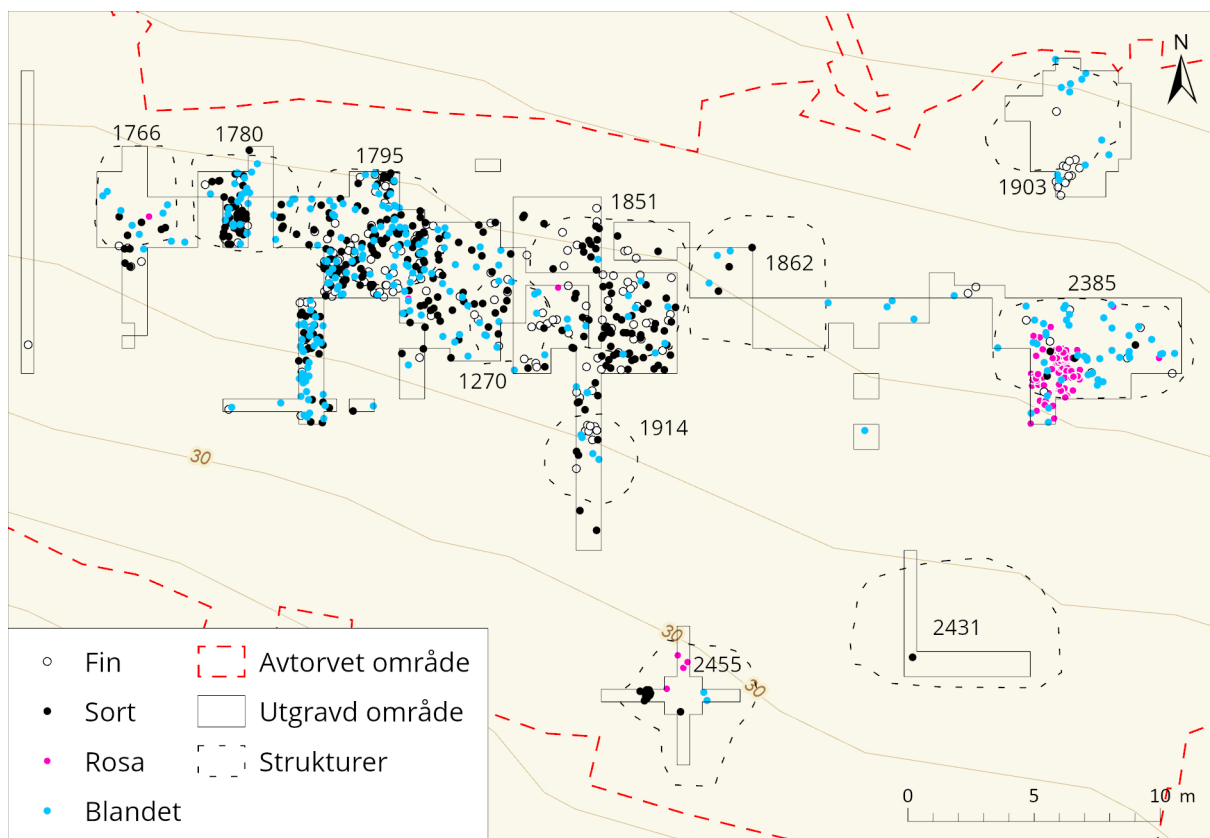
Det er ikke skilt på flintvarianter i Figur 40, men spredningen er studert og viser ikke noen betydelige konsentrasjoner på dette overordnede nivået. Der det er relevant vil det omtales under strukturene. Kvartsitt utgjorde den

nest største råstoffgruppen, etter flint (Figur 41). Spredningskartet viser tydelig ansamlingen med rosa kvartsitt i id 2385, og hvordan dette kan være med på å gi et skjevt bilde av råstoffbruken på lokaliteten. Kvarts og bergkrystall viser også mye av det samme spredningsmønsteret (Figur 42), men det ser for eksempel ut til at det er lite funn i id 1766 og id 1903, strukturer der det er mye flint. I id 2455 derimot er det lite funn generelt, men det ser ut til at funnmaterialet i hovedsak består av kvarts, bergkrystall og kvartsitt. I 1975 var det mye av det meste, også bergkrystall. Jaspis er hovedsakelig funnet i id 1795 og id 1851 og i området mellom og nedenfor disse to strukturene (Figur 43). Spredningen av chert følger i stor grad spredningen av flint, men i mindre mengder, særlig mye kommer fra id 1903. I id 2385 er det veldig lite chert, selv om det er relativt mye funn generelt. Fellesbenevnelsen bergart refererer i kartene til bergart, grønnstein, sandstein og skifer slått sammen. Det var ikke så mange funn totalt, men de er spredt utover de fleste av strukturene, id 1747 og id 2455 har ingen funn i bergarter.

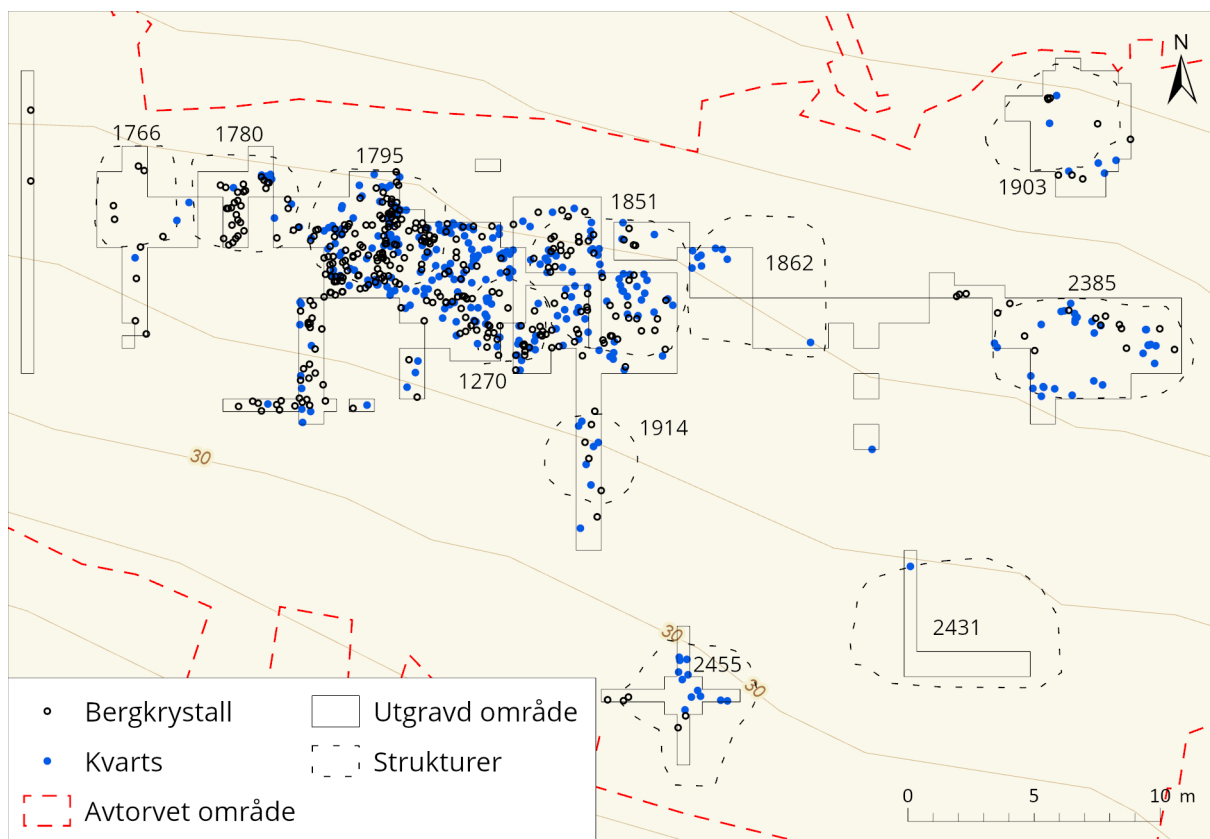
Varmepåvirkede funn kan være med på å si noe om ildsteder i strukturene, og bruk av varme i forbindelse med bosettingen (Figur 44). Kartet vil

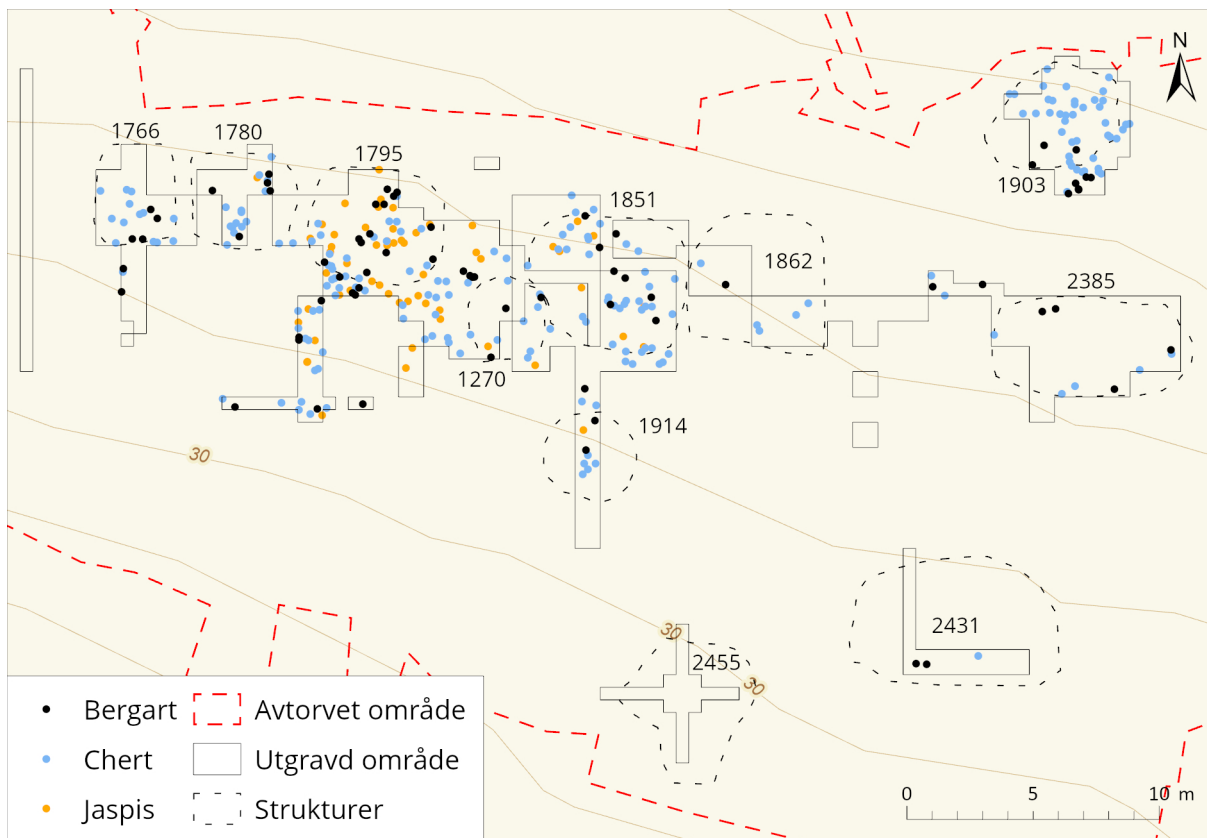
Figur 40 Funnspredning felt C, flint.

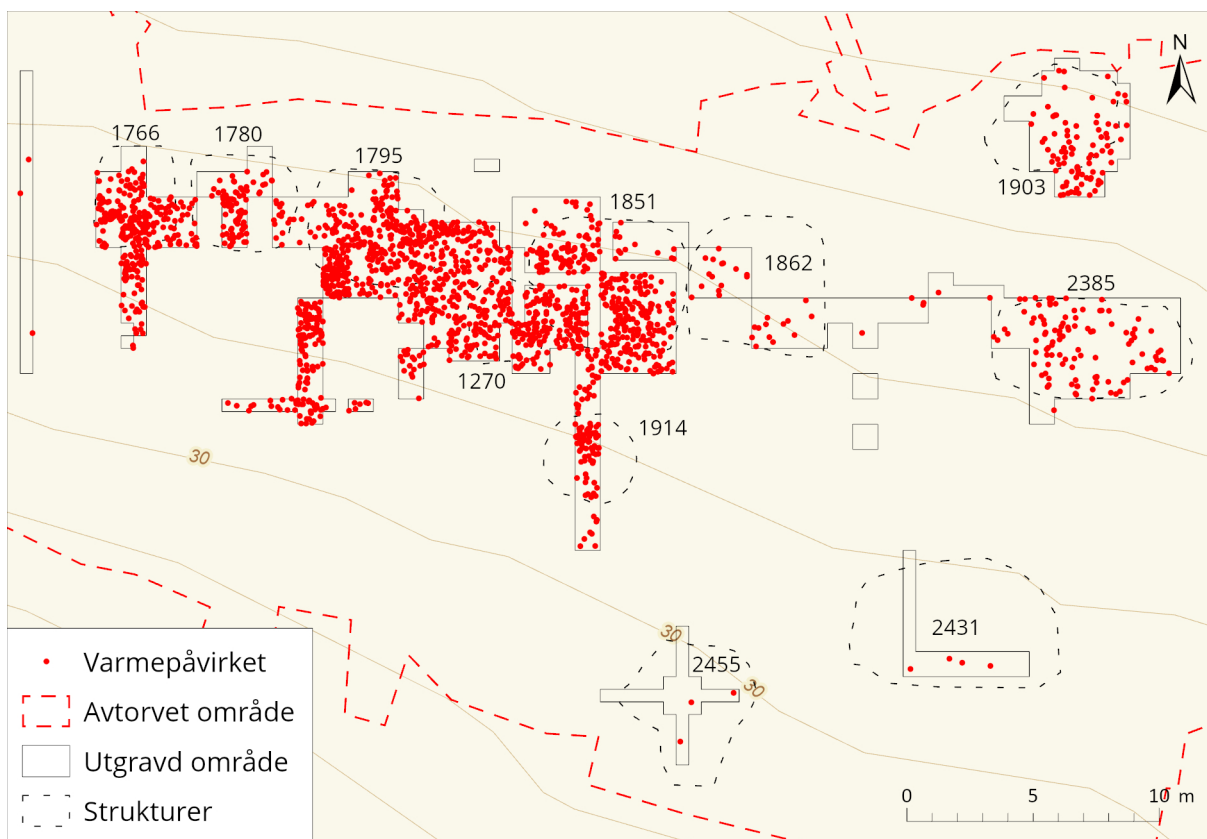
Figur 41 Funnspredning felt C, kvartsitt, delt inn i råstoffvarianter, fin og finkornet slås sammen.

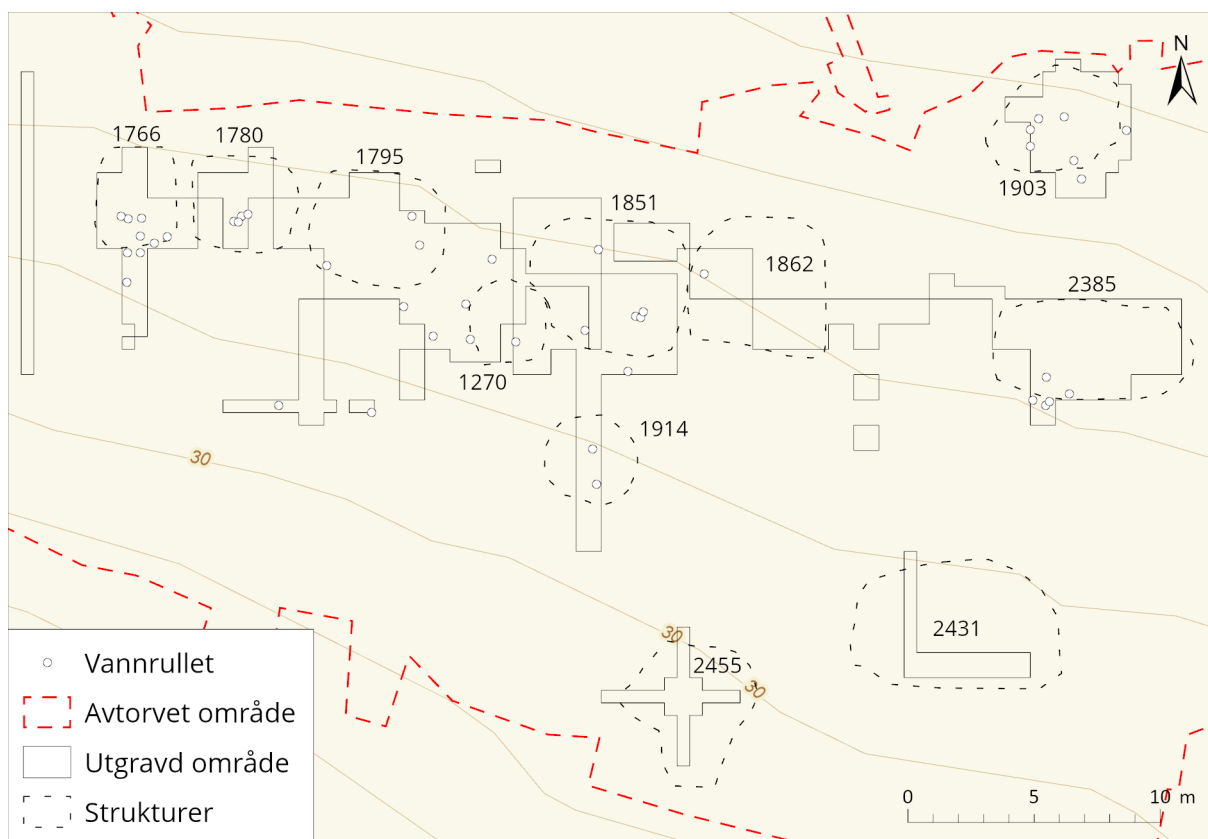
Figur 42 Funnspredning felt C, kvarts og bergkrystall

Figur 43 Funnspredning felt C, chert, jaspis og bergart

Figur 44 Funnspredning felt C, varmpåvirkede funn

Figur 45 Funnspredning felt C, vannrullede funn

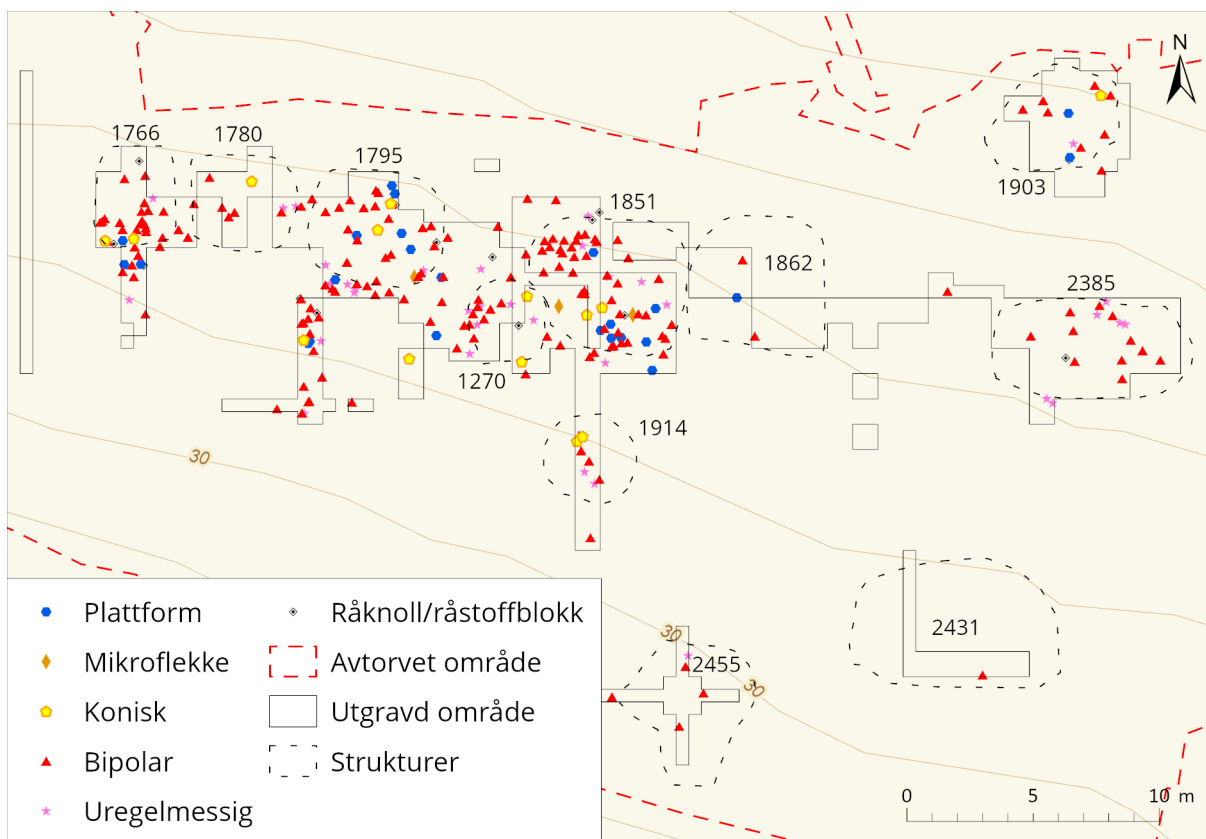
diskuteres nærmere under hver struktur. Det ble i tillegg registrert en del vannrullede funn fra felt C (ingen fra felt B) (Figur 45). Spredningskartet viser at det er litt vannrullet materiale spredt rundt, men et par strukturer har konsentrasjoner. I id 1766 er det ganske mange vannrullede funn i funnkonsentrasjonen, i id 1780 er det tre funn samlet sentralt i strukturen, og i id 2385 er det en liten ansamling i det nordvestre hjørnet av utgravningsområdet.

De samme strukturene som har få funn, har også få andre gjenstander enn avslag og fragmenter (Figur 46, Figur 47, Figur 48, Figur 49 og Figur 50). Noen strukturer har veldig mye ulike gjenstandstyper, det er ikke anledning her til å gå i dybden for hver struktur, funn vil relateres overordnet og summarisk til strukturene.

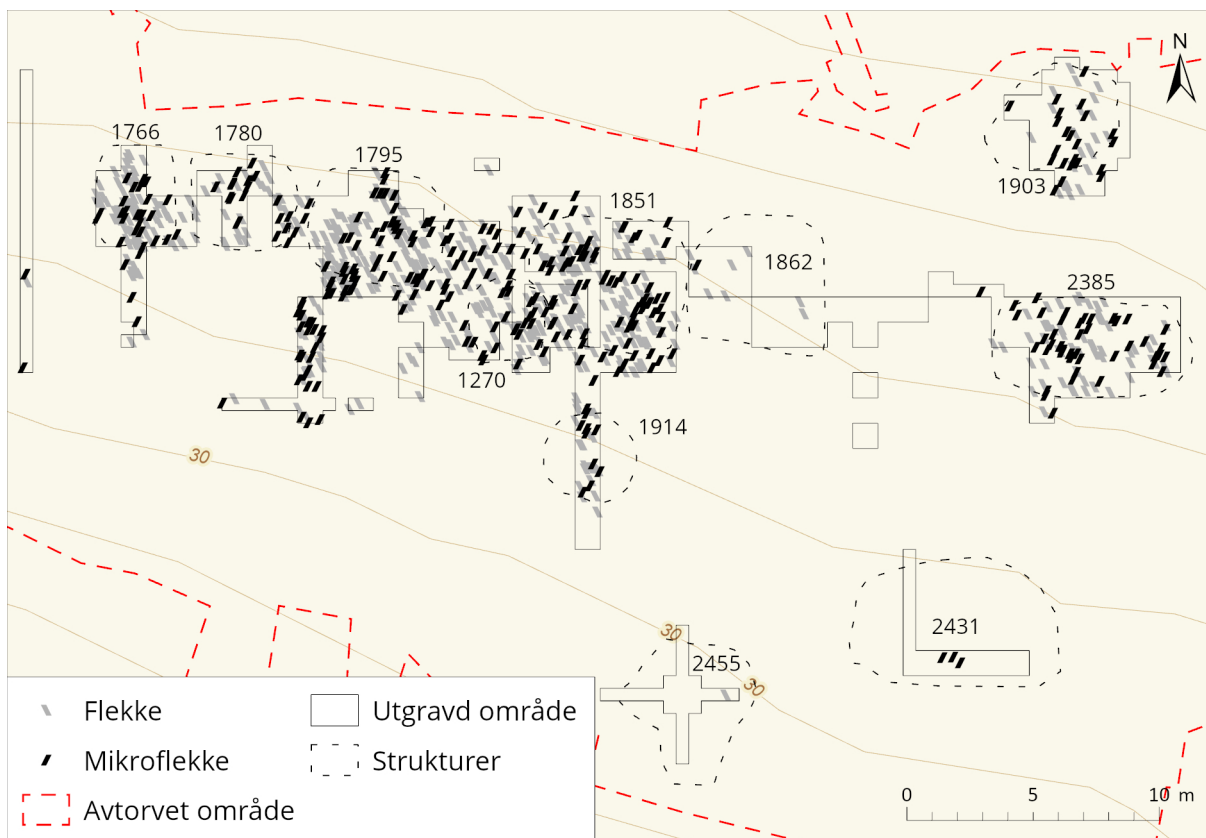
Kjerner er funnet i alle områder og alle strukturer, og de ulike kjernetypene fremstår også som spredt på ulike strukturer. De koniske kjernene er funnet i id 1747, 1766, 1780, 1795, 1851, 1903, 1270 og 1914. Områdene sørøst på lokaliteten er uten denne kjerneformen. Plattformkjernene har omtrent samme

spredning. Bipolare kjerner finnes i alle områder.

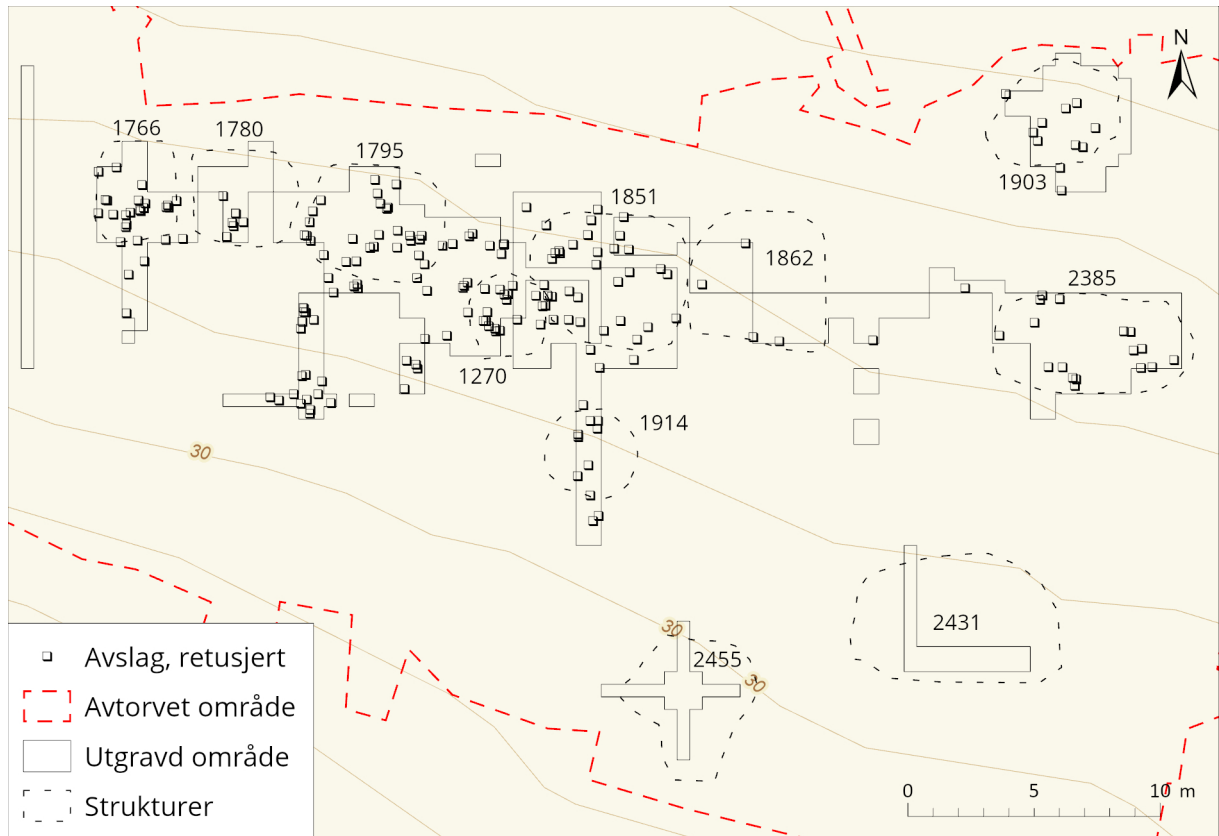
Flekkene fremstår som spredt utover i nesten alle strukturene, uten noen andre konsentrasjoner enn i materialet generelt, og uten å forholde seg til avgrensingen av de ulike strukturene. Også i id 2385, som primært har dateringer til tidlig metalltid, er det funnet mange flekker. Vi har vært generøse i flekkedefinisjonen vår, men ikke på en sånn måte at vanlig avlagsmateriale skal ha blitt feilkatalogisert på denne skalaen. Det ser ut til at flekkeproduksjonen har foregått over store deler av den sentrale flaten, både i og mellom strukturene.

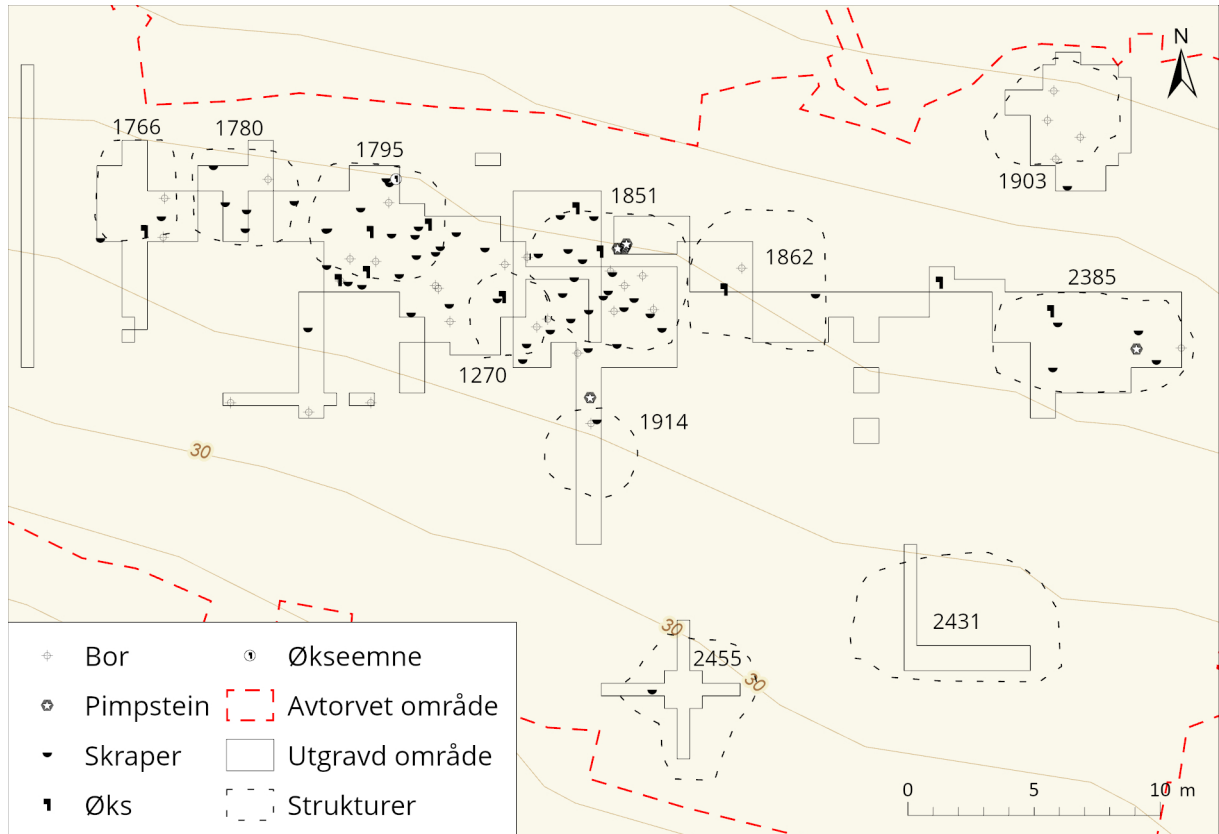
Figur 46 Funnspredning felt C, kjerne-former (uregelmessig, plattform, konisk og bipolar), råstoffblokk og råknoll

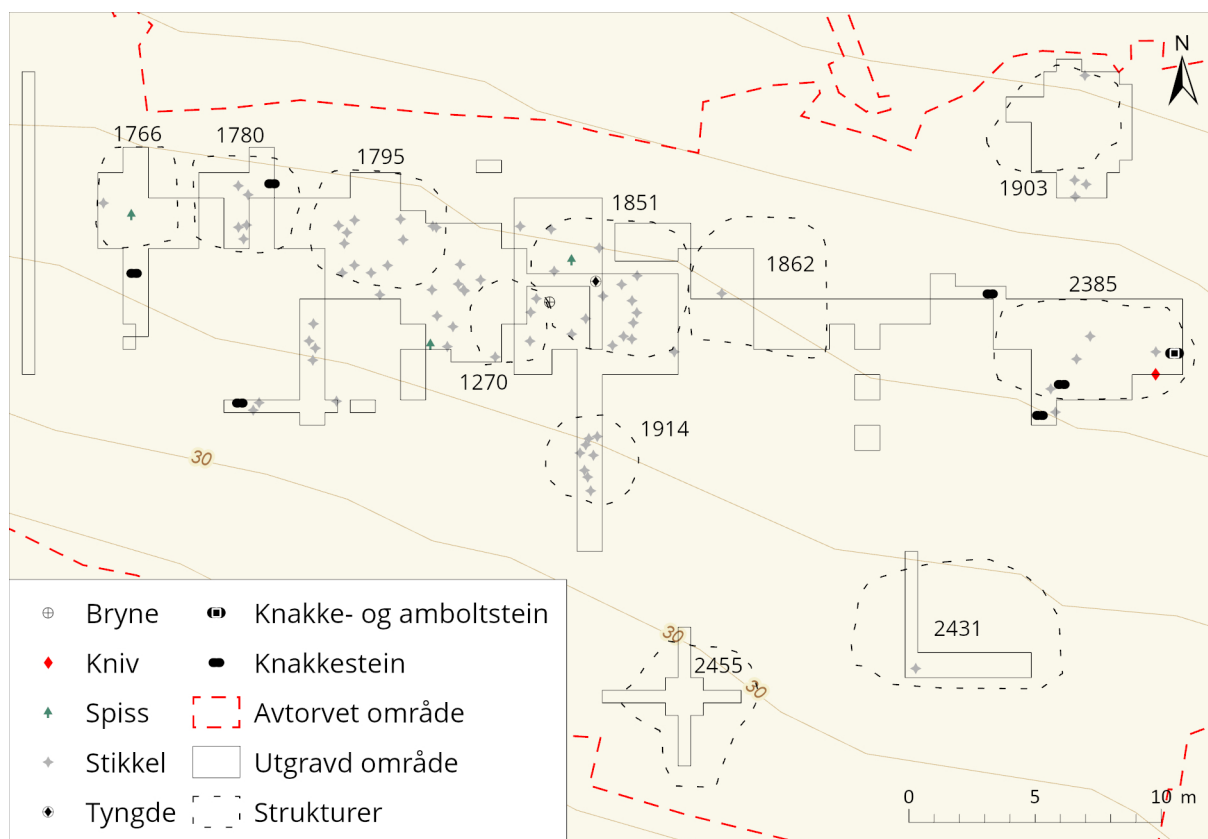
Figur 47 Funnspredning felt C, flekkes og mikroflekker

Figur 48 Funnspredning felt C, retusjerte avslag

Figur 49 Funnspredning felt C, bor, skraper, øks, økseemne, pimpstein

Figur 50 Funnspredning felt C, spiss, kniv og stikler, bryne, knakkestein, knakke- og amboltstein og tyngde/fiskesøkke.

ØVRE DEL

De to strukturene på øvre del av felt C lå begge på 32,5 moh. men hver sin ende av feltet, id 1747 mot vest og id 1903 mot vest.

ID 1747 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1747 var et tydelig ryddet område, klart avgrenset og ovalt i den steinete undergrunnen, og tolkes som rester etter en boligflate. Ett område tolkes som et inngangsparti, noe som indikerer at det har stått en konstruksjon her, enten et telt eller en annen type konstruksjon som vi ikke finner rester etter. Det ble ikke funnet spor etter ildsted, heller ingen varmepåvirkede funn. Det var lite funn (10 stk.), og det ble kun gravd en sjakt gjennom strukturen (Figur 12). Ni funn var av flint, det siste av bergkrystall. Seks av funnene var avslag og fragment, tre retusjerte avslag og en konisk kjerne. Funnspredningen viser ingen konsentrasjoner og det var ingen dateringer fra denne strukturen.

1903 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1903 var en ryddet flate med rester etter et ildsted, der flaten var noe gravd inn i bakkant i strandterrassen og det var et mulig inngangsparti mot sør. Det var mye funn fra strukturen, og det var en tydelig konsentrasjon av funn i den sørlige delen av gulvflaten, der det mulige inngangspartiet lå (Figur 40). De fleste råstoffene har en opphoping her, bare chert ser ut til å være funnet litt mer spredt på den ryddede flaten (Figur 41, Figur 42 og Figur 43). Det er ellers mye chert i forhold til flere av de andre strukturene. Det var funn av alle variantene og kun to er av den sorte. I kvartsitt er det kun funn av de to finkornede variantene og funn av bergart er bare gjort i det mulige inngangsområdet. Heterogen flint er nesten utelukkende funnet ved inngangspartiet, mens de øvrige flintvariantene er spredt mer utover de utgravde områdene. Dette indikerer bruk av flere ulike kjerner i materialet. Det ble også gjenfunnet en del kjernemateriale, flest bipolare, men også tre plattformkjerner, en konisk, en uregelmessig kjerne og en råknoll.

Ikke alle de ulike gjenstandstypene gjenspeiler funnkonsentrasjonen ved inngangspartiet, men tre av fire stikler er samlet i dette området (Figur 50), det samme er strukturens eneste skraper (Figur 49). Bor, retusjerte avslag og kjerner ble funnet mer spredt på den ryddede flaten, det samme ble flekkematerialet. Det ble ikke funnet økser eller verktøy i strukturen og spredningen indikerer at det foregikk arbeid både inne i strukturen, og ved inngangspartiet, og at dette kan ha vært av ulik art. Det var funn av kjerner inne, og om det foregikk arbeid her så må det ha blitt ryddet, eller oppholdet var så kort at det ikke hopet seg opp med avfallsmateriale. Det varmepåvirkede materialet viser ingen konsentrering rundt det mulige ildstedet, men er heller spredt utover den sørøstre delen av flaten, og utover avgrensingen av strukturen. Et ildsted kan ha vært plassert ved inngangen til teltet.

MIDTRE DEL

De tre strukturene id 1766, 1780 og 1795 lå tett inntil hverandre på ca. 31 moh., id 1851, 1886 og 2385 lå litt høyere, på 31,5 moh. De to steinringene id 1270 og 1914 lå hhv på ca. 30 og 29 moh.

ID 1766 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1766 var rester etter en liten boligstruktur med ryddet gulv og steinvoll, mulige stolper og et inngangsparti mot sørøst. Et ildsted ble avdekket under det øverste gulvlaget nord i strukturen og kan være rester etter en eldre fase. Sør for strukturen var det et område som trolig ble brukt som mødding, bestående av steiner fra rydding av gulvflatene i id 1766 og 1780.

Funnspredningen viser en konsentrasjon av funn i den sørlige/ ytre delen av gulvet og ut over vår avgrensing av gulvflatene. Videre sørover, utenfor strukturen avtar funnene og avgrenser strukturen. I den indre og nordlige delen av gulvet var det færre funn. Mot øst, mot id 1780 avtok også funnmengden og skaper et skille mot id 1780. De mest funnrike rutene er der det ble gravd flere lag, men avgrensingen av funnkonsentrasjonen fremstår som reell.

Flintmaterialet ble funnet spredt i strukturen, med relativ lik mengde og spredning av de ulike variantene. Kvartsittmaterialet viser en konsentrasjon i den sørlige delen av

strukturen og de finkornede variantene er de mest fremtredende. Kvarts og bergkrystall er spredt utover de utgravde områdene, uten synlig konsentrasjon i sør, mens chert fremstår samlet innafor den innmålte avgrensingen på strukturen. Bergartsfunn er hovedsakelig funnet i den sørlige delen.

Det er funnet mange ulike kjerner på den lille flaten i id 1766, kjernene er funnet spredt utover gulvet, men flest er fra funnkonsentrasjonen sør i strukturen. En råknoll og to bipolare kjerner er funnet i den nordlige delen, mens resten – tre plattformkjerner, to koniske kjerner og to råknoller – er alle funnet i den sørlige delen. Retusjerte avslag, skrapere, bor, en spiss og en stikkel ligger alle også i denne konsentrasjonen. Det samme gjør ett øksefragment og en knakkestein, funnet i den sørlige ytre delen. Flekkematerialet derimot, er mer spredt. Konsentrasjonen kan sees i flekkematerialet også, men den er ikke så fremtredende fordi det også er en god del funn i den nordre delen. Det var mye varmepåvirkede funn, men de er funnet spredt utover, med samme ansamling i den sørlige delen av strukturen, som funnene ellers. Dette kan kanskje indikere at denne funnkonsentrasjonen består av funn ryddet ut fra gulvet.

Id 1766 er rester etter en boligkonstruksjon rundt en ryddet flate, tolket som gulv. Dybden på gulvlaget indikerer at det har vært tilført sand, og at ildstedet lå under et lag med funnførende sand indikerer at strukturen har vært brukt i flere omganger. Funnspredningen indikerer videre flere muligheter for hvordan bosettingen har vært. Strukturen kan ha vært åpen mot sør, som en gapahuk eller et telt med stor åpning. Et område ryddet for større steiner mot sørvest tolkes som et inngangsparti. Den sørlige delen av strukturen består av store steinblokker, som enten er brukt til sitteplasser under arbeide, eller har fungert som et møddingsområde. Funnene fremstår konsentrert i den sørlige delen av den ryddede flaten og i det steinete området utenfor. Den indre delen av strukturen kan ha vært brukt til andre formål enn arbeid, og har derfor færre funn. Den kan også ha blitt ryddet, kanskje etter den første bosettingsfasen der ildstedet var i bruk, og funnene ble deponert i den sørlige delen. Vi kan ikke se tydelig i gjenstandsmaterialet om strukturen har vært gjenbrukt, ryddet,

eller begge deler. Det vannrullede materialet presenterer enda en mulighet, da det er funn av flere vannrullede gjenstander i den sørlige delen av strukturen. Dersom feltet har ligget åpent en tid etter brukt, så kan deler av materialet ha blitt vasket nedover og blitt samlet i dette området som et resultat av naturlig påvirkning.

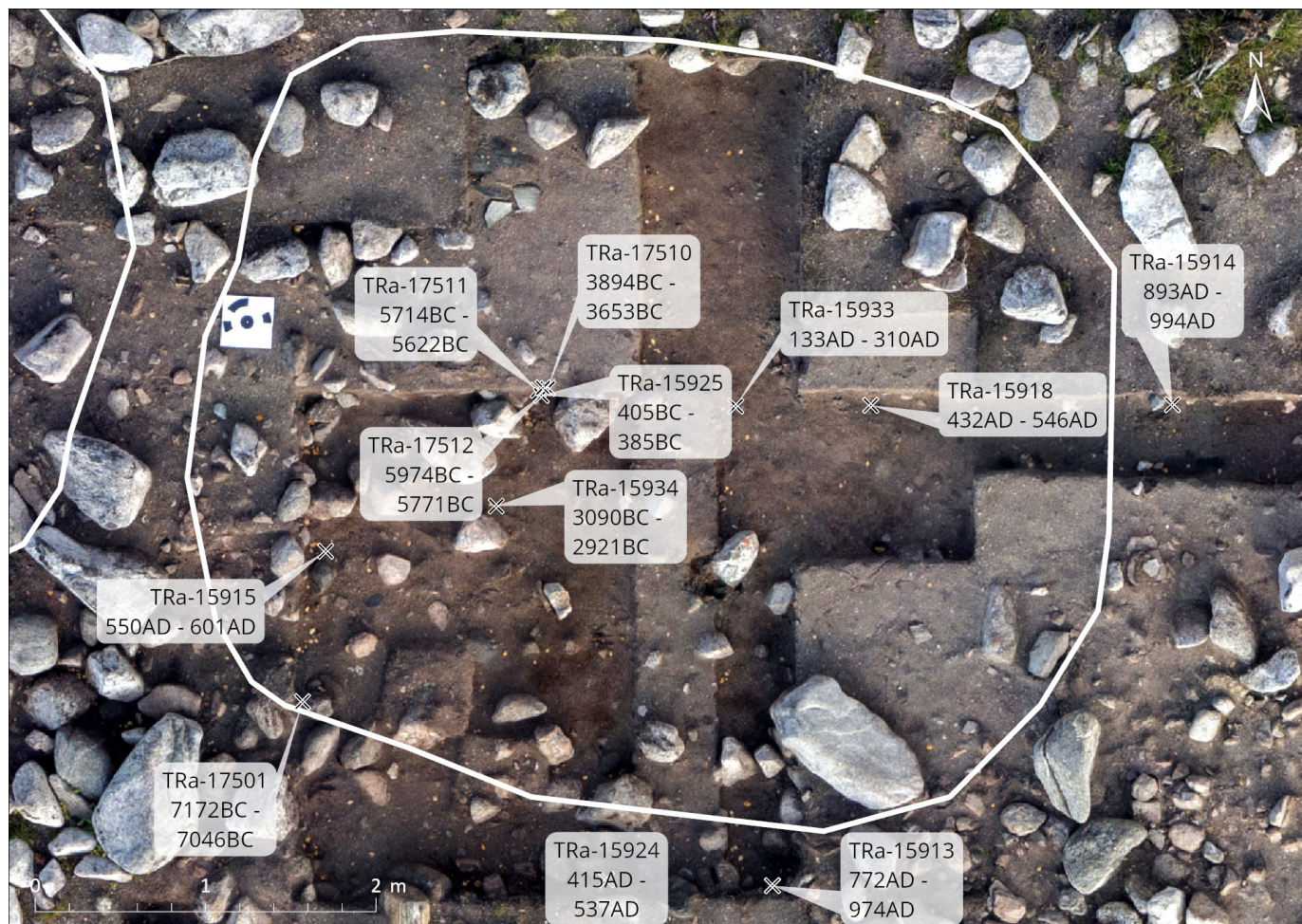
ID 1780 - AKTIVITETSOMRÅDE

Id 1780 var en aktivitetsflate, trolig med tilhørighet til id 1795. Sammenhengen med id 1766 er mer uklar, men de kan godt ha vært samtidige, da den tolkede avgrensingen ikke overlapper. Området kan ha blitt ryddet som et aktivitetsområde, heller enn et golv, og har derfor en mer småsteinete undergrunn. Det er relativt mye funn fra strukturen, og også her er det en konsentrasjon i den sørlige delen av området.

I flintmaterialet var det funn av alle variantene, og den heterogene flinten ser ut til å være noe samlet midt på den nordre delen av flaten. For de øvrige råstoffene så var en del

av funnene fra konsentrasjonen sør på flaten, men det trer også frem en konsentrasjon i den nordøstre delen, der det ble funnet tre grå chert, en ansamling kvarts/bergkrystall og tre bergartsfunn, men ingen kvartsitt. Det er ikke den store konsentrasjonen, men disse funnene kan representere en bruksepisode. Her ble det også funnet et par stikler, en knakkestein, en konisk kjerne og et bor. Resten av funnene, bipolare kjerner, retusjerte avslag, stikler og skrapere, ble funnet i den sørlige delen av flaten.

Flekkene var også her spredt utover hele det utgravde området, samt i området mellom id 1780 og id 1795. I dette området mellom strukturene var det mye flekker i forhold til den generelle funnmengden, som ellers kun inneholdt en skrapere, avslag, fragmenter og flekker. De to funnkonsentrasjonene kan være to ulike faser eller hendelser på denne flaten, eller de kan representere ulike aktivitetsområder i bruk til samme tid. En mer inngående analyse av funnsammensetningen kan kanskje belyse dette ytterligere.

Figur 51 Id 1795 Ortofoto etter graving, med dateringer og innmålt omriss på strukturen. I topp lag 3 fremstår den nordøstre delen som mer ryddet enn den sørvestre, og etter graving av lag 34 i utvalgte områder er dette bildet forsterket

Det ble ikke påvist ildsteder, og de varmepåvirkede funnene følger den øvrige funnspredningen, og det er mest i den sørlige delen av strukturen. Det ble også funnet et par vannrullede funn sentralt på flaten, som kan indikere at feltet har ligget åpent en stund etter bruk og blir påvirket av elementene.

ID 1795 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1795 tolkes som en boligstruktur der gulvet var ryddet og gravd inn i terrenget. Strukturen hadde ikke oppbygde vegger, men gulvet var likevel tydelig avgrenset mot de steinrike områdene rundt. Det kan ha stått en konstruksjon ved toppen av nedgravingen som omfattet bruk av enkeltsteiner, i form av et slags telt eller lignende. Tykkelsen på de funnførende lagene indikerer at strukturen kan ha vært brukt flere ganger. Det kan ha vært tre innganger, hvorav to har direkte tilknytning til nabostukturer. Mot sørvest kan det ha vært et inngangsparti, og mot både øst og vest så det ut til å ha vært passasjer mot hhv id 1780 og id 1851. Dersom strukturen har vært brukt i flere faser, trenger ikke disse inngangene å ha vært samtidige. Det er ikke påvist ildsted, men kull i laget og kullkonsentrasjoner utenfor inngangspartiet i sørvest indikerer at det har vært et ildsted i dette området. Strukturen er ikke tolket i plan etter graving, så det er vanskelig å si noe sikkert, men ved å se på dokumentasjonen etter graving, så ser det ut til at id 1795 består av ett ryddet område i den nordøstre delen og ett mer steinrikt område i den sørvestre (Figur 51). Strukturen skal trolig tolkes som rester etter flere boliger som har stått i samme område.

Id 1795 og området rundt er funnrikt, og det fremstår noe kaotisk på spredningskartene, men med en tydelig avgrensing av funnområdet mot vest (mot id 1780). Den nordre delen og spesielt den nordvestre skiller seg ut med færre funn enn området ellers og kan kanskje skilles ut som et område brukt til noe annet enn redskapsproduksjon. Det ble funnet et område med kull i den nordvestre delen og de fleste av dateringene av strukturen kommer herifra. Det øverste laget dateres til 3894-3653 f.Kr. og de to lengre ned i kullflekken til 5900-5600 f.Kr.

Det kom frem to store funnkonsentrasjoner i funnspredningen, en i den sørvestre delen og en i den nordøstre delen av strukturen. Den

største funnkonsentrasjonen lå i den sørvestre delen av strukturen, rundt inngangspartiet, men uavhengig av avgrensingen av gulvflaten og konsentrasjonen strekker seg et par meter sørover i sjakta nedenfor strukturen. Her ble det også funnet kull og en del varmepåvirkede funn som indikerer at det har vært et ildsted her. Ildstedet hadde en litt uklar sammenheng med den ryddede flaten og kan være spor etter den eldste bruksfasen i id 1795. Dateringen til 7172-7045 f.Kr. støtter at dette. Funnkonsentrasjonen i denne delen inneholdt de fleste råstofftypene og variantene, men av kjerner var det hovedsakelig bipolare og uregelmessige som ble funnet her.

Flekkematerialet var spredt utover de utgravde områdene, men det kan se ut til at det var en litt større andel av de små flekkene fra det sørvestre området, i forhold til det nordøstre. Tre av fire bor er også fra det sørvestre området, og av øksene er det funnet to trinnøkser og ett eggfragment med rektangulær form her. Videre sørover, viser funnspredningen at en struktur vi hadde avkreftet som en steinsetting, id 1840, kan være et aktivitetsområde. Den var opprinnelig tolket som en del av møddingen. Her var det en funnkonsentrasjon og det ble blant annet funnet en konisk- og et par plattformkjerner. Området tolkes nå som et aktivitetsområde med tilhørighet til den sørvestre funnkonsentrasjonen i id 1795.

Den nordøstre funnkonsentrasjonen var betraktelig mindre, men også her ble det funnet de fleste råstofftypene. Av gjenstander ble det funnet flere kjerner, både bipolare, to koniske og en mikroflekkekjerne. I tillegg kom et bor og en flatoval øks fra dette området. En liten ansamling varmepåvirkede funn indikerer varmebruk, men det var ingen større kullflekker, og det meste av det varmepåvirkede materialet var spredt utover, på samme måte som i de øvrige strukturene. Det utgravde området øst og sørøst for strukturen har store mengder funn, uten tydelige funnkonsentrasjoner. Det ser ut som om det var et kontinuerlig funnområde mellom id 1795 og id 1851. Det var få gjenstandstyper i dette området, men blant annet mye flekker, litt retusjerte avslag og en spiss.

Det er litt uklart om den sørvestre funnkonsentrasjonen er et resultat av rydding i gulvflaten, intensiv bruk av inngangsområdet eller en kombinasjon. Det nordøstre

funnkonsentrasjonen derimot, ser ut til å kunne relateres til en avgrensning av gulvet i strukturen. Det kan være snakk om ulike bruksfaser, eller områder med ulik bruk. Funnsmensetningen er relativt lik, og deler av gjenstandsmaterialet, som flekker og sekundærbearbeidede redskaper er spredt utover hele området. Strukturen er også den med flest funn av økser på lokaliteten og fordelt utover i de to konsentrasjonene.

Det er få funn som kan relateres til den yngste datering fra strukturen (3894-3653 f.Kr.), og den antas å vise til en gjenbruk av området. De to dateringene til 5900-5600 f.Kr. viser til en fase der flekketeknologien mange steder i landet er på vei ut, og kan kanskje ved nærmere studier av strukturen, lagdeling og teknologi, si noe om hvor lenge denne var i bruk på Solli. Den eldste datering passer godt med flekketeknologien og de koniske kjernene. Disse to dateringsrommene og perioden imellom utgjør mange tusen år, men år der flekketeknologien var i bruk. I denne lange perioden ser det ut til at Solli og særlig id 1795 var brukt gjentatte ganger. Bruken tok imidlertid ikke slutt etter dette, og strukturen var også i bruk senere, men av en gruppe mennesker som ikke etterlatte seg like typiske og daterbare funn. Sporene etter disse finnes trolig i materialet, men analyser for å lete etter dette har ikke vært prioritert i denne rapporten.

ID 1851 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1851 tolkes som rester etter en bolig med en ryddet boligflate. Steiner markerer avgrensningen av gulvet og kan være rester etter vegger. Det har trolig vært aktivitet i denne strukturen over lengre tid, basert på tykkelsen på de funnførende lagene. Det var ingen tydelige inngangsparti i strukturen, men den overlappes av id 1270 i sørvest. I den nordvestre delen var det et mulig ildsted og den sørvestre delen kan ha vært et spesialisert område med blant annet varmpåvirkning og mindre ryddet gulv. De varmpåvirkede funnene er ikke funnet i konsentrasjoner i noen av disse områdene, men det er noe flere varmpåvirkede funn i den sørlige delen sammenlignet med den nordlige delen av strukturen. Tre dateringer tatt i topplag 1 sentralt i den nordvestre delen av strukturen, fra linser med kullholdig torv og sand ble datert til 255-430 e.Kr. Dette overlapper med dateringene

fra id 1270, og viser en overlappende bruk av disse to strukturene. Dateringene har dog ingen sammenheng med funnmaterialet som ble samlet inn. Fire prøver fra den midtre delen av gulvflaten, tatt i lagene 1-3, viser bruk av strukturen mellom 1950 f.Kr og 2282 f.Kr. Bunndateringen fra samme område dateres til 5330-5216 f.Kr.

Funnspredningen i id 1851 støtter tolkningen om at dette har vært en boligflate. Funnkonsentrasjonen er innafor den tolkede strukturens omriss, med en forstyrrelse i det sørvestre hjørnet (der id 1270 ligger). Avgrensningen i bakkant er relativt brå, noe som kan skyldes at det har vært en fysisk avgrensning i form av en vegg her. De ulike råstoffene er godt spredt utover flaten og det er ingen tydelige konsentrasjoner innad i strukturen. Chert fremstår litt delt, med funn i den nordvestre delen og funn i den sørøstre delen, der funn fra den sørvestre delen består av en litt høyere andel av grå chert enn andre steder. Sort kvartsitt ser ut til å være litt mer brukt i den sørøstre delen, og det er en bitteliten ansamling sentralt i den nordre delen av strukturen.

Det er funnet mye kjerner i strukturen og de er spredt godt utover. I de to nordre sektorene er det stort sett funnet bipolare kjerner, og et par uregelmessige kjerner, og kun en plattformkjerne. I de sørlige sektorene er det også funnet koniske kjerner, mikroflekkekjerne og en del plattformkjerner. I den nordre delen ble strukturens to økser funnet, like ved en liten ansamling med pimpstein/slipesteiner. Det var flere skapere, men kun ett bor i utkanten av flaten. Borene er hovedsakelig å finne i den sørlige delen. Retusjerte avslag og stikler finnes fra hele flaten, men strukturens eneste spiss ble funnet i den nordvestre sektoren.

Det er funn av flekker i alle områder i strukturen, og som nevnt tidligere, i området vest for id 1851. Øst for strukturen derimot, ser det ut til at det tar slutt på flekkene, på samme måte som med funnene generelt. Østre avgrensning av id 1851 ser dermed ut til å avgrense et stort sammenhengende aktivitetsområde der det har foregått flekkeproduksjon. Det er ingen klare avgrensninger i funnspredningen mellom id 1795 og 1851, og området imellom disse to er et sammenhengende aktivitetsområde, der det bare er litt mindre funn enn i selve strukturene.

Det er ingen funn i strukturen som kan relateres direkte til de yngste dateringene, men disse dateringene kan knyttes til steinringen id 1270. Den neste bruksfasen som dateringene viser, er siste del av yngre steinalder. Det er funn i materialet som kunne vært knyttet til denne perioden, bipolare kjerner og avslag, skrapere og stikler, men ingen av disse funnene viser entydig til perioden, da de er i bruk igjennom hele steinalderen. Funnbildet forvirres videre av flekkematerialet som er funnet over hele flaten, og som kan kobles til den eldste av dateringene. Det er funnet flekker i alle lag, fra overflaten og ned i lag 56. Det er med dette vanskelig å konkludere med noen sikker bruksfase av boligen, slik den fremstår nå. Spredningen av flekker indikerer at området ikke har vært ryddet etter den eldste bruken, og at alle senere bruksfaser har vært oppå denne, der de likevel har benyttet seg av den steinfrie flaten.

ID 1862 – DELVIS RYDDET FLATE

Id 1862 kan tolkes som rester etter en boligflate, med en tilhørende delvis ryddet flate, id 1889. Flaten var mindre ryddet enn andre gulvflater på lokaliteten, og funndybden var på ca. 10 cm. Kull i det utgravde laget indikerer bruk av varme, og det er varmepåvirkede funn i begge de utgravde sektorene, men ingen ildsteder. Funnmengden minker kraftig både i id 1862 og id 1889, sett i sammenheng med strukturene lengre vest. Det er en oppdeling av råstoffene der chert hovedsakelig er funnet i den sørøstre sektoren av id 1862, og resten av råstoffene finnes i den nordvestre sektoren. Det ble funnet litt flekker, en bipolar- og en plattformkjerner, en øks, samt ett bor, en skrapere, en stikkel og et par retusjerte avslag spredt på de utgravde områdene. Det er likevel lite til å skulle kalle dette et aktivitetsområde knyttet til id 1851, der det er veldig mye mer funn. Det kan heller tenkes å være et tilstøtende område med mer sporadisk bruk. Ryddingen kan ha vært mindre organisert enn det vi har sett for oss, og det kan ha vært mindre store steiner i dette området fra naturen sin side. Tolkningen av strukturen fortsetter å være noe usikker.

ID 2385 – RYDDET FLATE/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 2385 tolkes som en aktivitetsflate, med en mulig boligstruktur i den vestre delen. Ildstedet i det nordvestre hjørnet kobles til senere aktivitet på området, enn bruken av selve aktivitetsflaten og dateres til 391-212 f.Kr. Det funnførende laget er tykt og funnrikt, noe som kan indikere at flaten har vært brukt enten over en tid, flere ganger, eller begge deler. Det er varmepåvirkede funn over hele strukturen, med en liten overvekt i den nordvestre delen. I det sørvestre hjørnet er en liten andel av materialet vannrullet.

Det er mye flint uten at noen flintvarianter skiller seg ut. Funnspredningen viser litt mer funn i den vestre delen, der det kan ha vært en bolig. I det østre området er funnene litt mer spredt. Kvartsitten er det nest vanligste materialet, og det er en tydelig ansamling av funn av den tidligere nevnte rosa varianten. Det er veldig tydelig fire-fem kvadranter rundt steinblokkene der det er samlet inn mye. Noe av dette materialet er trolig testet, men en del av fragmentene som er samlet inn er antagelig naturlige avspaltninger fra blokken. Det er ikke brukt rosa kvartsitt i noen stor utstrekning andre steder på lokaliteten, og materialet er heller ikke brukt i redskapsproduksjon, så dette kan være noe mer spesifikt for ett opphold. Kanskje kommer det fra aktivitet i sammenheng med dateringene til tidlig metalltid (1882-1750 f.Kr. og 1403-1269 f.Kr.). Kvartsitten ellers består mest av de finkornede variantene, og i en liten grad den sorte kvartsitten. Det er også en del funn av kvarts og bergkrystall, men veldig lite chert og bergart. Disse er spredt noe ut mot kantene på avgrensingen av strukturen.

Kjernematerialet består av uregelmessige og bipolare kjerner, samt den rosa råstoffblokken nevnt over. De fleste av kjernene ble funnet i den østre delen, og råstoffblokken lå i utkanten av det ryddede området i den vestre delen. Det er funnet flere verktøy i strukturen; to knakkesteiner, en knakke- og amboltstein, en slipestein av pimpstein og en rektangulær øks. I tillegg er det funnet en knakkestein og en øks i området rundt det yngre ildstedet. I dette området er det kun et fåtall andre funn. I det øvrige gjenstandsmaterialet er det funnet retusjerte avslag, flere stikler og skrapere, samt en kniv og et bor, men ikke samlet i noen konsentrasjoner annet enn at de ikke ligger innafor avgrensingen av den antatte

boligstrukturen vest på flaten. Flekkemateriale er spredt utover hele flaten, og kniven, en skraper og ett bor er laget av flekker. Sett bort fra dette, kan mange av funnene fra id 2385 godt tilhøre bruksfasen dateringene indikerer, uten at noe av det er diagnostisk. En bekreftelse av dette vil kreve nærmere studier av funnmaterialet og en relasjon til lag.

ID 1270 – SIRKULÆR STEINSETTING

Id 1270 var en sirkulær steinsetting, med en lengre stein plassert i den nordvestre delen, det indre av sirkelen var ikke ryddet for større steiner. Tolkningen av strukturen er veldig usikker. I toppen sentralt i ringen lå det et torvblandet lag med feit jord og kull. Dette ble datert til 365-427 e.Kr., overgangen mellom romersk jernalder og folkevandringstid.

Steinsettingen ser ikke ut til å påvirke funnspredningen på noe vis, og den er trolig anlagt oppå steinalderfunnene uten å ta noe hensyn til dem. Det ble funnet en bryne i den nordøstre avgrensingen av ringen i lag 1. Denne kan tenkes å komme fra jernalder, men ingen andre funn skilte seg ut som tilhørende denne datering. Strukturen tolkes til å kun omfatte de øverste 5 – 10 cm, og begrenses til det mørke torvblandede laget som lå i toppen, samt selve steinsettingen. Det er imidlertid ikke en sikker sammenheng mellom dette laget og selve steinringen annet enn at laget ligger innafor ringen. Det var for øvrig et mørkt lignende lag med samme dateringer i toppen på id 1851 (dateres til 255-430 e.Kr.). Pollenanalysene indikerer at disse to lagene hører til samme periode og at det i denne perioden var åpen vegetasjon i området, trolig beitepåvirket gressmark. Trekullverdiene indikerer også bruk av avsviing av områder som metode for å åpne vegetasjonen. Lagene nedover i strukturen tolkes som en fortsettelse av aktivitetsområdet fra eldre steinalder som finnes i området rundt.

Steinringen var veldig tydelig, og åpenbart konstruert med en hensikt, men den er vanskelig å tolke. Den kan være en markering av en grav, mens spor etter selve gravleggingen er borte. Den kan ligne gravmarkeringer fra jernalder lengre sør i landet. Det er ingen gjenstander i selve ringen som kan relateres til perioder etter eldre steinalder, brynen ble funnet i utkanten. Brynen og det daterte laget hører trolig til

samme tidsperiode. Dersom strukturen skulle ha vært en teltring, så er tanken at teltet ikke ble tatt ned, og steinene ligger i sin posisjon oppå teltduken. Dersom teltet ble tatt ned, vil man forvente at steinene ble rotet litt utover. I dette scenarioet kan det feite laget inne i strukturen være rester etter den nedbrutte teltduken laget av organisk materiale. Selve ringen kan også ligne på steinsettingen som noen ganger kan være i bunn på en høystakk. I dette scenarioet kan dateringene komme fra bunnen av torvlokke man satt på toppen av stakken (https://snl.no/stakk_høystakk), og således kan strukturen godt være yngre enn dateringene.

Spredningen av steinråstoff peker mot at området har vært brukt på lik linje med områdene rundt, og graden av forstyrrelse denne strukturen har forårsaket ser ut til å begrense seg til brukt av steiner på overflaten og et 5 cm lag på deler av overflaten. Funnmaterialet ligger spredt overalt og det er ingenting i spredningen som indikerer hvor steinringen går, eller noe skille innenfor/utenfor. Det er to funn av bergart, hvorav det ene er en flatoval øks (mulig datering til 8000-3700 f.Kr).

Det er mange flekker og kjerner funnet i, og rundt id 1270, i den vestre delen er det funnet flest bipolare og uregelmessige kjerner, i den østre er det to koniske kjerner, en uregelmessig kjerne og en råknoll. Rett utenfor den østre delen ble det funnet flere bipolare kjerner. Det er også funn av skrapere, bor, stikler og retusjerte avslag i strukturen. Men dette finner vi også i området mellom id 1795 og 1851, og i disse to strukturene. Det meste av steinmaterialet tolkes til å ha tilhørighet der.

Det er ikke utført en grundig analyse på funnspredningen i lagene, men en overordnet optelling av funn som er relatert til strukturen (ikke alle funn er relatert til strukturer), så kommer det frem at det er flere funn i lag 2 enn på overflaten og i lag 1, og mest funn i lag 34. Altså er det flere funn i de nedre lagene. Dette kan stemme godt med at steinringen trolig er yngre.

ID 1914 – STEINSETTING/LETT BOLIGSTRUKTUR

Id 1914 var en sirkulær steinsetting som i utgangspunktet ble sett i sammenheng med id 1270, med de samme tolkningsforslagene.

Nærmere undersøkelser viser at det er store ulikheter mellom de to strukturene, og id 1914 er trolig rester etter en liten teltstruktur. Steinsettingen er ikke like tett, og det indre fremstår noe mer ryddet for store steiner enn id 1270. En datering viser til bruk i yngre steinalder (2285-2042 f.Kr.).

Funnspredningen indikerer en samhörighet med steinsirkelen ved at funnmaterialet er mer konsentrert innafor avgrensingen, noe som igjen kan tyde på at det har stått en struktur, som et telt her. Kvarts og bergkrystall er relativt avgrenset til steinringen, kvartsitt har en ansamling innafor, men også en ansamling mot nord. Det er lite chert, men det lå en ansamling av blandet chert sentralt i ringen. Av ni kjerner funnet i forbindelse med denne strukturen, ligger åtte innafor steinringen. Det er to koniske, to uregelmessige og fire bipolare kjerner. I steinringen ble det registrert åtte stikler, og ingen i området rundt.

En del funn, blant annet flint og varmpåvirket flint, samt gjenstander som flekker, lå litt mer spredt både innenfor og utenfor steinringen. Mot nord i den utgravde sjakta lå en liten ansamling med funn (bla en slipestein av pimpstein), men videre nordover var det et lite funnfattig område som skiller disse funnene fra funn tilhørende id 1851. En del av funnene kan trolig relateres til dateringen, men ikke alle. En nærmere studie av funnmaterialet vil kunne belyse dette.

NEDRE DEL

ID 2431 OG ID 2455 – USIKRE AKTIVITETSOMRÅDER

Id 2431 var tolket som et ryddet område med rester etter en boligstruktur uten ildsted i den vestre delen og et aktivitetsområde i den østre, lignende id 2385. Etter graving er denne tolkningen usikker. Det ble riktignok kun gravd 7 m², men funntettheten var veldig lav sett i sammenheng med de øvrige områdene på Solli. Det var noen funn i den sørlige delen av strukturen, en bipolar kerne, noen mikroflekker og avslag, men ingen i den nordlige delen. Det har trolig ikke foregått noen utstrakt bruk av denne flaten og det som fremstår som en ryddet flate, er ikke nødvendigvis menneskeskapt.

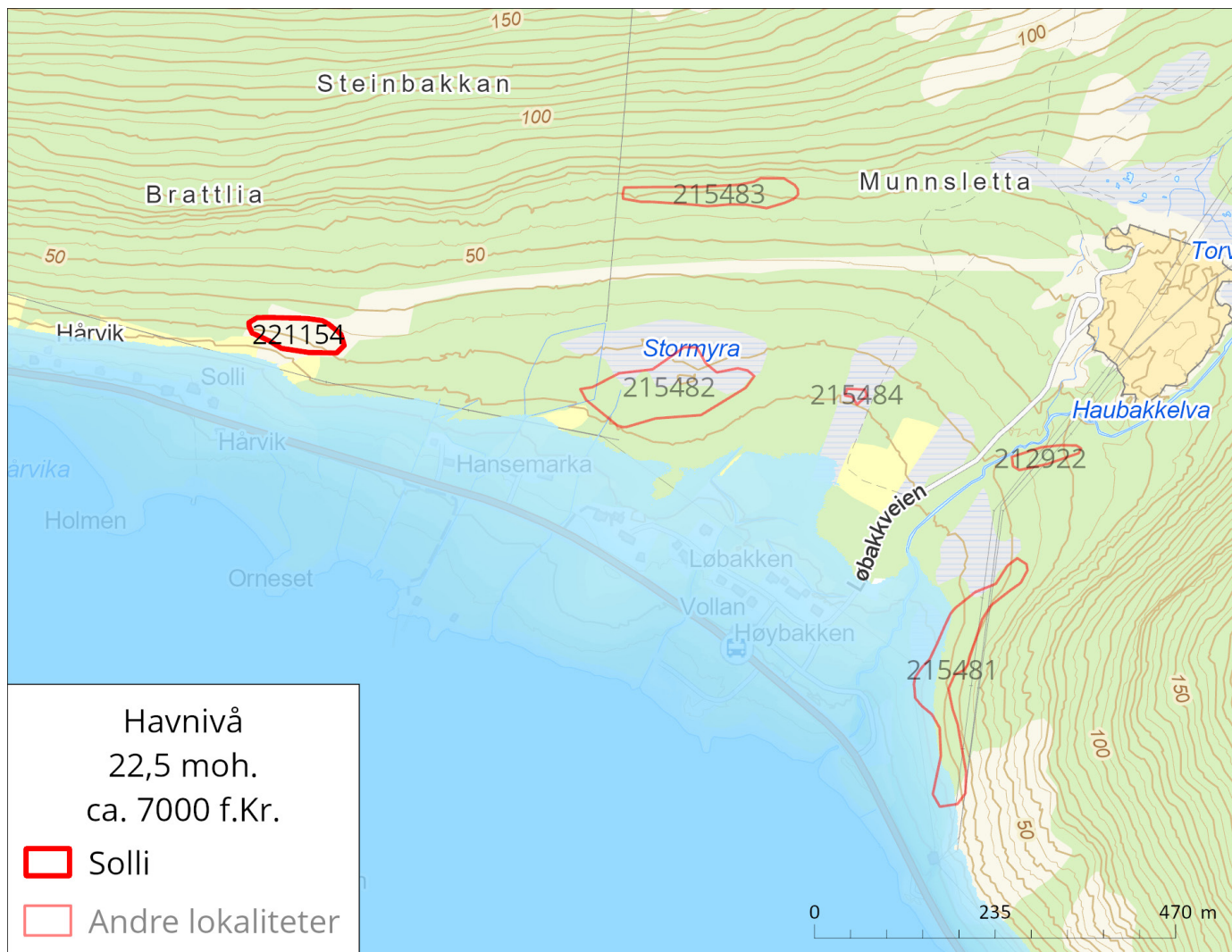
Id 2455 var også tolket som et aktivitetsområde, men de løse massene i strukturen indikerer ikke at det har vært et gulv.

Det er litt spredt flint fra strukturen, samt litt spredt kvarts og bergkrystall. Kvartsitt er det eneste råstoffet som viser konsentrasjoner. Den sorte kvartsitten ligger samlet i den vestre delen, rosa mot nord og to finkornede ligger mot øst. Det er ingen funn av chert, jaspis eller bergart. Det ble funnet tre bipolare kjerner og en flekke, en uregelmessig kerne, en skraper, og en stikkel i strukturen. Det ble også samlet inn en stor slipestein i flere deler fra denne strukturen. Tre funn er varmpåvirket, men de er ikke funnet samlet. Begge disse områdene har trolig bare vært brukt sporadisk i forbindelse med annen aktivitet på lokaliteten.

OPPSUMMERING OG TOLKNINGER

Solli har vært plassert skjermet i Hårvika, en sørvendt vik med beskyttelse mot øst av Hårberget og mot nord av Sætertinden. Det har vært godt utsyn langs Tjeldsundet mot sør, sørøst og sørvest, og det antas at vika har hatt gode landingsforhold for båt. Hårvika er rik på kulturminner og har trolig vært en sentral plass å stoppe eller bosette seg igjennom hele steinalderen. Øst for lokaliteten ligger Kvitremyra (id 215482). Dette er en stor lokalitet fra 26-30 moh. med 35 positive prøvestikk med steinaldermateriale. En liten flik i den nordre delen ble undersøkt i dette prosjektet uten resultat, da området lå i mektig myr. Videre østover er det steinalderfunn fra lokaliteten Stormyra (id 215484) og Haubakkelva 1 (id 212922). Litt lavere i terrenget (19-30 moh.) lå Haubakkelva 2 (id 215481), dette er en stor tuftelokalitet fra yngre steinalder og med skifermateriale. Et materiale det er påtagelig at vi mangler på Solli. Nordøst for Solli ligger lokaliteten Munnsletta (id 215483) på 57-64 moh. og representerer den eldste bosettingen i Hårvika.

Det aller meste av aktiviteten på Solli kan knyttes til strandterrassen som ligger 31-32 moh. og de fleste strukturer og aktivitetsområder lå i tilknytning til denne (+/- et par meter). Terrassen er tydelig markert i terrenget som noe flatere enn terrassene både høyere og lavere, og terrenget er noe brattere rett nord for lokaliteten og i den sørlige delen av lokaliteten. Terrenget ble også noe brattere vestover på lokaliteten og fremstår som bratt uten flate partier på felt A. Dette kan indikere at den naturlige avgrensingen av

Figur 52 Kart over Hårvika, havnivå ca 7000 f.Kr., samtidig med de eldste dateringene på Solli.

lokaliteten, og den aktuelle terrassen, ender i dette området. På kartet med havnivå kan vi se at havet sto på 22,5 m rundt 7000 f.Kr. som er den eldste datering vi har på Solli (Figur 52). Dette viser at all aktivitet på Solli foregikk et stykke fra strandkanten, 8 m over havet kan bety så mye som 40 m fra strandkanten i den eldste fasen, og mer jo yngre dateringene er. Det nedre (sørlige) delen av lokaliteten går som nevnt over i en liten skrent på 10-12 meter før terrenget flater ut litt i de neste 30 meterne. Eventuell båttopptrekk vil ha måttet være i dette slakere området nedenfor lokaliteten.

Etter avtorving kunne vi se at en av grunnene til at denne strandterrassen fremsto som flattere, skyldes et område omtrent midt på, der det var store ryddede flater, var delvis gravd inn i bakkant på terrassen. I tillegg er mye av steinene fra denne prosessen ser ut til å ha vært deponert rett på nedsiden i skråningen. På den

måten er det skapt et større flattere parti enn det kanskje var fra naturen sin side. Disse ryddede flatene kan fremstå som rester etter etablerte boliger, men i realiteten kan områder på denne størrelsen ha blitt raskt ryddet og benyttet til kortere opphold med teltlignende strukturer. Gjentatt bruk over lang tid, vil så kunne resultere i at flatene ble mer og mer ryddet og definert over tid. Et par strukturer (id 1160 og 1182) viser at ryddingen også kan ha vært en mer organiser enkeltoperasjon, der steinene er lagt opp i samlede hauger ved siden av flatene. En slik ryddeoperasjon vil ikke nødvendigvis være veldig tidkrevende, og indikerer ikke i seg selv lengre bosetting.

De tydelig ryddede flatene er også de mest funnrrike på lokaliteten, vi har i flere tilfeller sett spor etter strukturer og det vi tolker som rester etter lette boliger eller telt i dette området (id 1766, 1795, 1851), men funnspredningen

støtter ikke entydig opp om disse tolkningene. Hovedmengden av funnmaterialet tolkes til å være fra den eldste bosettingen på Solli, den samme perioden som flatene trolig ble ryddet i. En teori som forklarer misforholdet mellom strukturer og funnkonsentrasjoner er at flatene har vært gjenbrukt over en lang periode og at et telt ikke nødvendigvis ble satt opp på akkurat samme sted hver gang, hele den ryddede flaten kan ha vært benyttet. Det er ingen strukturer som sikkert indikerer opphold av en lengre karakter på Solli. Hårvika og plasseringen i landskapet tilsier likevel at dette kan ha vært et attraktivt sted å slå seg ned, både i lengre perioder og til ulike årstider, noe de mange kulturminnene i området vitner om.

Området rett nedenfor hovedterrassen er også funnrikt og ble tolket som et stort møddingsområde, men det ser ut til at dette også har vært brukt som aktivitetsområder, i tillegg til at det trolig har vært deponert masser med funn her, i forbindelse med nyrydning av flater. Istedenfor å vise spesifikke områder med funn, så viser funnspredningen til en intensiv bruk av hele området og til at det trolig har vært forstyrrelser underveis, som har rotet rundt på funnmaterialet. Særlig den varmepåvirkede flinten kan vise dette, da også den er spredt utover hele området. Dette kan være menneskelig påvirkning og intensiv bruk av lokaliteten, men det kan også skyldes naturlige prosesser, vær eller erosjon. Vannrullede og patinerte funn viser at lokaliteten kan ha vært eksponert i lengre perioder, men den har trolig også vært overgrodd i perioder. Pollenprøvene fra id 1851 og id 1270 viser at det sto bjørkeskog på lokaliteten i mesolitikum, og at lokaliteten var strandnær. Mengden kullstøv i prøvene støtter vårt inntrykk av lokaliteten og funnspredningen, da de indikerer at det har vært flere aktivitetsfaser igjennom den eldste perioden og at aktiviteten var størst i den tidligste perioden. Dette er dog ikke noe vi har klart å fange opp i våre dateringer. Vi har to dateringer til den eldste fasen rundt 7000 f.Kr. en fra en kullflekk sørvest for id 1795 og en fra id 1160. At det ikke er flere skyldes trolig at det er lite bevarte kullbiter fra denne perioden.

Det ble registrert syv mulige boligkonstruksjoner på lokaliteten og strukturene id 1747, 1903, 1766, 1795, 1851, 2385 og 1914 tolkes som lette boliger, trolig telt, anlagt på

ryddede flater. Flere har inngangspartier mot sør, og ned mot stranden, og et par har noe som ligner passasjer imellom. Flere kan se ut til å ha vært en konstruksjon som var mer åpen sørover, som en gapahuk eller telt med en stor åpning, der mye av aktiviteten har foregått. Id 1766 har mulige stolpehull knyttet til den ryddede flaten. Strukturene har lite markerte ildsteder, noe som tolkes både dithen at det var korte opphold, men også at det kan ha vært opphold i sommerhalvdelen av året. Det kan også være at steiner er gjenbrukt og plukket fra eldre strukturer ved nye opphold. To kraftigere kullansamlinger ble gjenfunnet, den ene i den sørvestre delen av id 1795, datert til 7172-7045 f.Kr., (en av de to eldste dateringene) og en datert til 391-212 f.Kr. i nordvest-delen av id 2385. Den eldste kullansamlingen ble påvist og prøven tatt 20 cm ned i laget i et kraftig kullag og har en god og forseglet kontekst.

Noen av strukturene lå ikke på denne sammenhengende ryddede flaten. Id 1903, 2385 og 1914 har likevel store likheter med strukturene som lå på den ryddede flaten og ser ut til å ha vært brukt på samme måte, av de samme menneskene i denne tidligste bosettingsfasen. Et par strukturer skiller seg også ut ved at de har lite funn (id 2431, id 2455 og id 1862). Disse er generelt mindre ryddede og tydelige flater, men kan kanskje kobles til den daterte aktiviteten til andre bruksfaser på lokaliteten.

Det meste av funnmaterialet og dermed også de ryddede flatene kan trolig knyttes til den eldste aktiviteten på Solli (rundt 7000 f.kr), men dateringene viser at det har vært bosetting her i flere faser. Fem dateringer fra id 1160, 1795 og 1851 viser bruk mellom 6651 og 5216 f.Kr., et langt tidsrom, men som likevel kanskje kan sees i sammenheng med funn og bruk i den tidligste fasen. En datering fra aktivitetsområdet på felt B er til 4885-4721 f.Kr., og en datering fra topplaget i id 1795 dateres til 3894 -3653 f.Kr. Videre er det tre dateringer til 2401-1950 f.Kr., fra id 1903, 1914 og fra lag 1 i id 1851 og to dateringer som falle helt innafor perioden tidlig metalltid fra id 2385 (1882-1750 f.Kr. og 1403-1269 f.Kr.). En enkelt datering (nevnt over) kommer fra et ildsted brukt 391-212 f.Kr. De yngste dateringene kommer fra id 1270 og et tynt lag i toppen av id 1851, her viser dateringene til bruk 255-532 e.Kr.

Alle områder har funn som kan relateres til den intensive aktiviteten i den tidligste perioden, og disse gjør det vanskelig å skille ut funn fra de senere periodene, da det ikke er like diagnostisk og lett å typologisere.

Det omtalte funnmaterialet fra den eldste perioden, som dominerer funnbildet, er flekkematerialet og funn tilhørende flekkeproduksjon. Materialet består av flekker, koniske kjerner, mikroflekkkjerner og plattformkjerner med tilhørende kjerneprepareringsavslag, som skiver og frontfornyingsavslag. Kjernene har både glatte og fasetterte plattformer, og flekkene er i stor grad produsert ved indirekte teknikk eller trykkteknikk. Konseptet kan overordnet dateres til mellommesolitikum (8500-6500 f.Kr.) og trekk som trykkteknikk og koniske kjerner med fasettert plattform kan kobles til en østlig tradisjon, selv om det også finnes en flekkes tradisjon som har røtter sørover (Manninen et al., 2021). Vi mener at deler av vårt materiale kan knyttes til den østlige tradisjonen og en nærmere studie av dette materialet spesielt, vil være med på å belyse kontakter østover, samt være med på å tidfeste denne teknologiske tradisjonen i Nord-Norge. Flekkematerialet er spredt utover hele lokaliteten og representerer en stor del av funnmaterialet og de funnrrike områdene. Det er en særlig konsentrasjon rundt den midtre og ryddede terrassen, som gjør at vi tolker dette materialet til de ryddede områdene. Det er imidlertid, som tidligere nevnt, ingen direkte korrelasjon mellom våre avgrensinger av ryddede områder, og funnkonsentrasjonene. Dette skyldes trolig at oppholdene har vært av kort karakter, og at teltet ikke alltid har stått på samme plass. Det støtter uansett opp om at det har vært en intensiv bruk av lokaliteten i MM.

Det er spor etter bruk av flere steinteknologier enn flekkeproduksjon, som avslagsteknologi og bipolar teknikk er sterkt representert. Begge kan opptre samtidig med flekketeknologien, men de forekommer også i senere perioder. Særlig bipolar teknikk er vanlig helt ned til tidlig metalltid, og det samme er redskaper som bor, skrapere og stikler. Dette betyr at deler av materialet fra Solli kan komme fra de senere daterte bruksfasene. En nærmere studie av materialet og relasjoner til lag og

strukturer vil kunne belyse dette videre. Materiale som skiller seg fra det mellommesolittiske er for eksempel slipesteiner, noen av de slipte øksene og pimpsteiner. To mulige bryner kan trolig relateres til aktivitet i jernalderen. Den yngste av strukturene å på Solli er steinringen id 1270. Den har dateringer til jernalder og ser ut til å være anlagt oppå de mesolittiske lagene uten å rote om noe i undergrunnen. Tolkningen av denne strukturen er veldig usikker, og vi lar den stå med en grundig beskrivelse, foto og tegninger, slik at det kan sammenlignes neste gang en lignende struktur dukker opp i Nord-Norge.

Når det gjelder råstoffressurser, så fremstår området rikt på lokale ressurser. For flint, så mener vi å kunne se i materialet at det i stor grad har vært utnyttet små strandknoller funnet i nærområdet til lokaliteten. Dette baserer vi i analyser av flintmaterialet som omhandler mengde cortex på kjerner, avfall og redskaper samt funn av testede råknoller. Råknollene er i hovedsak små, det er også store deler av materialet og kjernene vi finner. Sistnevnte er i stor grad oppbrukte, og det finnes spor i materialet etter store flintkjerner, men det kan ikke utelukkes at dette var å finne i morenemassene området. Vi har sett på de ulike flintvariantene uten å se åpenbare knakkesekvenser, men har i flere tilfeller konkludert med at det er slått på mange ulike kjerner på hvert funnområde, noe som også peker mot en bruk av små knoller som utgangspunkt. Dette kan også peke mot at kjernene kun ble brukt til nødvendig produksjon og deretter fraktet videre. Dette kan også være i tråd med at det var korte opphold.

Kvarts og bergkrystall finnes naturlig i undergrunnen ved Tjeldsundet, og en større kilde er kjent i Kvæfjord (Askeladden id 35633, Talggrøtholla), lokaliteten id 215415 Strand 1 i dette prosjektet tyder også på at det finnes gode kilder sørover langs Tjeldsundet. Kvartsitt er også naturlig forekommende i området, noe den rosa kvartsitten på lokaliteten er et godt eksempel på, selv om den ikke har vært utnyttet i noen stor grad. Den vitner om at man har vært interessert i å teste ulike lokale råstoff. På id 281683 Årbogen 2 i dette prosjektet (4 km nord for Solli) ble det funnet store blokker av kvartsitt, både sort, gråblå og blandet/finkornet, og aktivitet som tyder på at dette ble benyttet som en råstoffkilde i flere ulike

perioder av steinalderen. Innslag av råstoff som chert, som trolig kommer fra Alta, og grønnstein som ikke finnes naturlig i regionen, vitner om kontakter både nord- og sørover.

Solli er med dette en boplass som har sin mest intensive bruksperiode i MM, bestående av det som trolig var mange korte opphold over en lang tidsperiode. Funn av bla tangespisser indikerer at det har vært opphold her enda tidligere. Solli har nok ikke vært en hovedboplass, men kan ha vært en viktig del av et mobilt flyttemønster. Det ser ut til å ha vært besøk her i mange omganger også i senere perioder, selv om dette har vært litt vanskelig å belyse skikkelig. Nærhet til stranda ser ikke ut til å ha vært viktig i valget av oppholdssted i noen av periodene, men det kan ha vært landingsmuligheter for båt på en langgrunn strand 40-50 m nedenfor lokaliteten. Mer inngående analyser av funn, kontekster og funnspredning, teknologi og råstoffbruk vil sannsynligvis kunne belyse aktiviteten på Solli ytterligere. Sett i lys av de mange kulturminnene i Hårvika, hvor det i tillegg til steinalderlokalitetene nevnt over, er lokaliteter fra både jernalder og middelalder, har dette alltid vært en bra plass å oppholde seg.